

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МАТОЛИЧ ВІТА ВАСИЛІВНА

УДК 343.1

ДИСЕРТАЦІЯ

**ОХОРОНА ПРОФЕСІЙНИХ ТАЄМНИЦЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

081 – Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. В. Матолич

Науковий керівник

Навроцька Віра Вячеславівна,
кандидат юридичних наук, доцент

Львів – 2023

АНОТАЦІЯ

Матоліч В. В. Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2023.

Дисертація є першим системним і комплексним дослідженням процедури отримання та використання інформації, що становить професійну таємницю, для виконання завдань кримінального провадження.

У ході здійснення дисертаційного дослідження було проаналізовано норми національного та міжнародного права, які визначають спеціальну процедуру отримання та збереження інформації, що становить професійну таємницю, у кримінальному провадженні, а також відповідні норми інформаційного законодавства, необхідні для правильного тлумачення норм кримінального процесуального закону. Крім цього, на основі аналізу судової практики та сучасних доктринальних підходів наведено можливі шляхи вирішення практичних проблем при використанні інформації, що становить професійну таємницю, які виникають у ході здійснення кримінального провадження.

Доведено, що з розвитком суспільних відносин у сфері обміну інформацією за межами правового регулювання залишилося багато питань, нерегульованих законодавством або врегульованих неоднозначно, що створює неоднаковий підхід при їх практичному застосуванні.

У дисертаційному дослідженні звернено увагу на неоднаковість термінології, яку вживає законодавець у нормативно-правових актах, що належать до галузі інформаційного законодавства та у кримінальному процесуальному законодавстві. Це зумовлює необхідність уніфікації термінології, оскільки норми права, наведені у кримінальному процесуальному законодавстві, є бланкетними, а отже, мають застосовуватися у чіткій відповідності до вимог інформаційного законодавства.

З урахуванням того, що інформаційне законодавство стрімко розвивається і нові правовідносини у інформаційній сфері отримують законодавче закріплення, а отже, у кримінальному провадженні мають бути забезпечені і мінімальні гарантії при отриманні доступу до нових видів інформації з обмеженим доступом, Обґрунтовано необхідність внесення змін до кримінального процесуального закону, відповідно до яких не може бути вичерпним перелік видів інформації, що становлять охоронювану законом таємницю і до яких доступ надається за спеціальною процедурою.

Проведено комплексний аналіз нормативно-правових актів, у яких закріплено етичні норми поведінки представників окремих професій та обґрунтовано, що моральні якості осіб у ході здійснення професійної діяльності закладають основи довіри суспільства до представників певної професії.

Наголошено на тому, що при наданні доступу до інформації, яка становить професійну таємницю, слід дотримуватися засади пропорційності, та у кожному випадку з урахуванням конкретних обставин оцінювати правомірність втручання у право особи на таємницю приватного життя з урахуванням справедливого балансу між публічними інтересами з виконання завдань кримінального провадження та приватними інтересами окремої особи, яка бажає зберегти приватну інформацію у таємниці.

У дисертаційному дослідженні висвітлено такі проблемні аспекти, що виникають у ході здійснення кримінального провадження з окремими видами професійних таємниць:

- *Банківська таємниця*. Наголошено, що судам слід надзвичайно виважено підходити до вирішення клопотань щодо надання тимчасового доступу до речей і документів та у ході розгляду такого клопотання обов'язково пересвідчитися, чи не становить така інформація, водночас, й інший вид професійної таємниці (зокрема, інформацію, доступ до якої заборонено). Обґрунтовано доцільність виключення з нормативно-правових актів норм права, які дозволяють уникати процедури судового контролю за наданням доступу до інформації, що становить банківську таємницю.

- *Комерційна таємниця.* Підкреслено, що визначення поняття «комерційна таємниця», наведене в законі, не є чітким, внаслідок чого при визначенні обсягу інформації, яка становить комерційну таємницю, можливі зловживання правом. Доведено необхідність періодичного здійснення контролю за статусом інформації, що становить комерційну таємницю, враховуючи її особливість – «строковість» надання такого статусу.

- *Нотаріальна таємниця.* Обґрунтовано доцільність вживання у кримінальному процесуальному законі поняття «нотаріальна таємниця», який є ширшим за обсягом від вжитого законодавцем поняття «таємниця вчинення нотаріальних дій». Підкреслено необхідність врегулювання на законодавчому рівні питання щодо розширення кола осіб, що не підлягають допиту як свідки та включення у такий перелік осіб, уповноважених законом на вчинення дій, які прирівнюються до нотаріальних.

- *Адвокатська таємниця.* Обґрунтовано важливість закріплення на законодавчому рівні порядку дій адвоката у випадку, коли йому стало відомо, що його підзахисний дає завідомо неправдиві показання, а також відповідальності адвоката за схилення до обрання недобросовісної тактики захисту. Встановлено доцільність внесення змін у законодавство в частині, що стосується позбавлення адвоката права відмовитися розкривати професійну таємницю всупереч волі клієнта.

- *Таємниця ухвалення судового рішення.* Наведено додаткові обґрунтування на підтвердження того, що законодавча прив'язка до ухвалення рішення у спеціальному приміщенні «нарадчій кімнаті» є рудиментом. Доведено відсутність законодавчих заборон викладення окремим процесуальним документом ухвали, яка була постановлена у ході судового розгляду без виходу до нарадчої кімнати, після закінчення судового засідання. Запропоновано закріпити у законодавстві зміст поняття «таємниця ухвалення судового рішення».

- *Таємниця сповіді чи іншого обряду, схожого з покаяттям.* На основі аналізу чинного законодавства, запропоновано надати імунітет свідка не тільки

священнослужителю, а також особам, які були залучені до здійснення цього обряду. Наведено додаткові обґрунтування на підтримку позиції В.В. Короля, який зазначає, що законодавче закріплення права особи на звільнення священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді є втручанням держави у справи церкви, суперечить церковним канонам, а також грубо порушує основи християнської релігії.

- *Конфіденційна інформація професійного характеру, що знаходиться у володінні медіа або журналіста.* Наголошено на необхідності приведення термінології, що вживається у КПК України, у відповідність із тією, яку законодавець вживає у Законі України «Про медіа». Розроблено критерії, яким має відповідати інформація, за повідомлення якої джерело може розраховувати на збереження конфіденційності. Обґрунтовано необхідність внесення змін до кримінального процесуального закону, спрямованих на надання журналісту чи медіа права оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, що містять конфіденційні дані про джерело інформації.

- *Медична таємниця.* Доведено, що у випадку виявлення кримінальних правопорушень, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, доцільно з'ясувати думку постраждалої особи перед отриманням інформації, яка становить медичну таємницю.

- *Таємниця усиновлення (удочеріння).* Запропоновано на законодавчому рівні розмежувати процедуру доступу до таємниці усиновлення (удочеріння) залежно від мети отримання такої інформації.

Крім цього, у дисертаційному дослідженні обґрунтовано необхідність вдосконалення процедур збирання доказів, які містять інформацію, що становить професійну таємницю. Зокрема, запропоновано:

1) передбачити, що клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів подається до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо слідчі судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться

орган досудового розслідування, не мають допуску до державної таємниці, що перешкоджає їм перевірити наведені у клопотанні доводи;

2) передбачити, що обшук приміщення, де здійснюють свою діяльність адвокати, лікарі, нотаріуси, журналісти має здійснюватися за спеціальною процедурою;

3) усунути неузгодженість між нормами інформаційного законодавства на користь норми, якою передбачено можливість надання для ознайомлення документа, що містить інформацію з обмеженим доступом, в частині інформації, доступ до якої необмежений.

Доведено, що включення експерта до переліку осіб, які наділені імунітетом свідка є необґрунтованим, оскільки мета впровадження такої норми права відмінна від мети надання імунітету свідкам.

Обґрунтовано необхідність встановлення на законодавчому рівні заборони адвокату бути викривачем у кримінальному провадженні, якщо це призведе до розголошення адвокатської таємниці. За допомогою проведеного аналізу підтверджено, що законодавець цілком справедливо надав право вирішувати питання щодо звільнення від обов'язку зберігати професійну таємницю тільки особі, якої ця інформація стосується та запропоновано удосконалити процесуальну форму, в якій вчиняється таке звільнення.

На противагу теоретичному поняттю «таємниця досудового розслідування», запропоновано вживати термін, закріплений у КК України, а саме: «таємниця досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення», а також доповнити дізнавачем перелік суб'єктів, які встановлюють заборону розголошення.

Піддано критиці позицію, відповідно до якої слідчий суддя надає тимчасовий доступ до документів з іншого кримінального провадження, досудове розслідування у якому не закінчене, якщо суб'єкти, уповноважені на здійснення дізнання чи досудового розслідування (дізнавач, слідчий, прокурор), заперечують проти розкриття професійної таємниці.

Запропоновано удосконалити процедуру прийняття рішення щодо проведення закритого судового засідання з метою забезпечення права осіб на конфіденційність з моменту вирішення питання щодо призначення підготовчого судового засідання, а також обґрунтовано необхідність внесення відповідних змін у кримінальне процесуальне законодавство.

Ключові слова: професійна таємниця, інформація, кримінальне провадження, досудове розслідування, судовий розгляд, публічний інтерес, приватний інтерес, засоби доказування, інформація з обмеженим доступом, конфіденційність, таємна інформація, професійна етика, гарантії.

SUMMARY

Matolych V. V. Protection of Professional Secrets in Criminal Proceedings. – Qualifying research paper on the rights of the manuscript.

Dissertation on obtaining the degree of Doctor of Philosophy on a specialty 081 – Law. – Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, 2023.

The dissertation is the first systematic and comprehensive research concerning the procedure of obtaining and using of information, constituting a professional secret for the purposes of criminal proceedings.

Within the scope of the dissertation research, the norms of national and international law were analyzed, which determine the special procedure for obtaining and preserving information that constitutes a professional secret in criminal proceedings, as well as the corresponding norms of legislation on information, which are necessary for the correct interpretation of the criminal procedural norms. In addition, on the basis of the judicial practice analysis and modern doctrinal approaches, possible ways of solving practical problems in the use of information that constitutes a professional secret, which arise within the criminal proceedings, are given.

It has been proven that with the development of social relations in the field of information exchange, many issues are not regulated by legislation or are ambiguously regulated, which creates an unequal approach in their practical application.

The attention to the dissimilarity of terminology used by the legislator in normative legal acts related to the field of legislation on information and in criminal procedural legislation, is drawn in the dissertation research. This necessitates the unification of terminology, since the legal norms given in the criminal procedural legislation are referral, and therefore, must be applied in strict conformity to the requirements of the legislation on information.

Taking into consideration the fact that legislation on information is rapidly developing and new legal relations in the informational sphere are reflecting in the

legislation, minimum guarantees must be provided within gaining access to new types of information with limited access in criminal proceedings. Therefore, it is substantiated that the list of types of information that constitute a secret protected by law with special procedure of access cannot be exhaustive.

There was carried out a comprehensive analysis of legal acts, in which the ethical norms of professional behavior were established and it was substantiated that the moral qualities of individuals in their professional activity lay the foundations of public trust in representatives of a certain profession.

It is emphasized that within providing access to information that constitutes a professional secret, the principle of proportionality should be followed, and in each case, taking into consideration specific circumstances, the legality of interference into a person's right to the secret of private life should be assessed, through a fair balance between public interests in the performance of the tasks of the criminal proceedings and the private interests of an individual who wishes to keep private information confidential.

It is highlighted the following problematic aspects that arise in the criminal proceedings involving certain types of professional secrets:

- *Bank secret*. It is emphasized that the courts should be extremely careful deciding on temporary access to things and documents requests, and within the decision making process have to become sure that such information does not constitute, at the same time, another type of professional secret (in particular, information access to which is prohibited). The necessity of excluding legal norms from normative legal acts, which allow avoiding the procedure of judicial control over providing access to information constituting bank secret, is substantiated.

- *Commercial secret*. It is emphasized that the definition of the concept "commercial secret" given in the law is not clear, as a result of which, when determining the amount of information that constitutes a commercial secret, misuse of the law is possible. The need for periodic monitoring of the commercial secret status has been proven, taking into consideration the "temporality" of such status as its peculiarity.

- *Notary's secret.* The necessity of using the term "notary's secret" in the criminal procedural law, which is broader than the term "secret of notarial acts" used by the legislator, is substantiated. It is emphasized the need to regulate the issue of expanding the range of persons who cannot be subjected to questioning as witnesses at the legislative level including persons authorized by law to perform actions that are equivalent to notarial.

- *Lawyer's secret.* The importance of establishing at the legislative level the algorithm for lawyers learning his client is giving knowingly false testimony, as well as the lawyer's responsibility for persuading to choose unfair defense tactics, is substantiated. The necessity of changing the legislation through depriving the lawyer of the right to refuse to disclose a professional secret against the client's will, has been established.

- *The secret of making a court decision.* Additional justifications are given to confirm that the legislative norm on the decision-making in a special room, "deliberation room", is outdated. It has been proven that there are no legal prohibitions on setting out the decision that was made within the court proceedings beyond the deliberation room in a separate procedural document, after the end of the court hearing. It is suggested that the meaning of the concept "secret of making a court decision" has to be fixed in criminal procedural legislation.

- *The secret of confession or another rite similar to repentance.* On the base of the analysis of the current legislation, it is suggested to provide witness immunity not only to the priest, but also to the persons who were involved in the performance of this rite. Additional substantiations are made to support of V.V. Korol's opinion, who stated that the legal establishment of the person's right to release a clergyman from the obligation to keep the secret of confession is state intervention into the affairs of the church, and contradicts church canons, as well as grossly violates the foundations of the Christian religion.

- *Confidential information of a professional nature in the possession of the media or journalist.* The need to unify the terminology used in the Criminal Procedural Code of Ukraine with the one used by the legislator in the Law of Ukraine

"On Media" is emphasized. There have been developed criteria which the information must correspond to, so that the source can have expectations of keeping the confidentiality. The need to amend the criminal procedural law with the provision on giving a journalist or media the right to appeal the decision of an investigating judge on temporary access to things and documents containing confidential data about the source of information is substantiated.

- *Medical secret*. It has been proven that in case of criminal offenses revealing, the criminal proceedings for which are carried out in the form of a private prosecution, it is efficient to find out the opinion of the injured person before receiving information that constitutes a medical secret.

- *The secret of adoption*. It is suggested to distinguish the procedure of access to the secret of adoption depending on the purpose of obtaining such information at the legislative level.

In addition, the need to improve procedures for collecting evidence containing information that constitutes a professional secret is substantiated in the dissertation research. In particular, it is suggested:

1) to provide that a request for granting temporary access to things and documents is submitted to the court of appeal, within the territorial jurisdiction of which the body of the pre-trial investigation is located, if the investigating judges of the local court, within the territorial jurisdiction of which the body of the pre-trial investigation is located, do not have access to the state secrecy, obstructing them to assess the arguments noted in the request;

2) to provide that the search of the premises where lawyers, doctors, notaries, journalists carry out their activities must be conducted under the special procedure;

3) to eliminate the inconsistency between the norms of legislation on information in favor of the norm, which provides the opportunity to gain partial access to a document, containing information with limited access, in the part of information to which access is unlimited.

It has been proven that the inclusion of an expert into the list of persons with witness immunity is unfounded, since the purpose of implementing such a norm differs from the purpose of granting witness immunity.

The need to establish at the legislative level the prohibition for a lawyer to be a whistleblower in criminal proceedings, if this would lead to the disclosure of the lawyer's secret is substantiated. It was confirmed that the legislator quite fair granted the right to decide on the issue of exemption from the obligation to keep professional secret only to the person whom this information concerns to, and it was suggested to improve the procedural form in which such exemption is made.

In contrast to the theoretical concept of "secret of pre-trial investigation", it is suggested to use the term fixed in the Criminal Code of Ukraine, that is "secret of pre-trial investigation and information obtained as a result of procedural actions in connection with the commission of a criminal offense", as well as to supplement the list of subjects, which establish a ban on disclosure, by the inquirer.

The position, under which the investigating judge grants temporary access to documents from another criminal proceeding, in which the pre-trial investigation has not been completed, has been criticized, if the subjects authorized to carry out the inquiry or pre-trial investigation (inquirer, investigator, prosecutor) object to the disclosure of professional secrets.

It is substantiated the need to improve the procedure of making a decision on holding a closed court hearing in order to ensure the right of individuals to privacy from the moment of the preliminary court hearing appointment, as well as the need to make appropriate changes to the criminal procedural legislation.

Keywords: professional secret, information, criminal proceedings, pre-trial investigation, court trial, public interest, private interest, means of proving, information with limited access, confidentiality, secret information, professional ethics, guarantees.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Матолич В. В. Проблеми визначення понять та уніфікації термінології, що стосується видів інформації, за порядком доступу до неї. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-34-39> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

2. Navrotska V., Bronevytska O., Yaremko G., Maksymovych R., Matolych V. The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10 (44), P. 241–251; DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23> (стаття в закордонному виданні, проіндексованому у базі даних *Web of Science Core Collection*);

3. Матолич В. В. Удосконалення кримінально-процесуальних засобів доказування з метою забезпечення збереження професійної таємниці. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4 (14). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-109-115> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

4. Матолич В. В. Проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідоцький імунітет. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Випуск 4 (100). С. 136–147. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.136-147> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Матолич В. В. Проблеми надання тимчасового доступу до документів, що містять професійну таємницю. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 401–403.

6. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці усиновлення/удочеріння у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 травня 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 237–240.

7. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 335–337.

8. Матолич В. В. Проблеми підсудності клопотань слідчого чи прокурора, доводи яких обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям* : VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.) / укладач І. Газдайка-Василишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 56–58.

9. Матолич В. В. Удосконалення процесуального порядку постановлення ухвал суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 252–256.

10. Матолич В. В. Окремі аспекти удосконалення процедури отримання інформації, що становить медичну таємницю у ході досудового розслідування. *Правовий дискурс* : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції

здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2021. С. 147–149.

11. Матолич В. В. Визначення кола учасників, які можуть брати участь у закритому судовому засіданні. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 187–189.

12. Матолич В. В. Проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 454–457.

13. Матолич В. В. Співвідношення публічних і приватних засад у процесі використання інформації, що становить професійну таємницю. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства* : матеріали Круглого столу (м. Львів, 22 червня 2023 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 104–107.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЯ, ЩО СТАНОВИТЬ ПРОФЕСІЙНУ ТАЄМНИЦЮ ТА УМОВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	29
1.1. Поняття «професійна таємниця», проблеми уніфікації термінології. 29	
1.2. Етичний аспект використання інформації, що становить професійну таємницю	40
1.3. Умови використання інформації, що становить професійну таємницю у кримінальному провадженні	46
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТАЄМНИЦЬ	58
2.1. Банківська таємниця.....	58
2.2. Комерційна таємниця	64
2.3. Нотаріальна таємниця	68
2.4. Адвокатська таємниця.....	76
2.5. Таємниця ухвалення судового рішення	83
2.6. Таємниця сповіді чи іншого обряду, схожого з покаятням	97
2.7. Конфіденційна інформація професійного характеру, що знаходиться у володінні медіа або журналіста	104
2.8. Медична таємниця.....	113
2.9. Таємниця усиновлення (удочеріння).....	122
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ЗБИРАННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТАНОВИТЬ ПРОФЕСІЙНУ ТАЄМНИЦЮ, У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	132
3.1. Аналіз проблемних питань, які стосуються збирання інформації, що становить професійну таємницю, у кримінальному провадженні	132
3.2. Проблеми нормативно-правового регулювання імунітету свідка у кримінальному провадженні	144

3.3. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення	155
3.4. Закрите судове провадження як спосіб захисту інформації, що становить професійну таємницю.....	165
ВИСНОВКИ	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	186
ДОДАТКИ	213

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

абз. –	абзац
ЄДРСР –	Єдиний державний реєстр судових рішень
ЄКПЛ –	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
ЄРДР –	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ –	Європейський суд з прав людини
КВК України –	Кримінально-виконавчий кодекс України
КК України –	Кримінальний кодекс України
КПК України –	Кримінальний процесуальний кодекс України
КПК Франції –	Кримінальний процесуальний кодекс Франції
НБУ –	Національний банк України
п. –	пункт
СК України –	Сімейний кодекс України
США –	Сполучені Штати Америки
ст. –	стаття
ч. –	частина
ЦК України –	Цивільний кодекс України
v. –	проти (від лат. «versus»)

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Виконання завдань кримінального судочинства та забезпечення ефективності діяльності з розслідування кримінальних правопорушень залежить від багатьох факторів. У ході здійснення кримінального судочинства суб'єкти кримінального провадження наділені широким колом повноважень, деякі з яких надають їм право отримувати для забезпечення виконання завдань кримінального провадження інформацію, яка становить охоронювану законом таємницю, та використовувати її у кримінальному провадженні.

Отримання чи використання такої інформації з порушенням визначеного процесуальним законодавством порядку завдає шкоди не тільки інтересам особи, але й перешкоджає виконанню завдань кримінального провадження, оскільки такі докази не можуть бути використані у ході здійснення кримінального провадження. Тому існує необхідність удосконалення законодавчих норм з метою чіткої регламентації підстав та процедури отримання інформації, що становить професійні таємниці, та визначення критеріїв необхідності її отримання.

Виникнення, становлення та розвиток інституту таємниці є важливою гарантією, яка покликана забезпечувати дотримання права особи на таємницю приватного життя, а також забезпечує збалансування приватних інтересів особи та публічного інтересу держави, визначає межі допустимого втручання у права особи з метою забезпечення виконання покладених на державу завдань. Цей інститут охоплює широке коло суспільних відносин, що виникають у різних сферах суспільного життя та отримали підвищену законодавчу охорону. Кожна особа зацікавлена, щоб інформація, що стосується її приватного життя і яку вона не бажає розголошувати, не стала відомою широкому колу осіб, а була збережена у таємниці тими особами (представниками певної професії), яким цю інформацію вона змушена довірити з метою отримання певного виду допомоги (правничої, медичної, духовної, тощо).

Розвиток інституту професійних таємниць становить значний інтерес і в правовій сфері, оскільки є однією з гарантій дотримання прав та законних інтересів людини, визначення меж втручання держави у сферу приватних відносин.

Враховуючи те, що нормативні акти, які врегульовують інформаційні правовідносини не є кодифікованими, а також їх норми та термінологія не узгоджені з тими, що закріплені у законодавчих актах інших галузей права, не можна стверджувати, що таке правове регулювання повністю відповідає потребам сучасного суспільства.

Україна, як учасник міжнародних відносин, взяла на себе міжнародно-правові зобов'язання, у тому числі із забезпечення дотримання основоположних прав людини. Необхідність їх реалізації вимагає постійного перегляду підходів, викладених у законодавчих актах, в умовах постійної зміни суспільних відносин, які потребують правового регулювання з метою наближення національного законодавства до міжнародних стандартів.

Багато науковців – Т. Ю. Вислоцька, І. В. Гловюк, О. П. Горпинюк, О. М. Дуфенюк, С. Л. Ємельянов, В. С. Канцір, Н. В. Коробцова, В. В. Король, О. О. Кулініч, В. В. Навроцька, О. В. Нестеренко, М. М. Олашин, І. Ю. Поляк, Г. І. Резнікова, О. М. Ярмак та інші – висвітлювали у своїх наукових дослідженнях питання правового регулювання як інституту таємниці в цілому, так і окремих видів професійних таємниць. Однак комплексного дослідження, що стосувалося удосконалення процедури збирання інформації, яка становить професійні таємниці, а також використання такої інформації у ході здійснення кримінального провадження так і не було проведено. Багато наукових понять не отримали законодавчого закріплення, щодо багатьох аспектів у правовому регулюванні досі тривають дискусії.

Водночас видається, що проблеми, які виникають у правовому регулюванні і стосуються інформації, що становить професійні таємниці, можуть бути вирішені шляхом внесення відповідних змін до законодавства, а також шляхом імплементації провідних міжнародних практик. Таким чином,

вказана тема є актуальною як у соціальному, так і у правовому аспектах, важлива для подальшого розвитку науки, удосконалення законодавства, правозастосовної практики та навчального процесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних розробок, затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.06.2020 №454 та виконана в межах Плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ (тема: «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти», номер державної реєстрації 0121U113930; «Протидія злочинам, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти», номер державної реєстрації 0118U005374). Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, її затверджено Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ 30.10.2019 (протокол №3).

Мета дослідження полягає у систематизації знань, що стосуються збирання, використання та охорони у ході здійснення кримінального провадження інформації, що становить професійні таємниці, а також у розробленні на її основі теоретичних положень та практичних рекомендацій, що можуть бути використані у ході здійснення кримінального провадження.

Ця кінцева мета визначає необхідність вирішення таких основних **завдань:**

1) проаналізувати основні теоретичні положення щодо визначення поняття «професійна таємниця», а також його ознак, визначити зміст та обсяг цього поняття, проаналізувати юридичну термінологію, вжиту у нормативних актах, що врегульовують інформаційні правовідносини, а також ту, яка закріплена у КПК України та визначити які з термінів найбільш точно відповідають означуваним поняттям;

2) провести аналіз міжнародних актів та судової практики, в результаті якого виділити норми права, які найбільш чітко та вдало врегульовують питання охорони професійних таємниць та стосуються визначення умов та підстав отримання і використання у кримінальному провадженні інформації, що становить професійну таємницю та запропонувати імплементацію таких апробованих процедур у законодавство України;

3) провести аналіз чинного кримінального процесуального законодавства, а також норм законодавства про інформацію, виявити правові колізії, а також норми права, які потребують внесення змін чи доповнень, підготувати проекти змін у законодавство, що стосуються охорони інформації, яка становить професійну таємницю для виконання завдань кримінального провадження, обґрунтувавши їх доцільність;

4) виявити практичні проблеми у правовому регулюванні охорони професійних таємниць та розробити рекомендації для правозастосування, спрямованих на єдине та правильне розуміння законодавчих положень, які стосуються досліджуваної теми.

Об'єктом дослідження є охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні.

Правовідносини, що виникають з приводу охорони професійних таємниць у кримінальному провадженні, а також положення українського законодавства та міжнародно-правових норм й практики їх застосування, відповідні доктринальні положення, є **предметом наукового дослідження**.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: діалектичний метод, метод системно-структурного аналізу; формально-юридичний та формально-догматичний методи, метод порівняльного аналізу та статистичні методи. Діалектичний метод використано з метою виявлення та визначення змісту етичних стандартів роботи з інформацією, що становить професійні таємниці, а також з метою виділення критеріїв, які використовують у правозастосуванні для забезпечення балансу

між публічними та приватними інтересами у ході збирання та використання інформації, що становить професійні таємниці під час здійснення кримінального провадження (підрозділи 1.2, 1.3). Метод системно-структурного аналізу використано з метою виділення ознак поняття «професійна таємниця» (підрозділ 1.1.), а також ознак окремих видів професійних таємниць, які були предметом наукового дослідження (розділ 2). Формально-юридичний метод було застосовано при здійсненні аналізу положень міжнародних кримінальних процесуальних актів, практики ЄСПЛ і норм національного кримінального процесуального законодавства (підрозділ 1.3, розділ 2, підрозділи 3.2, 3.3). Метод порівняльного аналізу використано для порівняння стандартів, які застосовані у практиці ЄСПЛ, положеннях кримінального процесуального законодавства низки держав із нормами національного кримінального процесуального законодавства. Формально-догматичний метод застосовано при формулюванні запропонованих змін і доповнень до національного законодавства. Для обробки емпіричного матеріалу було використано статистичні методи.

Нормативно-правову основу дисертації становлять: Конституція України, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, акти кримінального процесуального законодавства, акти інформаційного законодавства, практика ЄСПЛ, національна судова практика.

Теоретичною основою наукового дослідження є наукові праці в галузі кримінального процесуального права та в галузі інформаційного законодавства.

Емпіричну основу дослідження складають ухвали слідчих суддів, судів апеляційної та касаційної інстанції, а також результати опитування 177 респондентів.

Наукова новизна очікуваних результатів дослідження. Дисертація є першим системним і комплексним дослідженням питань збирання, використання та охорони інформації, що становить професійні таємниці у кримінально-процесуальному аспекті. У ході здійснення дисертаційного дослідження отримано такі результати:

вперше:

- доведено доречність виключення експерта з переліку осіб, котрі не підлягають допиту як свідки, та доповнення цього переліку викривачем, іншими особами, що уповноважені на вчинення дій прирівняних до нотаріальних, іншими особами (окрім священнослужителів), які були присутні на сповіді чи при здійсненні обряду покаяння, а також внесення відповідних змін у КПК України;
- розроблено та запропоновано закріпити у КПК України визначення поняття «таємниця ухвалення судового рішення»;
- розроблено критерії, що ним має відповідати інформація, яку надають журналісту чи медіа для виникнення права на конфіденційність джерела отримання такої інформації;
- доведено доречність розмежування процедури доступу до інформації, що становить таємницю усиновлення (удочеріння) залежно від підстав отримання доступу та запропоновано внести зміни у СК України;
- аргументовано необхідність встановлення у КПК України заборони адвокату бути викривачем у кримінальному провадженні, якщо це може призвести до порушення адвокатської таємниці;
- обґрунтовано доцільність позбавлення адвоката права відмовитися розкривати професійну таємницю, якщо клієнт звільнив адвоката від обов'язку зберігати професійну таємницю, у зв'язку з чим запропоновано внести зміни до абз. 5 ст.10 Правил адвокатської етики;
- доведено, що перелік видів інформації, які містять охоронювану законом таємницю, наведений у ст. 162 КПК України, не може бути вичерпним, оскільки процедура надання тимчасового доступу до речей і документів має застосовуватися у всіх випадках, коли в інтересах досудового розслідування виникає необхідність отримати інформацію з обмеженим доступом;
- обґрунтовано встановлення єдиної процедури для отримання інформації, що становить банківську таємницю у ході здійснення

кримінального провадження, а саме шляхом вжиття такого заходу забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів;

- наголошено на необхідності перед зверненням із клопотанням щодо надання тимчасового доступу з'ясувати, чи інформація, що становить комерційну таємницю, не втратила такого статусу;

удосконалено:

- запропоноване у науковій літературі визначення поняття «професійна таємниця» та доведено, що до обсягу цього поняття слід включити також інформацію, яка створюється представником певної професії у ході здійснення своєї діяльності та аргументовано, що інформація, яка становить професійну таємницю, не завжди має похідний характер;

- підхід щодо визначення місця службової таємниці у системі таємниць, зокрема, наведено додаткові аргументи на користь наукової позиції, відповідно до якої службова таємниця та професійна таємниця співвідносяться як частина і ціле;

- підхід до вживання у КПК України термінології, відмінної від інших актів законодавства про інформацію та запропоновано: термін «охоронювана законом таємниця» змінити на «інформація з обмеженим доступом»; термін «засоби масової інформації» змінити на «медіа»; термін «таємниця вчинення нотаріальних дій» змінити на «нотаріальна таємниця»; термін «конфіденційна інформація» змінити на «професійна таємниця»;

- науковий підхід до визначення статусу священнослужителя у кримінальному провадженні при вирішенні питання щодо проведення його допиту як свідка;

- процедуру оскарження ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів, якою було надано доступ до конфіденційної інформації, що знаходиться у володінні медіа або журналіста;

- процедуру вирішення питання щодо надання тимчасового доступу до інформації, що становить медичну таємницю, у кримінальних провадженнях

приватного обвинувачення, а також процедуру повідомлення медичними працівниками поліції щодо виявлення факту завдання тілесних ушкоджень;

- запропоновано викласти у новій редакції ст. 222 КПК України, а саме закріпити, що не підлягають розголошенню не тільки відомості досудового розслідування, але й відомості, отримані за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, до реєстрації кримінального провадження, а також доповнити коло суб'єктів, які уповноважені надавати дозвіл на розголошення цих відомостей, дізнавачем;

- підхід до процедури призначення закритого судового засідання, зокрема, запропоновано вирішувати таке питання на підставі письмового клопотання учасників, яке слід долучити до обвинувального акту.

дістали подальший розвиток:

- наукова думка щодо необхідності закріплення у законодавстві визначення поняття «професійна таємниця» з метою забезпечення однакового підходу до розуміння цього поняття;

- підхід щодо доповнення КПК України нормами, які встановлюють склад учасників судового розгляду при проведенні закритого судового засідання; а також стосовно необхідності удосконалення процедури ухвалення рішення про проведення закритого судового засідання;

- твердження щодо необхідності виключення священнослужителів з числа осіб, які можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, яка довірила їм таку інформацію;

- положення про необхідність виключення з КПК України норм щодо ухвалення судового рішення у нарадчій кімнаті.

Практичне значення очікуваних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції: можуть бути використані в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне процесуальне право України», «Прокурорська і судова етика», «Теоретико-прикладні проблеми кримінального судочинства», а також рекомендовані до

вивчення під час самостійної підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» та «магістр» (Акт про впровадження результатів дисертації в освітній процес ЛьвДУВС від 7 липня 2023 року №72); використані в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального права і процесу», «Практикум із складання процесуальних документів» для бакалаврів та магістрів (Акт про впровадження результатів дисертації в освітній процес НУ «Львівська політехніка» від 20 липня 2023 року №67-13-1/111); будуть використані в практичній діяльності органів прокуратури під час здійснення нагляду за дотриманням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове розслідування та підтримання державного обвинувачення у суді (Довідка про впровадження результатів дисертації в практичну діяльність Львівської обласної прокуратури від 12 липня 2023 року №07-594 вих-23).

Особистий внесок здобувача. Дослідження проведено особисто автором. У співавторстві з В. Навроцькою, О. Броневицькою, Г. Яремко, Р. Максимовичем було опубліковано статтю «The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent», автор підготувала частину, що стосується стандартів поведінки адвоката при обранні тактики захисту, провела аналіз норм міжнародних актів та судової практики з цього питання.

Апробація матеріалів дисертації. Наукова робота виконана на кафедрі кримінально-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, обговорена на засіданні кафедри, схвалена і рекомендована до захисту. Результати дослідження оприлюднені на таких науково-практичних заходах: Науково-практичній конференції на тему: «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 6 грудня 2019 р.); Науково-практичному семінарі на тему: «Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні» (м. Львів, 22 травня 2020 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції на тему: «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 11 грудня 2020 р.);

Науково-практичній конференції VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції на тему: «Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям» (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.); Круглому столі на тему: «Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи» (м. Львів, 11 червня 2021 р.); I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти «Правовий дискурс» (м. Черкаси, 2021 р.); Круглому столі на тему: «Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи» (м. Львів, 23 вересня 2022 р.); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції на тему: «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 9 грудня 2022 р.); Круглому столі на тему: «Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства» (м. Львів, 22 червня 2023 року).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 13 публікаціях, з яких: 3 статті опубліковані у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України; 1 стаття опублікована у закордонному виданні, проіндексованому у Web of Science Core Collection; 9 тез доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які містять шістнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (усього 219 найменувань), додатків. Повний обсяг дисертації становить 244 сторінок, із яких основний текст – 167 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ІНФОРМАЦІЯ, ЩО СТАНОВИТЬ ПРОФЕСІЙНУ ТАЄМНИЦЮ ТА УМОВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1. Поняття «професійна таємниця», проблеми уніфікації термінології

Національне законодавство, що регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони інформації активно розвивається та змінюється. Останнім часом з'являється багато нормативно-правових актів, які безпосередньо або опосередковано врегульовують різні сфери інформаційних відносин, відповідно до нових викликів сьогодення. Якщо після проголошення незалежності України ці відносини врегульовував в повній мірі Закон України «Про інформацію», то з розвитком суспільних відносин у сфері обміну інформацією за межами правового регулювання залишилося багато питань, деякі з яких і на даний час обговорюються тільки у наукових колах, однак не врегульовані законодавством, що створює неоднаковий підхід до вирішення практичних проблем.

У ході здійснення кримінального провадження уповноважені суб'єкти опрацьовують великі обсяги інформації як загальнодоступної, так і з обмеженим доступом. Як у законодавстві, так і у науковій літературі відсутнє визначення поняття «таємниця». Тому при визначенні змісту цього поняття найдоцільніше користуватися його семантичним значенням. Так, у Академічному тлумачному словнику наведено таке визначення цього поняття: таємниця – це те, що приховується, відоме не всім [2]. Визначення поняття «професійна таємниця» у законодавстві також відсутнє, хоча з прийняттям нових законів законодавець щодо певних видів процесійних таємниць закріпив обсяг інформації, яка туди входить.

Дослідженням професійних таємниць, займалося багато науковців, зокрема, Т. Ю. Вислоцька, І. В. Гловюк, О. П. Горпинюк, О. М. Дуфенюк,

С. Л. Ємельянов, В. С. Канцір, Н. В. Коробцова, В. В. Король, О. О. Кулініч, В. В. Навроцька, О. В. Нестеренко, М. М. Олашин, І. Ю. Поляк, Г. І. Резнікова, О. М. Ярмак та інші. Також окремі види професійних таємниць досліджували: О. В. Гриза, В. Г. Лісогор (таємниця досудового розслідування), Н. В. Коробцова, О. П. Печений (медична таємниця), К. Ю. Редько (комерційна таємниця), В. В. Гальцова (таємниця усиновлення), С. І. Маркін, І. Л. Петрухін (адвокатська таємниця), В. В. Баранкова, О. В. Баулін, Н. М. Денисяк, О. Є. Остапенко (нотаріальна таємниця), Ю. Ю. Казаков (банківська таємниця), В. В. Лисенко (таємниця джерела інформації журналіста), В. В. Король, В. В. Навроцька (таємниця сповіді), В. В. Навроцька (таємниця ухвалення судового рішення) та інші.

Так, Г. І. Резнікова визначає таємницю як правовий інститут, що надає певній галузі суспільних відносин посиленого захисту в зв'язку з істотною значущістю необхідності приховати делікатну чи іншу незручну для розголошення інформацію з метою захисту приватних інтересів особи, інтересів суспільства чи держави [144, с.16].

Н. В. Коробцова пов'язує зміст поняття «таємниця» з завданням шкоди інтересам особи, якої ця інформація стосується та розглядає таємницю як інформацію, витік якої завдає шкоди приватним інтересам [52, с.36].

О. П. Горпинюк дійшла висновку, що режим таємної інформації поширюється на інформацію про особу, яка за своєю правовою природою є конфіденційною, за умови, що така інформація була довірена особою, якої вона стосується, представнику певної професії для виконання покладених на нього обов'язків. На її погляд таємницю становить інформація, щодо якої законом встановлено обов'язок нерозголошення [18, с. 104].

О. О. Кулініч розглядає таємницю в двох аспектах: як щось нерозгадане, таке, що не стало відомим; як те, що відоме не всім, інформація, доступ до якої обмежено. З урахуванням наведеного класифікує таємниці за суб'єктом, який визначає режим доступу до інформації та виділяє у зв'язку з цим таємниці-обов'язки (інформація є таємною, якщо на рівні закону визначено режим

доступу до такої інформації) і таємниці-об'єкти (інформація є конфіденційною, якщо особа визначає умови режиму доступу до інформації) [63, с. 25]. Наведену позицію підтримує також В. Г. Лісогор, який розглядає таємницю як правовий режим доступу до інформації [67, с. 9].

У законодавстві наведено класифікацію інформації за порядком доступу до неї. Зокрема, відповідно до статті 20 Закону України «Про інформацію» визначено, що інформація за порядком доступу до неї поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом [125]. Інформація з обмеженим доступом, у свою чергу, поділяється на: конфіденційну, таємну та службову. Законодавством передбачений спеціальний режим отримання кожного з видів інформації з обмеженим доступом, а також встановлено види відповідальності за порушення встановленого законом порядку. Таким чином, інформація з обмеженим доступом отримала підвищену законодавчу охорону та захист.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» відносить інформацію, що становить професійну таємницю, до такого виду інформації з обмеженим доступом, як таємна інформація. Саме у ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» закріплено перелік видів інформації, яка визнається таємною. Це інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу, передбачену законом, таємницю [121].

Однак суттєвою проблемою є те, що законодавцем до цього часу не закріплено визначення загального поняття «професійна таємниця», яке б у повній мірі виділяло його ознаки, окреслювало зміст та обсяг. Крім цього, наведений у ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» перелік створює хибне враження про те, що до змісту поняття «професійна таємниця» не відноситься банківська таємниця чи таємниця досудового розслідування, які у переліку виділені окремо.

Так, проведеним опитуванням, у якому взяли участь 177 представників різних правничих професій (з-поміж яких більше, ніж половина має стаж

роботи у галузі права більше 10 років), встановлено, що тільки 1,3% респондентів відносять до змісту поняття «професійна таємниця» таємницю сповіді, тільки 2,6% респондентів – таємницю наради членів суддівської колегії. Незважаючи на це, 56,4% опитаних правильно розуміють зміст цього поняття і за його ознаками та правовою природою вважають, що перелік видів таємниць, які входять у це поняття, не вичерпується тим, що наведений у запитанні [Додатки 1, 2].

Одним з перших науковців, який вказав на необхідність розмежування понять «професійна таємниця» та «службова таємниця» був С. Л. Ємельянов, який також провів розмежування між цими поняттями і зазначив, що професійну таємницю становить інформація, яка довірена представнику певної професії, а службову – також й інформація, яка є власністю держави [32, с. 53; 31, с. 61, 62].

Однак наведена позиція є не зовсім зрозумілою, зважаючи на таке. Семантичне визначення слова «професія» є досить широким:

- це рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань і навичок та є для кого-небудь джерелом існування [9],

- це соціальний феномен, що існує у вигляді специфічних форм – свідомості, діяльності, відносин, а також норм, цінностей та організацій, що пов'язані із систематичним виконанням індивідами суспільно корисних дій [192],

- це вид трудової діяльності, що вимагає певних знань, трудових навичок, умінь, щоб кваліфіковано виконувати певну роботу; предмет постійних занять [28].

У примітці до ст. 364 Кримінального кодексу України наведено визначення службової особи, відповідно до якого перелічено види службової діяльності, а саме: виконання функцій представників влади або місцевого самоврядування, виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій в апараті держави [57].

Зважаючи на наведене, видається, що поняття «професійна діяльність» є гранично широким і до змісту цього поняття також включається і службова діяльність, що є вузьким за своїм змістом, оскільки її виконують особи, які здобули певну професію (юристи, економісти, програмісти тощо).

Найбільш повне наукове визначення поняття «професійна таємниця» було сформульоване у дисертаційному дослідженні Г. І. Резнікової, яка поділяє позиції науковців до розуміння цього поняття на два підходи. Перший полягає у широкому розумінні професійної таємниці як матеріалів, документів тощо, якими користується особа у процесі здійснення професійної діяльності і які забороняється розголошувати. Другий полягає у вузькому розумінні професійної таємниці як інформації, що була довірена чи стала відома особі у зв'язку з виконанням професійної діяльності, яка не пов'язана зі службовою діяльністю, не становить державну чи комерційну таємницю та розголошення якої може спричинити шкоду правам та законним інтересам довірителя [144, с.23].

Аналізуючи обсяг інформації, яку законодавець відносить до окремих видів професійних таємниць, можна зробити висновок, що законодавець відносить до змісту поняття «професійна таємниця» і службову, банківську, комерційну таємницю, отже, має на увазі саме широке розуміння цього поняття.

Так, відповідно до ст. 134 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», професійною таємницею на ринках капіталу та організованих товарних ринках є інформація про діяльність та/або фінансовий стан клієнта, а також інша інформація, що стала відомою професійному учаснику ринків капіталу та організованих товарних ринків у процесі обслуговування клієнта при провадженні професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках; третім особам під час провадження ними діяльності, пов'язаної з ринками капіталу та організованими товарними ринками; третім особам, які надають послуги чи виконують роботи відповідно до договорів, укладених з зазначеними особами; Національній комісії з цінних

паперів та фондового ринку, Національному банку України, іншим органам державної влади відповідно до їх повноважень [136].

У ст. 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» наведено визначення професійної таємниці аудитора – це інформація (матеріали, документи, інше), що стала відома аудитору в процесі надання аудиторських послуг та відповідає таким ознакам: є невідомою або не є загальнодоступною для широкого кола осіб; розголошення якої може завдати шкоди інтересам особи, яка звернулася до аудитора, суб'єкта аудиторської діяльності [114].

Слід також зазначити, що одна і та ж за змістом інформація з обмеженим доступом у ході її використання може отримати правову охорону, наприклад, і як конфіденційна, і як таємна. Зокрема, відповідно до законодавства інформація про особу є конфіденційною інформацією, однак якщо така інформація буде довірена іншій особі у ході здійснення нею професійної діяльності, то у цієї особи виникає обов'язок зберігати зазначену інформацію як таємну, оскільки, у такому випадку, ця інформація набуває статусу професійної таємниці. А враховуючи те, що службова інформація і таємна інформація отримали різну правову охорону, розмежування понять «професійна таємниця» та «службова таємниця» призведе до виникнення проблем у правозастосуванні, що стосуються визначення режиму доступу до такої інформації.

За результатами проведеного дослідження Г. І. Резнікова сформулювала таке визначення поняття професійна таємниця: «це інформація з обмеженим доступом, яка стала відомою або доступною представнику певної професії у зв'язку з виконанням професійних або поряд з ними службових чи процесуальних обов'язків, неправомірне розголошення чи використання якої завдає шкоду інформаційній безпеці особи, суспільства чи держави», а також виділяє такі ознаки цього поняття: «1) є інформацією з обмеженим доступом, яка була довірена або стала відома представнику певної професії; 2) особа отримує інформацію, що становить предмет професійної таємниці на законних підставах у зв'язку з виконанням професійних, або поряд з ними службових чи

процесуальних обов'язків; 3) збереження професійної таємниці є обов'язком особи, який встановлено законом; 4) незаконне розголошення таємниці спричиняє шкоду інформаційній безпеці особи, суспільства чи держави.» [144, с.30].

Наведене визначення дозволяє включити у обсяг поняття «професійна таємниця» службову, банківську, комерційну таємниці, таємницю досудового розслідування, а також й інші види інформації з обмеженим доступом, яка була довірена чи отримана особою, у зв'язку зі здійсненням професійної діяльності, що є слушним та найбільш точно відповідає змісту цього поняття та його ознакам.

У дисертаційному дослідженні Г.І. Резнікова робить акцент на тому, що професійна таємниця має похідний характер, оскільки обмежена у доступі інформація у процесі її використання певним фахівцем набуває також статусу професійної таємниці та отримує додаткову правову охорону.

Однак у цьому випадку не враховується те, що інформація, яка становить професійну таємницю, не обов'язково вже існує, а вона може бути створена і безпосередньо самими фахівцем. Так, коли особа звертається до працівника банку з метою відкриття рахунку, вона повідомляє конфіденційну інформацію про себе, але в обсяг поняття банківська таємниця законодавець також включає інформацію, зокрема, про номер рахунку, яка створюється банківським працівником. І вона на рівні з інформацією, яку повідомив клієнт, отримує правову охорону як професійна таємниця. У такому випадку інформація, що становить професійну таємницю, не матиме похідного характеру.

За таких обставин доцільно також вести мову про те, що інформація, яка становить професійну таємницю, це не тільки інформація з обмеженим доступом, яка стала відомою або доступною представнику певної професії у зв'язку з виконанням професійних, або поряд з ними, службових чи процесуальних обов'язків, а також інформація, яка створена представником певної професії у зв'язку з виконанням професійних, або поряд з ними, службових чи процесуальних обов'язків за дорученням особи.

Тому слушним буде доповнити визначення поняття «професійна таємниця», яке запропонувала Г. І. Резнікова, та сформулювати його у такий спосіб: «професійна таємниця – це інформація з обмеженим доступом, яка стала відомою або доступною представнику певної професії, а також інформація, яка ним створена у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, неправомірне розголошення чи використання якої завдає шкоду інформаційній безпеці особи, суспільства чи держави».

З наведеного визначення можна виділити специфічні ознаки поняття «професійна таємниця», а саме: а) інформація, що створюється суб'єктом, та /або інформація, яка ним отримана чи йому довірена; б) інформація стає доступною суб'єкту у ході виконання ним професійних обов'язків; в) суб'єкт уповноважений на роботу з такою інформацією за умови її нерозголошення; г) неправомірні дії з такою інформацією завдають шкоди як приватним, так і публічним інтересам.

У частині 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» закріплено критерії, за яких доступ до інформації має бути обмежено, як до таємної:

1. спеціальна мета обмеження доступу (доступ обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя);

2. специфічні наслідки, які можуть настати у випадку розголошення такої інформації (розголошення інформації може завдати істотної шкоди особі, суспільству і державі);

3. співвідношення між публічними інтересами суспільства на отримання інформації та приватними інтересами на збереження певної інформації у таємниці (шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні) [121].

У Кримінальному процесуальному кодексі України законодавець не вживає термінологію, яку закріплено у законодавстві про інформацію, а застосовує збірні поняття «охоронювана законом таємниця», «таємниця, що охороняється законом» тощо, хоча КПК України, як і законодавство про інформацію, закріплює спеціальні процедури отримання інформації з обмеженим доступом з дотриманням загальних гарантій збереження її у таємниці. Ускладнює ситуацію також і те, що норми законодавства про інформацію не є систематизовані в одному нормативно-правовому акті.

Так, з аналізу змісту наведених вище загальних норм законодавства про інформацію можна зробити висновок, що тільки після прийняття рішення уповноваженою особою інформація певного виду отримує правову охорону. Однак відповідно до спеціальних правових норм, що регулюють правовий режим доступу до інформації певного виду та змісту, така інформація отримує правову охорону відповідно до закону, незалежно від наявності відповідного рішення уповноваженого суб'єкта.

Визначення поняття «охоронювана законом таємниця» у КПК України не закріплено, але ст. 162 КПК України містить перелік видів інформації, які визначають обсяг цього поняття у кримінальному провадженні. Це, зокрема, такі види інформації: інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації; відомості, які можуть становити медичну таємницю; відомості, які можуть становити таємницю вчинення нотаріальних дій; конфіденційна інформація, в тому числі така, що містить комерційну таємницю; відомості, які можуть становити банківську таємницю; особисте листування особи та інші записи особистого характеру; інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо; персональні дані особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персональних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних; державна таємниця; таємниця

фінансового моніторингу; відомості, що становлять професійну таємницю відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [58].

Проаналізувавши наведений у ст. 162 КПК України перелік видів інформації крізь призму норм інформаційного законодавства, можна зробити висновок, що до цього переліку законодавець включив різні види інформації з обмеженим доступом. Таким чином, вживаючи у КПК України поняття «охоронювана законом таємниця», законодавець має на увазі не тільки такий вид інформації з обмеженим доступом, як таємна інформація, а збірне поняття, відповідником якого у галузі інформаційного права є поняття «інформація з обмеженим доступом».

Враховуючи те, що норми права, які стосуються охоронюваних законом таємниць у КПК України є бланкетними, вживання єдиної термінології має дуже важливе значення для правозастосування. Незважаючи на те, що перелік, наведений у ст. 162 КПК України, є вичерпним, його не можна застосовувати для тлумачення змісту поняття «охоронювана законом таємниця», оскільки у цій статті тільки частково розкрито його зміст. Такого висновку можна дійти, виходячи з комплексного аналізу норм кримінального процесуального права, у яких вжито вказане поняття.

Так, ч. 2 ст. 27 КПК України визначено, що слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини, якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом [58]. Тлумачення змісту даної норми права з урахуванням змісту ст. 162 КПК України призведе до звуження змісту процесуальних прав особи, що є недопустимим.

Крім цього, з моменту прийняття КПК України 2012 року ст. 162 КПК України неодноразово доповнювали новими пунктами з метою поширення її дії також і на інші види інформації з обмеженим доступом, а саме: пунктом 10

згідно із Законом № 361-IX від 06.12.2019 [124], пунктом 11 згідно із Законом № 738-IX від 19.06.2020 [117].

Наведене свідчить про те, що вузький та виключний перелік, наведений у ст. 162 КПК України, потребує розширення з метою забезпечення допустимості доказів у кримінальному провадженні.

За результатами проведеного опитування 57,7% респондентів під змістом наведених вище понять, вжитих у КПК України, розуміють інформацію з обмеженим доступом [Додатки 1, 2].

З наведеного можна зробити висновок щодо необхідності внесення змін до КПК України з метою приведення у відповідність термінології, яка вжита у спеціальному законодавстві (законодавстві про інформацію) та у КПК України, з метою забезпечення єдиного підходу до тлумачення вжитих у КПК України понять. А саме: поняття «охоронювана законом таємниця», «таємниця, що охороняється законом» слід змінити на термін «інформація з обмеженим доступом», який вжито у законодавстві про інформацію та який за своїм змістом є правильним відповідником наведених у КПК України понять. Внесення таких змін матиме позитивний вплив на правозастосовну діяльність та приведе наведені законодавчі положення у відповідність з критерієм чіткості закону. Крім цього, це забезпечить єдність позицій щодо тлумачення правових норм, а, отже, сприятиме виконанню завдань кримінального провадження, а також забезпеченню охорони прав, свобод та законних інтересів осіб, які не є учасниками кримінального провадження, у ході здійснення кримінального провадження.

Отже, обсяг поняття «професійна таємниця» складає не тільки інформація, яка була довірена чи отримана представником певної професії, але й інформація, яка була створена цим працівником у ході виконання професійних обов'язків. Це спростовує твердження про похідний характер професійних таємниць. Таким чином, отримав свій подальший розвиток науковий підхід до розуміння змісту поняття «професійна таємниця» та його ознак. Крім цього, доведено необхідність приведення у відповідність термінів, які вживає

законодавець у інформаційному законодавстві, з термінами, які вжито у КПК України, з метою забезпечення єдиного їх тлумачення, а також з метою забезпечення застосування, визначених КПК України, спеціальних процедур для отримання інформації з обмеженим доступом в інтересах досудового розслідування.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікації автора дисертації [75].

1.2. Етичний аспект використання інформації, що становить професійну таємницю

Моральні якості осіб у ході здійснення професійної діяльності закладають основи довіри суспільства до представників певної професії. У ході здійснення професійної діяльності часто виникає необхідність в отриманні від громадян інформації з обмеженим доступом, приватного характеру. Зазначену інформацію, особа якої вона стосується, повідомляє виключно на умовах конфіденційності, заздалегідь знаючи, що така буде використана виключно у ході здійснення професійної діяльності і тільки з тією метою, з якою особа її довірила. За інших обставин використання цієї інформації є недопустимим, завдає шкоди приватним інтересам, підриває довіру до держави та її інституцій.

Етичні норми є основою при роботі з інформацією, що становить професійну таємницю. З метою уніфікації правил поведінки, з урахуванням специфіки суспільних відносин, етичних та моральних норм були розроблені спеціальні правила, якими представники певної професії керуються у ході здійснення професійної діяльності. На даний час, щодо частини професій, такі правила закріплені на законодавчому рівні у нормативних актах, які встановлюють високі стандарти виконання професійних обов'язків, здійснення професійної діяльності.

З міжнародних актів, що закріплюють правила професійної етики, можна виділити певні норми, що стосуються поводження з інформацією, яка становить

професійну таємницю, що знайшли своє відображення також і в актах національного законодавства.

У пункті 10 Міжнародного кодексу поведінки державних службовців визначено, що відомості конфіденційного характеру, якими володіють державні посадові особи, зберігаються в таємниці, якщо національне законодавство, виконання обов'язків або потреб правосуддя не вимагають іншого. Такі обмеження застосовуються також після залишення служби [86].

Відповідно до Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, на посадових осіб таких органів покладений обов'язок діяти чесно та не розголошувати інформацію, що стала відомою у зв'язку з виконанням посадових обов'язків, зокрема персональні дані фізичних осіб, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, режим якої встановлено Законами України «Про державну таємницю», «Про інформацію», «Про захист персональних даних» та «Про доступ до публічної інформації», крім випадків, установлених законом [35].

Встановлення обов'язку зберігати у таємниці інформацію конфіденційного характеру, що становить професійну таємницю, також і після припинення виконання професійних обов'язків презюмується, однак, з метою додаткової конкретизації та захисту від зловживань закріплення такого положення є позитивним.

Відповідно до ст. 5 Кодексу поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, дія якої поширюється на всіх посадових осіб, професійна діяльність яких пов'язана із застосуванням права, які наділені повноваженнями поліції, а особливо повноваженням з проведення затримання, відомості конфіденційного характеру, які були отримані посадовою особою з підтримання правопорядку, зберігаються у таємниці, якщо виконання обов'язків чи вимоги правосуддя не вимагають іншого [46].

У Правилах етичної поведінки поліцейських, передбачено як право – обов'язок зберігати інформацію з обмеженим доступом у таємниці, яка стала

відома поліцейському у зв'язку з виконанням посадових обов'язків, та, водночас, встановлено заборону щодо розголошення такої інформації, а також використання її всупереч інтересам служби, у тому числі і після припинення служби [111].

Зокрема, у ході виконання професійних обов'язків, посадові особи правоохоронних органів безумовно отримують інформацію з обмеженим доступом приватного характеру. А враховуючи особливий характер їх діяльності, інформація, яку довіряють таким посадовим особам, надходить в основному від осіб, яким вже завдано шкоду. Ця інформація може містити дані про приватне життя, розголошення яких безумовно завдасть шкоди охоронюваним законом інтересам особи. Тому посадовим особам правоохоронних органів, слід виявити особливу обережність при використанні такої інформації у ході здійснення своїх повноважень.

У ст. 12 Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів визначено, що прокурор зобов'язаний не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала йому відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом [47]. Таким чином, встановлено, що при здійсненні своєї професійної діяльності прокурори керуються принципом збереження конфіденційності.

Належне надання правової допомоги передбачає конструктивну взаємодію між адвокатом і особою, яка звернулася за наданням правової допомоги [16, с. 268]. Основу професії адвоката складає спілкування з клієнтом, отримання від нього матеріалів, складання на цій основі документів, які адвокат використовує у ході здійснення своєї професійної діяльності тощо. Основою заснування відносин довіри між адвокатом і його клієнтом є етичні засади діяльності адвоката, які першочергово були закріплені в Генеральних принципах етики адвокатів. Що стосується роботи з інформацією, яка становить адвокатську таємницю, там закріплено таке. Адвокати повинні

завжди дотримуватися конфіденційності щодо колишніх і діючих клієнтів, за винятками передбаченими законодавством [14].

Правила адвокатської етики у свою чергу передбачають таке. Дотримання принципу конфіденційності є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту та представництва. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена як предмет адвокатської таємниці або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується. Дія принципу конфіденційності не обмежена у часі. Адвокат зобов'язаний поінформувати та роз'яснити дотримання принципу конфіденційності його помічникам, стажистам та іншим особам, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням). Крім цього, визначено також, що обов'язок зберігати адвокатську таємницю з-поміж іншого полягає також і в тому, щоб зберігати у таємниці навіть інформацію, отриману від особи, яка звернулася за наданням правничої допомоги, однак, такими послугами не скористалася [110].

Етичні засади діяльності суддів встановлені Бангалорськими принципами поведінки суддів, у яких встановлено, що конфіденційна інформація, що стала відома судді в силу його посади, не може бути використана ним чи розголошена будь-кому з будь-якою метою, що не пов'язана з виконанням обов'язків судді [4].

У 2013 році був затверджений також і Кодекс суддівської етики, у ст. 12 якого більш вузько визначено обов'язок судді, щодо збереження професійної таємниці, а саме закріплено, що суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи [48].

Відповідно до Декларації принципів поведінки журналістів, представники цієї професії зобов'язані зберігати професійну таємницю – персональні дані щодо джерела інформації, які особа повідомила на умовах збереження конфіденційності [22]. Наведене положення відображено і у Кодексі етики українського журналіста, а саме вказано, що журналіст зобов'язаний, зокрема, дотримуватися професійної таємниці і не розголошувати джерело інформації, отриманої конфіденційно, поважати бажання осіб, які надають інтерв'ю, не розголошувати офіційно їх висловлювання [45].

Священнослужителі зобов'язані, без будь-яких винятків і застережень, зберігати таємницю сповіді, тобто не розголошувати інформацію, яку отримали у ході сповіді віруючого. Якщо особа вчинила тяжкий гріх, то Таїнство Покаяння (Сповідь) є способом очищення душі перед Богом від цього гріха. Прощення гріхів відбувається за Божою волею. Особа, яка шкодує про свої гріхи, визнала їх, дійшла твердого переконання щодо необхідності змінити своє життя отримує від священника Розгрішення, що свідчить про пробачення їй гріхів Богом [148].

Таким чином, Тайна Сповіді призначена для очищення душі віруючого, а отже сповідаючись особа ділиться зі священнослужителем найпотаємнішим. Надаючи Розгрішення священник виражає Божу Волю та відпускає гріхи. Це Таїнство становить довірливе спілкування особи з Богом, через священнослужителя, який при проведенні цього обряду виражає Волю Божу, а отже не може розкрити те, що особа вирішила довірити тільки Богові.

Ст. 10 Етики та правил організації роботи нотаріату, що є оновленням «Основних принципів нотаріальної системи латинського типу», затверджених Асамблеєю нотаріатів – членів Міжнародного союзу нотаріату в Римі (Італія) 8 листопада 2005 року, та «Принципів нотаріальної етики», затверджених Асамблеєю нотаріатів – членів Міжнародного союзу нотаріату в Мехіко (Мексика) 17 жовтня 2004 року, передбачено, що нотаріус співпрацює з державними установами у сфері своєї компетенції, не порушуючи своє зобов'язання зберігати професійну таємницю [29].

Нотаріусам заборонено розголошувати відомості, що становлять нотаріальну таємницю, крім визначених у законі випадків. Нотаріус повинен уникати розмов стосовно особи, яка до нього звернулася за наданням консультації та /або правової допомоги, а також вчиненої відносно неї нотаріальної дії та не повинен використовувати конфіденційну інформацію у спосіб, що може зашкодити особі, яка до нього звернулася, або для отримання прямої чи непрямой вигоди для себе чи іншої особи. Також на нотаріуса покладено обов'язок забезпечити дотримання конфіденційності та нотаріальної таємниці його помічниками, іншими працівниками, а також забезпечити належні умови зберігання документів, що містять конфіденційну інформацію з метою недопущення її розголошення [113].

В умовах погіршення епідеміологічної ситуації актуальним є забезпечення належного виконання медичними працівниками професійних обов'язків [19, с.69]. В Етичному кодексі лікаря України закріплено обов'язок лікаря поважати честь і гідність пацієнта, його право на невтручання в особисте життя. Лікарю слід ставитися до пацієнта доброзичливо, з розумінням сприймати занепокоєння рідних і близьких станом хворого. Крім цього, передбачено право пацієнта на збереження особистої таємниці та вказано, що лікар у разі надання медичної допомоги зобов'язаний зберігати медичну таємницю навіть після смерті пацієнта, як і факт звернення за медичною допомогою, за відсутності іншого розпорядження хворого, або якщо це захворювання не загрожує його близьким і суспільству. А також визначено випадки, коли може бути розголошена така медична інформація. Закріплено обов'язок осіб, які, крім лікаря, користуються правом доступу до медичної інформації – зберігати в таємниці всі отримані про пацієнта відомості. Наголошено на необхідності дотримання медичної таємниці у процесі наукових досліджень, навчання студентів і підвищення кваліфікації лікарів [30].

Слід зазначити, що у переважній більшості наведених нормативних актів не закріплено обов'язок зберігати саме *професійну таємницю*. Переважно вживають терміни «інформація з обмеженим доступом» (який є загальним та

включає в себе конфіденційну, таємну та службову інформацію), «конфіденційна інформація» (який є вужчим за змістом) тощо. Однак зазначені нормативні акти прийнято з метою забезпечення збереження представниками певної професії інформації, до якої вони отримати доступ у ході здійснення своєї професійної діяльності. Водночас законодавець відносить інформацію, яка становить професійну таємницю, до *таємної інформації*, доступ до якої обмежується у спеціальному порядку і регулюється законом, оскільки її розголошення може завдати шкоди. Таким чином, конфіденційна інформація чи будь-яка інша інформація з обмеженим доступом, яка була довірена представнику певної професії, отримана чи створена ним у зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків отримує статус таємної (відбувається трансформація одного виду інформації у інший), тому видається правильним закріпити саме поняття «професійна таємниця» з метою забезпечення визначеного законом режиму охорони такої інформації.

Втім не для кожної категорії професій є розроблені та прийняті нормативні акти, які регулюють етичні аспекти їх професійної діяльності. Представники таких професій тривалий час керувалися загальноприйнятими нормами етики та моралі при виконанні своїх професійних обов'язків. Останнім часом, з метою підвищення рівня довіри, а також створення позитивного іміджу (ділової репутації) підприємств чи установ, їх органи управління розробляють та затверджують локальні акти, у яких закріплені правила поведінки працівників юридичної особи (наприклад, в межах юридичної особи приватного права з метою визначення правил роботи з інформацією, що становить комерційну таємницю) за порушення яких передбачено дисциплінарну відповідальність. Такі локальні акти розробляють на основі положень законів та загальноприйнятих норм етики, а їх прийняття є позитивною тенденцією, оскільки дисциплінує персонал та усуває правову невизначеність.

1.3. Умови використання інформації, що становить професійну таємницю у кримінальному провадженні

Інформаційна діяльність – це балансування між правом суспільства знати інформацію і правом особи на таємницю приватного життя [150, с. 95].

Захист прав людини є найважливішою цінністю для кожної демократичної держави [99]. Кримінальне процесуальне право, безумовно, є правом публічним, оскільки воно орієнтоване на забезпечення суспільної безпеки і на виконання завдання держави з захисту суспільства від кримінальних правопорушень. Однак, це не означає, що при цьому можна ігнорувати права, свободи та законні інтереси як учасників кримінального провадження, так і інших осіб задля досягнення завдань кримінального провадження, а також, що охорона таких прав має відійти на задній план чи стати для держави другорядною.

У ході здійснення кримінального провадження, уповноважені суб'єкти не мають права збирати інформацію про приватне життя особи без необхідності [208, с. 200]. З метою забезпечення ефективної охорони інформації про приватне життя слід узгодити функції та повноваження різних органів державної влади з метою налагодження їх ефективної взаємодії у ході здійснення кримінального провадження [25, с. 86].

Про це свідчить законодавче формулювання завдань кримінального провадження, яке закріплене у ст. 2 КПК України. Зокрема, законодавець визначає, що «завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [58].

Що є стосується права на недоторканість приватного життя, то його визначити важко, оскільки таке право охоплює широкий спектр, пов'язаних між

собою прав, які захищають свободу людини, за умови, що при цьому не буде порушено права інших осіб [37, с.58].

З наведеного можна зробити висновок, що законодавець намагається досягнути пропорційності, балансу між двома протилежностями: публічними та приватними інтересами у ході здійснення кримінального провадження з метою забезпечення здійснення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень та, водночас, дотримання загальних засад здійснення кримінального провадження задля недопущення порушення прав, свобод та законних інтересів окремих осіб у ході його здійснення.

Баланс – це стан багатокomпонентної системи за якого всі її елементи є врівноваженими, не маючи жодних переваг [26, с. 117]. «Повний баланс є ідеалом до якого тяжіє система кримінального правосуддя у правовій державі» [27, с. 433]

Як справедливо зазначає Г. М. Мамка, у кримінальному процесуальному праві публічний інтерес переважає над приватним інтересом, оскільки одним із завдань держави є боротьба з кримінальними правопорушеннями, однак волевиявлення учасників кримінального провадження, у певній мірі, також враховані законодавцем [71, с.192].

У ході здійснення кримінального провадження уповноважені суб'єкти отримують доступ до значного обсягу інформації, у тому числі і до інформації з обмеженим доступом, яка у тому числі становить і професійну таємницю. Доступ до цієї інформації законодавцем обмежено та встановлено спеціальні процедури для його отримання.

Крім цього, слід зазначити, що не тільки внутрішнє законодавство гарантує охорону приватної інформації, яка становить професійну таємницю, а також і міжнародні акти. Ч. 2 ст. 8 ЄКПЛ визначено виняткові випадки, коли органи державної влади можуть втручатись у право людини на повагу до приватного та сімейного життя. У кожному окремому випадку будь-яке втручання слід перевіряти на відповідність критеріям виправданості, а саме

втручання має здійснюватися згідно із законом (відповідати встановленій у законі процедурі), бути необхідним у демократичному суспільстві і здійснюватися в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (мати легітимну мету) [49].

Такі чіткі рамки встановлені з метою визначення справедливого балансу між позитивним обов'язком держави з виконання завдань кримінального провадження та необхідністю дотримання приватних інтересів осіб у ході здійснення кримінального провадження. Рівновага у процесуальних можливостях сторін кримінального провадження, означає, що вони наділені рівними правами у ході здійснення кримінального провадження щодо обстоювання своєї позиції та надання доказів на її підтвердження [24, с. 307].

Так, уповноважені суб'єкти за допомогою різноманітних засобів доказування можуть отримувати доступ до інформації, яка, на їх думку, є необхідною для проведення повного, об'єктивного та швидкого розслідування. Отримати інформацію щодо обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні можна за допомогою здійснення такої слідчої дії як допит. КПК України визначено певні категорії осіб, які не можуть бути допитані як свідки, а також встановлено право свідка не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, медична таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування [58].

У такій ситуації законодавець передбачив можливість для уповноважених суб'єктів отримати необхідну для кримінального провадження інформацію шляхом надання доступу до документів, зокрема і тих, які містять професійну

таємницю. Такий доступ, як правило, отримують шляхом проведення інших слідчих (розшукових) дій, а саме: огляд, обшук, чи шляхом проведення негласних слідчих дій, або й за допомогою вжиття заходів забезпечення кримінального провадження.

Ця практика здійснення кримінального провадження неодноразово була предметом перевірки на відповідність вимогам ЄКПЛ, що знайшло відображення у рішеннях ЄСПЛ. Зокрема, ухвалюючи рішення у справі «З. v. Фінляндії» ЄСПЛ провів комплексний аналіз дій уповноважених органів, як на стадії досудового розслідування так і у ході здійснення судового провадження судами трьох інстанцій. У даній справі заявниця скаржилася на те, що уповноважені суб'єкти в обхід її законного права не свідчити проти членів своєї сім'ї, все ж отримали медичну інформацію, що становить професійну таємницю шляхом проведення допиту лікарів, до яких заявниця зверталася щодо стану свого здоров'я, а також шляхом виїмки медичної документації про стан здоров'я заявниці, про що заявниця навіть не була повідомлена. Крім цього, заявниця зазначала, що встановлений національним судом строк, протягом якого доступ до матеріалів справи був обмежений, необґрунтовано короткий, і суд апеляційної інстанції не мав достатніх підстав для зазначення у рішенні інформації про її особу та стан здоров'я. ЄСПЛ встановив відсутність порушення за першими двома пунктами та наголосив на тому, що дії уповноважених суб'єктів щодо допиту лікарів та виїмки медичної документації відповідали закону, переслідували легітимну мету і були необхідними, виходячи з обставин справи. Таким чином, суд фактично констатував, що у ході збирання доказів уповноважені суб'єкти дотрималися справедливого балансу між втручання у право заявниці, гарантоване ЄКПЛ, та виконанням завдання держави, що полягає у розслідуванні злочину.

Однак, незважаючи на те, що медична інформація про стан здоров'я заявника була включена до матеріалів справи, національний суд повинен був зважити на те, що саме включення такої інформації до матеріалів справи без дозволу та відома заявника становило серйозне втручання у її право,

гарантоване ст. 8 ЄКПЛ. І визначений судом строк, протягом якого ця інформація залишатиметься недоступною для громадськості, був необґрунтовано коротким, що у випадку розкриття такої інформації у встановлений судом строк буде становити порушення ст. 8 ЄКПЛ. Також ЄСПЛ зазначив, що у ході апеляційного розгляду представник заявника наголошував, що заявник має намір продовжити дію заборони оприлюднення матеріалів справи, і суд апеляційної інстанції відповідно до вимог національного закону мав можливість приховати конфіденційну інформацію про особу заявника у своєму рішенні, опублікувавши коротку версію рішення, однак, без вагомих на те підстав, апеляційний суд цього не зробив, що призвело до порушення права заявниці на повагу до її приватного та сімейного життя [207].

Враховуючи наведене, слід відзначити, що цінність інформації, що становить професійну таємницю для здійснення кримінального провадження необхідно визначати не тільки на початковій стадії отримання такої інформації, а й на кожному окремому етапі його здійснення.

Співвідношення публічного інтересу, який полягає у виконанні завдань кримінального провадження та приватних інтересів особи на збереження конфіденційної інформації у таємниці, визначає межі виправданого втручання у право особи на збереження інформації про себе у таємниці.

Як зазначено вище, втручання у права особи може бути виправданим за сукупності таких умов: воно здійснюється на підставі закону, переслідує легітимну мету та є необхідним у демократичному суспільстві (для того, щоб вважатися виправданим втручання має відповідати цьому «трискладовому тесту»).

Предметом аналізу на відповідність «трискладовому тесту» у практиці ЄСПЛ неодноразово була поведінка уповноважених осіб органу попереднього ув'язнення щодо ознайомлення зі змістом листів між підозрюваним та його адвокатом. Безумовно, це має значний інтерес для органів досудового розслідування, оскільки у резонансних справах така переписка може становити

загрозу виконанню завдань досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке вже здійснюється, або її зміст може допомогти попередити вчинення нових кримінальних правопорушень, особливо у ході розслідування злочинів, вчинених злочинною чи терористичною організацією.

Тому суд неодноразово наголошував на критеріях, за яких таке втручання не становитиме порушення приватного інтересу. Так, у справі «Ходорковський і Лебедев v. Росії» ЄСПЛ вказав, що така перевірка є допустимою, однак, виключно, коли в уповноважених суб'єктів є розумні підстави вважати, що її зміст є незаконним. За таких обставин лист може бути відкритим, однак не прочитаним. Прочитати такий лист уповноважена особа має право виключно у тому випадку, коли є розумні підстави припускати зловживання правом, а саме, якщо зазначений лист має злочинний зміст: містить інформацію про загрозу безпеці установи попереднього ув'язнення, загрозу безпеці інших осіб тощо [201].

Ст. 160 КПК України визначено право сторони кримінального провадження на звернення до слідчого судді з клопотанням про застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до документів, зокрема, і тих, що містять інформацію, яка становить професійну таємницю [58].

КПК України чітко визначено способи збирання доказів у кримінальному провадженні, за яких докази відповідатимуть критеріям допустимості [194, с.174]. У ст. 131 КПК України закріплено, що метою застосування заходів забезпечення кримінального провадження є досягнення дієвості кримінального провадження, що не є тотожним збиранню доказів.

Ст. 132 КПК України визначено умови, за яких може бути застосовано заходи забезпечення кримінального провадження, а саме має бути доведено: «1) існування обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і

свободи особи, про який ідеться у клопотанні слідчого чи прокурора; 3) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий чи прокурор звертається з клопотанням. Слідчий суддя постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження також доведе можливість використання як доказів відомостей, що містяться у цих документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих документів» [58].

Однак у судовій практиці трапляються непоодинокі випадки, коли слідчі звертаються з клопотанням про тимчасовий доступ до документів, що містять професійну таємницю, з метою збирання доказів. Таке клопотання не може бути задоволене, оскільки воно не спрямоване на досягнення легітимної мети, встановленої законом для такого заходу і задоволення такого клопотання становитиме порушення права особи на збереження конфіденційної інформації у таємниці.

Інформація, що становить професійну таємницю, знаходиться у володінні осіб, яким стала відома в силу виконання ними своїх професійних обов'язків. Ці особи наділені імунітетом свідка, а отже, відповідно до ст. 65 КПК України не можуть бути допитані як свідки, за винятком випадків звільнення від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, яка довірила їм ці відомості. Зокрема, мова йде про адвокатів, нотаріусів, медичних працівників. Особи надають цим працівникам конфіденційну інформацію, маючи правомірні очікування, що без їх згоди така інформація не буде розголошена. Однак, часто дані про обставини, що підлягають доказуванню, які сторона кримінального провадження не змогла отримати внаслідок проведення такої слідчої дії, як допит свідка, намагаються отримати шляхом застосування заходу забезпечення кримінального провадження. Це нівелює інститут імунітету свідка і порушує право особи на нерозголошення інформації, яку вона розраховувала зберегти у таємниці.

Тому надання стороні кримінального провадження тимчасового доступу до документів, що містять інформацію, яка становить професійну таємницю, можливе лише у випадку, якщо такі відомості вже здобуті у ході здійснення досудового розслідування, відомі сторонам кримінального провадження і необхідні виключно для досягнення дієвості кримінального провадження (забезпечення збереження доказів, проведення експертиз тощо).

Як правило, довірительом інформації, що становить професійну таємницю є не підозрюваний у кримінальному провадженні, а інші особи. До участі у розгляді такого клопотання залучається особа, у володінні якої знаходяться такі документи, однак її участь у такому розгляді не є обов'язковою [152, с.185].

Натомість сам довіритель, думку якого слід враховувати, навіть не підозрює про розгляд клопотання про надання тимчасового доступу до такої інформації. Тому для забезпечення справедливого балансу між публічними та приватними інтересами, а також для встановлення необхідності такого втручання у право особи у демократичному суспільстві, до участі у розгляді клопотання про надання тимчасового доступу до документів, які містять інформацію, що становить професійну таємницю, слід залучати також і особу, яка є довірительом такої інформації, з метою встановлення її думки по суті заявленого клопотання, яка має бути обов'язково врахована при постановленні ухвали.

Таким чином, з метою недопущення порушення права особи на збереження певної інформації у таємниці слід застосовувати такий захід забезпечення кримінального провадження, як надання тимчасового доступу до документів, які містять професійну таємницю, виключно з метою досягнення дієвості кримінального провадження та при вирішенні питання про застосування такого заходу слід заслухати думку особи, яка довірила працівникам відомості, що становлять професійну таємницю і обов'язково врахувати таку думку при постановленні ухвали по суті заявленого клопотання.

Як уже було зазначено у ході збирання доказів, стороні обвинувачення доступне широке коло засобів для виконання завдань кримінального

провадження. Однак при отриманні інформації з обмеженим доступом уповноважені суб'єкти повинні демонтувати добросовісність при використанні такої інформації. Зокрема, законодавством не встановлено строк, протягом якого речі чи документи, до яких стороні кримінального провадження було надано тимчасовий доступ, слід повернути володільцеві. Особи, яких безпосередньо стосується інформація приватного характеру, яка міститься у цих документах, зацікавлені у якнайшвидшому поверненні таких документів у володіння особи, якій така інформація була довірена. Тому у цьому випадку недостатньо збалансовані права уповноважених суб'єктів і приватний інтерес особи щодо повернення такої інформації.

Враховуючи те, що законодавством встановлений судовий контроль за отриманням інформації, яка становить професійну таємницю, зокрема, у формі надання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів, то саме слідчий суддя і повинен встановлювати строк, протягом якого зазначені в ухвалі речі та документи мають бути повернені володільцеві. Ст. 164 КПК України визначено зміст ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ. Цією статтею встановлено строк дії ухвали, який не може перевищувати двох місяців, а якщо дозвіл на тимчасовий доступ до інформації надається на виконання доручення суду іноземної держави – без обмеження строку дії. За таких обставин доцільно також передбачити, що в ухвалі має бути зазначено також і строк, після якого вилучене має бути повернене володільцеві інформації у випадку надання тимчасового доступу до інформації з обмеженим доступом.

Слід також зазначити, що у певних випадках інформація, що становить професійну таємницю, може бути частково висвітлена у медіа, якщо події, яких стосується така інформація є резонансними та супроводжуються значним суспільним інтересом.

Відповідно до обставин справи «Brisc v. Румунії» заявник, який працював на посаді прокурора, в обов'язки якого входило також і надання пресі інформації про триваючі досудові розслідування, видав прес-реліз і у подальшому дав інтерв'ю щодо кримінального провадження у корупційній

справі, яке на той момент не було завершене. Він повідомив, що у ході здійснення досудового розслідування було встановлено та «спіймано на гарячому» особу, яка отримувала кошти від родичів засуджених з метою подальшого впливу на прокурорів та суддів для позитивного вирішення питання щодо умовно-дострокового звільнення засуджених. У зв'язку з цим національний суд притягнув заявника до відповідальності за розголошення інформації, що становить таємницю досудового розслідування. ЄСПЛ у ході розгляду скарги заявника ретельно дослідив зміст інформації, яку заявник повідомив пресі, зазначивши, що його твердження містили загальну інформацію, що не могло спровокувати негативні наслідки для досягнення завдань досудового розслідування. Крім цього, суд зазначив, що твердження заявника також не можуть бути розцінені як такі що підривають авторитет суду, оскільки питання незалежності та безсторонності національних судів, безумовно, становлять значний суспільний інтерес, і за таких обставин суспільство має право бути поінформованим про обставини справи. При цьому суд також врахував, що заявник не конкретизував інформацію, яка була на той час у розпорядженні органу досудового розслідування, зокрема, не вказував прізвищ причетних осіб, що могло б зашкодити їх діловій репутації, порушити презумпцію невинуватості. Оцінивши у повному обсязі зміст прес-релізу та інтерв'ю заявника ЄСПЛ зазначив, що не бачить у цих твердженнях достатніх підстав, які б дали національним судам право притягнути заявника до відповідальності за це [198].

З наведеного випливає, що при визначенні обсягу інформації, яка підлягає оприлюдненню у ході діючого досудового розслідування, слід чітко визначати, яка саме інформація становитиме інтерес для суспільства у кожному конкретному випадку, а також пересвідчитися, що оприлюднення такої інформації не завдасть шкоди інтересам досудового розслідування, не становитиме порушення презумпції невинуватості, а також не зачіпатиме приватних інтересів, як учасників кримінального провадження, так і інших осіб.

Тож з метою забезпечення дотримання конвенційних прав осіб у ході здійснення кримінального провадження слід дотримуватися балансу між публічними та приватними інтересами, що полягає у оцінці виправданості втручання у право особи та необхідності виконання завдань кримінального провадження. Така оцінка має здійснюватися виходячи з критеріїв законності, обґрунтованості та необхідності, а саме: для отримання інформації, що становить професійні таємниці, слід використовувати встановлені правові процедури, переслідуючи при цьому легітимну мету і здійснювати це виключно за необхідності, якщо у інший спосіб неможливо досягти дієвості кримінального провадження. Цінність отриманої інформації для кримінального провадження слід визначати не тільки на початковому етапі – при її отриманні, але й на кожному подальшому етапі здійснення кримінального провадження, з метою своєчасного реагування на зміну співвідношення публічного та приватного інтересу щодо використання у кримінальному провадженні інформації, яка становить професійну таємницю, щоб виправдане втручання у право особи не переросло у порушення такого права.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікаціях автора дисертації [76, 82].

РОЗДІЛ 2.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТАЄМНИЦЬ

2.1. Банківська таємниця

Інститут банківської таємниці не є новим, однак з моменту виникнення отримав державний захист. Основи законодавства, що регулюють це питання, закріплено насамперед у Цивільному кодексі України. Так, ч.1 ст.1076 ЦК України визначено, що банк гарантує таємницю банківського рахунку операцій за рахунком і відомостей про клієнта [193].

Банківська таємниця є головною гарантією банківської діяльності, у зв'язку з чим інститут банківської таємниці вважається обов'язковим атрибутом правової системи держави, зміст якого зумовлюється особливостями економічного розвитку та формування нормативної бази [154].

У сучасному світі фінансові та економічні кримінальні правопорушення трапляються все частіше, оскільки факторами, які сприяють їх вчиненню є, як глобальна фінансова криза, так і недобросовісна економічна конкуренція [209, с.24].

Тому інститут банківської таємниці захищає інтереси особи, клієнта банку, шляхом перешкоджання доступу сторонніх осіб до фінансової та особистої інформації, яка стосується такого клієнта та була довірена уповноваженому працівнику банку з метою використання у професійній діяльності, з однієї сторони. З іншої сторони, у законодавстві закріплені певні винятки, за яких може бути надано доступ до інформації, що становить банківську таємницю, в державних інтересах, а також встановлено спеціальний порядок надання такого доступу. Зокрема, встановлено судовий контроль за наданням доступу до інформації, що становить банківську таємницю, завданням якого є унеможливити зловживання правом щодо розкриття такої інформації [41, с.40].

У ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» більш конкретно визначено обсяг поняття «банківська таємниця». Законодавець

зазначає, що це інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним або стала відомою третім особам при наданні послуг банку або виконанні функцій, визначених законом, а також визначена у цій статті інформація про банк [115].

Також наведеним законом визначено, що питання зберігання, захисту та розкриття банківської таємниці визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України. Законодавець також визначив пріоритет норм Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо питань роботи з інформацією, яка становить банківську таємницю, над нормами інших законів, чим підкреслив важливість збереження такої інформації від несанкціонованого доступу, усуваючи можливі невизначеності у правозастосуванні.

На виконання наведених положень закону НБУ розробив Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, які були затверджені постановою Правління НБУ від 14.07.2006 №267. Зазначені правила у достатній мірі деталізують саму процедуру роботи з інформацією, яка становить банківську таємницю, а також забезпечують єдність процедури опрацювання та збереження такої інформації для всіх банківських установ в межах країни, передбачають чіткий порядок дій у випадку необхідності надати інформацію, яка становить банківську таємницю.

Зокрема, на відміну від інших нормативно-правових актів, які регулюють питання щодо роботи з інформацією, яка становить професійну таємницю, правила, розроблені НБУ, чітко відповідають положенням інформаційного законодавства. НБУ закріпив, що при роботі з інформацією, яка становить банківську таємницю, слід проставляти відповідний гриф «Банківська таємниця». Це в повній мірі відповідає вимогам Закону України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», а також обумовив спеціальну процедуру реєстрації кореспонденції, яка містить інформацію, що становить банківську таємницю, особливості її пересилання та зберігання, встановив спеціальну процедуру захисту електронної інформації тощо.

Крім цього, у правилах визначено процедуру надання доступу до речей і документів, які містять банківську таємницю, з метою забезпечення здійснення кримінального провадження. Зокрема, визначено, що підставою надання для ознайомлення та/ або вилучення речей і документів, які містять інформацію, що становить банківську таємницю, є ухвала слідчого судді або суду про надання тимчасового доступу до речей і документів з можливістю їх вилучення або без такої, копія якої має залишатися у банківській установі, разом із описом речей та документів, які були вилучені на підставі такої ухвали. Аналогічний порядок дій представників банківських установ визначено на випадок виконання ухвали про дозвіл на проведення обшуку чи огляду. Також закріплено обов'язок представника банківської установи – виготовити копії всіх документів, які містять банківську таємницю і вилучаються на підставі судового рішення, засвідчити ці копії у встановленому законом порядку та зберігати їх до моменту повернення оригіналів таких документів [112].

Безумовно, з метою виконання завдань кримінального провадження в органу досудового розслідування мають бути спеціальні механізми отримання інформації, яка становить банківську таємницю, однак, органам судової влади слід надзвичайно виважено підходити до вирішення клопотань щодо надання тимчасового доступу до речей і документів та у ході розгляду такого клопотання обов'язково пересвідчитися, чи не становить така інформація, водночас, й інший вид професійної таємниці.

У справі «Соммер проти Німеччини» заявник скаржився на те, що у ході здійснення кримінального провадження прокурор отримав доступ до інформації про фінансові операції за його банківським рахунком. На думку заявника, така інформація становила також і адвокатську таємницю, оскільки заявник представляв інтереси обвинувачених у кримінальних провадженнях і був практикуючим адвокатом. На його рахунки надходили кошти, які він отримував від клієнтів за здійснення адвокатської діяльності. Внаслідок розкриття такої інформації було розкрито також й адвокатську таємницю, що не відповідало чинному законодавству. Також заявник звертав увагу на те, що

його, як особу, якої стосувалася запитувана інформація, не було повідомлено про те, що таку інформацію було надано в інтересах досудового розслідування. Про це заявник дізнався випадково, оскільки ознайомився з матеріалами справи, як захисник обвинуваченого. І доступ до інформації, яка становить адвокатську таємницю, було обмежено аж у ході судового розгляду справи.

Уряд, не заперечуючи те, що відбулося втручання у право заявника гарантоване ст. 8 ЄКПЛ, зазначав, що втручання відбулося відповідно до закону, а саме за загальною процедурою, яка була передбачена КПК, воно мало легітимну мету: розкриття та припинення вчинення кримінального правопорушення, а також було необхідним за наведених обставин, оскільки в інший спосіб таку інформацію отримати не було можливості. Також уряд посилався на те, що прокурор не застосовував жодних заходів процесуального примусу, а банк надав інформацію добровільно. Для збалансування шкоди, яка могла бути завдана приватним інтересам, законодавством був передбачений порядок оскарження таких дій, яким заявник не скористався. Інформація, яку прокурор отримав від банку, була необхідна для досудового розслідування, а тому не могла бути повернена на вимогу заявника.

Суд зазначив, що процедура, за якою було надано інформацію про рух коштів по рахунку заявника, який він використовував для здійснення професійної діяльності адвоката, хоча і була передбачена законом, однак була надто загальною. При цьому суд відхилив твердження уряду про те, що банк надав інформацію добровільно, без застосування заходів процесуального примусу, оскільки у запиті прокурора були вказані процесуальні наслідки ненадання такої інформації. Суд також зазначив, що хоча національне законодавство і передбачало, що заявник міг оскаржити такі дії, однак, заявник не міг скористатися доступними засобами правового захисту, оскільки не знав, що відбулося втручання в його право. Судовий захист, яким у подальшому скористався заявник, міг тільки ретроспективно усунути порушення, а тому не мав високого ступеня ефективності. Враховуючи широкий спектр наданої інформації (за період часу тривалістю 2 роки, ретроспективно), нечіткі підстави

для підозри заявника у зайнятті незаконною діяльністю, а також відсутність механізму щодо повідомлення заявника про такі заходи, суд вважав, що втручання у приватне життя заявника не було необхідним у демократичному суспільстві, а тому встановив, що мало місце порушення ст.8 ЄКПЛ. [205]

Такі випадки є непоодинокими і у національній судовій практиці, коли орган досудового розслідування звертається до слідчого судді з метою отримання тимчасового доступу до документів, які становлять і банківську і адвокатську таємницю [184, 186].

Незважаючи на те, що в КПК України на відміну від законодавства Німеччини, яке було підставою надання інформації, що становить банківську таємницю у наведеній вище справі, передбачено спеціальну процедуру отримання доступу до інформації, яка становить банківську таємницю, деякі питання, яким надав аналіз ЄСПЛ є актуальними і для нас.

Так, п.3 ч.1 ст.62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» також передбачено, що інформація, яка становить банківську таємницю, розкривається банками «органам прокуратури України, Служби безпеки України, Державному бюро розслідувань, органам Національної поліції України, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України, Антимонопольному комітету України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів – на їхні запити щодо банківських рахунків клієнтів та операцій, проведених на користь чи за дорученням клієнта, у тому числі операцій без відкриття рахунків, а саме відомості на конкретно визначену дату або за конкретний проміжок часу та стосовно конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи-підприємця про: наявність рахунків, номери рахунків, залишок коштів на рахунках, операції списання з рахунків та/або зарахування на рахунки, призначення платежу, ідентифікаційні дані контрагента (для фізичних осіб – прізвище, б2ед'я та по батькові, ідентифікаційний номер платника податку; для юридичних осіб – повне

найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань), номер рахунку контрагента та код банку контрагента» [115].

Враховуючи дані щодо кількості ухвал слідчих суддів про надання тимчасового доступу до інформації, яка становить банківську таємницю, з сайту Єдиного державного реєстру судових рішень, можна зробити висновок, що з прийняттям чинного КПК України, уповноважені суб'єкти, якщо і користуються правом на звернення із запитом, то вкрай рідко. Натомість, використовують передбачену КПК України спеціальну процедуру отримання такої інформації. Це є позитивним моментом. Однак збереження на законодавчому рівні можливості отримання інформації, що становить банківську таємницю, на підставі звичайного запиту, дозволяє уникати процедури судового контролю, яка встановлена законом. Це, безумовно, надає можливість для зловживань, якщо у кримінальному провадженні немає достатньої кількості доказів для звернення до слідчого судді чи суду з обґрунтованим клопотанням щодо вжиття заходу забезпечення кримінального провадження. Крім цього, у наведеному пункті не конкретизовано навіть, що звернення з таким запитом має здійснюватися у межах досудового розслідування кримінального провадження, що, у свою чергу, як і в наведеній справі, може призвести до розкриття інформації, що становить також й інший вид професійної таємниці, доступ до якої законом взагалі заборонено.

За таких обставин необхідно з метою попередження втручання у право, гарантоване ст.8 ЄКПЛ, залишити єдину спеціальну правову процедуру доступу до інформації, яка становить банківську таємницю, для суб'єктів уповноважених на здійснення досудового розслідування, а саме такий захід забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів.

В підсумок наведеного, встановлення єдиної процедури отримання інформації, що становить банківську таємницю, для органів, які здійснюють досудове розслідування, шляхом застосування такого заходу забезпечення

кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів, сприятиме виконанню завдань кримінального провадження, а також забезпечуватиме перевірку втручання у права осіб, яких стосується така інформація, на предмет виправданості. Крім цього, це надасть можливість уникнути випадків отримання інформації, яка становить і банківську таємницю, та, водночас, інший вид професійної таємниці, доступ до якої заборонено відповідно до ст. 161 КПК України.

2.2. Комерційна таємниця

Комерційна таємниця є конфіденційною інформацією та становить чинну і потенційну цінність для свого володільця [143]. ЦК України визначає обов'язок учасників господарського товариства не розголошувати комерційну таємницю. Комерційні таємниці також віднесено до об'єктів права інтелектуальної власності. Сучасний етап розвитку держав робить актуальним питання захисту права інтелектуальної власності у контексті забезпечення економічного розвитку [106, с. 122]

У ст. 505 ЦК України наведено визначення поняття «комерційна таємниця». Законодавець визначає комерційну таємницю як секретну інформацію, яка в цілому чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які мають справу з певним видом інформації, до якого вона належить, до того ж вона має комерційну цінність, та щодо цієї інформації вжито адекватних за певних обставин заходів щодо збереження її у таємниці особою, яка законно контролює таку інформацію [193].

Враховуючи те, що визначення поняття «комерційна таємниця», наведене в законі, не є чітким, внаслідок чого до такого виду інформації можна віднести необмежено широке коло даних, на законодавчому рівні встановлено види інформації, яка не може бути визнана комерційною таємницею.

Так, комерційну таємницю не становлять: «установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською

діяльністю; інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів; інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків; документи про платоспроможність; відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю; відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню» [132].

Аналізуючи наведені законодавчі норми, можна зробити висновок, що поняття комерційної таємниці є досить розмитим і залежить від розсуду та добросовісності особи, яка надає інформації такого статусу. В Україні на даний час немає спеціального нормативно-правового акту, який би визначав особливості правового режиму комерційної таємниці та окреслював би обсяг цього поняття. Необхідність прийняття окремого закону, що врегулював би ці правовідносини, обґрунтована розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну таємницю», однак, незважаючи на слушність викладених у ньому доводів, до цього часу відповідний законодавчий акт не прийнятий. Зазначений закон планувалося розробити, зокрема, для виконання таких завдань: систематизації законодавства, забезпечення застосування єдиного підходу до визначення правового режиму такої інформації, визначення правових засад та критеріїв віднесення інформації до комерційної таємниці, особливостей охорони «ноу-хау» тощо [141].

Крім цього, деякі науковці також наголошують на необхідності прийняття окремого закону щодо комерційної таємниці, а також закріплення у ньому норми, яка чітко визначить зміст цього поняття [85].

Таким чином, не підлягає обговоренню те, що у практичній діяльності органи держави, уповноважені на здійснення кримінального провадження, повинні мати повне уявлення про те, чи відноситься певна інформація до комерційної таємниці та використовувати її відповідно до визначеного законом правового режиму.

Слід зауважити, що комерційна таємниця не може існувати за межами суб'єкта господарювання чи суб'єкта підприємницької діяльності, а, навпаки, нерозривно пов'язана з їх діяльністю, використовується у такій діяльності та забезпечує успішність цієї діяльності і як можливий результат отримання підвищеного прибутку. За таких обставин, поки інформація, яка має комерційну цінність, вона становить конфіденційну інформацію, і до неї застосовуються заходи правової охорони, визначені Законом України «Про інформацію» та Законом України «Про доступ до публічної інформації».

У процесі здійснення своєї діяльності суб'єкт господарювання на виконання вимог закону може надавати інформацію, що становить комерційну таємницю державним органам з метою забезпечення виконання покладених на ці органи повноважень. Така інформація після отримання її державним органом набуває статусу професійної таємниці і отримує підвищену правову охорону.

ЦК України встановлює обов'язок органів державної влади охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею, та створення якої потребує значних зусиль, і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Також визначено межі охорони такої інформації. Законодавець зазначає, що розголошення є допустимим, якщо воно необхідне

для забезпечення захисту населення або за необхідності вжиття заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання [193].

Отже, з моменту отримання такої інформації відповідний державний орган зобов'язаний забезпечити її збереження в режимі, який встановлений законом для таємної інформації.

Індивідуально-визначеною ознакою комерційної таємниці, яка вирізняє її з-поміж інших видів таємниць, що проаналізовані у цій дисертації, є строковість. Зокрема, статус «комерційна таємниця» така інформація зберігає протягом певного часу, поки відповідає всім ознакам, визначеним законом. Однак державні органи, у розпорядження яких може бути надана така інформація, як правило, недостатньо обізнані з діяльністю юридичної особи, якої стосується інформація. Це може призвести до того, що правовий режим охорони таємної інформації може поширюватися на інформацію, яка вже втратила статус комерційної таємниці, оскільки втратила комерційну цінність для особи, яка встановила інформації такий статус.

За таких обставин суб'єкти, уповноважені на здійснення кримінального провадження, перед зверненням до слідчого судді з клопотанням щодо отримання тимчасового доступу до речей і документів, повинні попередньо звернутися до відповідного державного органу, у розпорядженні якого знаходиться вказана інформація, з метою з'ясування чи така інформації не стала загальнодоступною.

Як правило, розпорядники інформації (державні органи), які виконують ухвали щодо надання тимчасового доступу до речей та документів, не є учасниками кримінального провадження, отже відсутні ризики втрати доказів при зверненні до них з відповідним запитом. Натомість, якщо інформація втрачає статус «комерційна таємниця», то автоматично і втрачає статус «професійна таємниця», внаслідок чого державний орган змінює режим доступу до такої інформації і вона стає загальнодоступною, а отже державний орган має актуальну інформацію щодо комерційної цінності інформації і зможе надати таку інформацію на відповідний запит.

Слід також зазначити, що досудове розслідування та судовий розгляд кримінального провадження, з урахуванням складності справи, можуть займати тривалий проміжок часу. Не виключено, що у ході здійснення кримінального провадження, комерційна цінність інформації, яка становить комерційну таємницю, буде втрачена, і вона стане загальнодоступною. Тому за наявності у матеріалах кримінального провадження документів, що були зібрані у ході досудового розслідування і містили на час їх отримання інформацію, яка становить комерційну таємницю, слід пересвідчитися чи така інформація не втратила статус «комерційна таємниця», перед вирішенням питання щодо проведення закритого судового засідання для дослідження таких документів.

Наведене підтверджує, що суб'єктам, уповноваженим на здійснення кримінального провадження, слід звертати увагу на особливі ознаки інформації, яка становить комерційну таємницю, зокрема, на специфіку втрати такою інформацією комерційної цінності. Тому з метою недопущення застосування до загальнодоступної інформації спеціального режиму доступу та охорони, слід перед зверненням з клопотанням про надання тимчасового доступу з'ясовувати, шляхом подання відповідних запитів, чи правовий режим такої інформації не змінився, для обрання належних правових процедур при роботі з таким видом інформації.

2.3. Нотаріальна таємниця

Законодавець покладає на нотаріуса, його помічника (консультанта), інших осіб, які уповноважені законом на вчинення нотаріальних дій, обов'язок зберігати у таємниці інформацію, яка стала їм відомою у зв'язку з вчиненням нотаріальної дії або внаслідок звернення особи до нотаріуса. Це правило покладено в основу нотаріальної діяльності, оскільки саме це забезпечує ефективність діяльності нотаріату [6, с. 203]. Крім цього, такий обов'язок покладено також на осіб, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків стало відомо про вчинення нотаріальної дії і на осіб, які були залучені до вчинення нотаріальної дії.

Нотаріальна таємниця – це один з елементів нотаріальної процедури, складовою визначеного законом порядку, що складається з послідовних дій нотаріуса, спрямованих на досягнення певного правового результату [103, с. 363]. Вона спрямована на реалізацію конституційної та конвенційної гарантії недоторканості приватного життя [39, с. 37].

Нотаріальна дія – посвідчення безспірних прав та фактів, що мають юридичне значення, а також вчинення інших дій спрямованих на позасудову охорону прав і законних інтересів осіб [97, с.89]. Гарантією збереження нотаріальної таємниці є те, що нотаріальні дії вчиняються у присутності обмеженого, чітко визначеного законом кола осіб [23, с.65].

У Законі України «Про нотаріат» законодавець вживає термін «нотаріальна таємниця». Натомість у КПК України вжито термін «таємниця вчинення нотаріальних дій». Якщо відштовхуватися від визначення терміну «нотаріальна таємниця», яке наведене у ст. 8 Закону України «Про нотаріат», то нотаріальну таємницю становить не тільки інформація, отримана під час вчинення нотаріальної дії, але й інформація, отримана у ході звернення особи до нотаріуса, якщо у подальшому нотаріальна дія чи дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не була вчинена. Безумовно, встановлюючи спеціальний порядок доступу до інформації, яку було довірено нотаріусу і яка становить професійну таємницю, з метою її використання у кримінальному провадженні, законодавець мав на увазі той обсяг інформації, що становить нотаріальну таємницю. Однак за наведеного у ст. 162 КПК України істотно звужено зміст терміну «нотаріальна таємниця». Тому видається доцільним термін, вжитий у п. 3 ч. 1 ст. 162 КПК України, змінити на термін, що вжитий у ст. 8 Закону України «Про нотаріат» з метою усунення сумнівів, які можуть виникати у ході здійснення правозастосовної діяльності.

Слід звернути увагу також і на те, що у законодавстві виділено три поняття: «нотаріальна дія», «дія, яка прирівнюється до нотаріальної» та «дія, відмінна від нотаріальної, яка вчиняється з метою надання нотаріальній дії юридичної вірогідності». Якщо питання збереження професійної таємниці у

ході вчинення нотаріальної дії законодавством врегульовано, то питання, що стосуються дій, які прирівнюються до нотаріальних, не отримали достатнього правового регулювання.

Зокрема, Законом України «Про нотаріат» хоча і не наведено визначення дій, що прирівнюються до нотаріальних, однак наведено перелік дій, що входять у обсяг такого поняття. Їх особливістю є те, що вони вчиняються не нотаріусами, а іншими уповноваженими на це особами. Зокрема, це особи, які перебувають на адміністративних посадах у медичних закладах, капітани морських суден, що ходять під прапором України, начальники експедицій, командири військових частин, начальники установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, командири військово-навчальних закладів, посадові особи органів місцевого самоврядування, посадові особи дипломатичних представництва і консульських установ, а також й інші особи, на яких такі обов'язки покладено законом. Перелік посад, перебуваючи на яких особи мають право вчинять дії, які прирівняні до нотаріальних, є вичерпним і чітко визначений законодавством. Ст. 8 Закону України «Про нотаріат» містить відсилочну норму щодо кола осіб, зобов'язаних зберігати нотаріальну таємницю, яка вказує на перелік осіб, визначений ст. 1 цього ж закону. За таких обставин всі ці особи, вчиняючи дії, що прирівняні до нотаріальних, зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю.

Більше того, процедура вчинення дій, що прирівнюються до нотаріальних, така ж, як і процедура вчинення нотаріальних дій і врегульована тими самими нормами закону (посвідчення довіреностей, заповітів, справжності підпису на документах). І тільки у зв'язку з тим, що такі дії вчиняються у спеціальних умовах, за яких не можуть бути вчинені нотаріусом, законодавець гарантував особам, які виявили бажання їх вчинити, право на вчинення цих дій в іншій уповноваженій особі. І саме тому, згідно з положеннями Закону України «Про нотаріат», встановлено однакові гарантії збереження такої інформації у таємниці.

З метою забезпечення збереження нотаріальної таємниці, кримінальним процесуальним законом визначено, що нотаріуси не можуть бути допитані як свідки, у ході здійснення кримінального провадження щодо інформації, яка становить нотаріальну таємницю. Питання щодо звільнення від обов'язку давати показання інших осіб, які уповноважені на вчинення прирівняних до нотаріальних дій, кримінальним процесуальним законодавством не врегульовано. Це видається неправильним, оскільки ці особи, як і нотаріуси, безпосередньо вчиняють дії, які прирівнюються до нотаріальних, у ході їх вчинення їм, як і нотаріусам, особи довіряють всю необхідну інформацію тощо. Тому при вчиненні таких дій на вказаних осіб, фактично поширюється статус нотаріуса. Враховуючи те, що Закон України «Про нотаріат» в питаннях, що стосуються збереження нотаріальної таємниці, не розділяє поняття нотаріальної дії та дії, яка прирівнюється до нотаріальної, перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки, зазначений у п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК України, слід розширити, зазначивши не тільки нотаріусів, але й інших осіб, які уповноважені на вчинення нотаріальних дій відповідно до закону.

Таку позицію поділяють також і інші науковці (О.В. Баулін, О.М. Ярмак, У.Ю. Поляк, О.Є. Остапенко, О.І. Поповченко та інші) [7, с. 101; 195, с.134; 108, с.346; 101, с.128].

Гостра необхідність внесення наведених змін обґрунтовується також і неоднозначним практичним застосуванням норми п.3 ч.1 ст.65 КПК України. Зокрема, у ході здійснення опитування тільки 17,9% респондентів вважали, що осіб, які уповноважені на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних, слід нарівні з нотаріусами звільняти від обов'язку давати показання, а 60,3% – переконані, що звільнення від обов'язку давати показання стосується всіх осіб, яким стала відома інформація, що становить нотаріальну таємницю [Додатки 1, 2].

Крім цього, У.Ю. Поляк пропонує закріпити у КПК України положення, згідно з яким не підлягають допиту як свідки, нотаріуси та інші особи, на яких законом покладено обов'язок зберігати нотаріальну таємницю [108, с.346].

Поділяючи наведену позицію У.Ю. Поляк щодо доповнення визначеного законом переліку, в частині інших осіб, які уповноважені на вчинення нотаріальних дій, вважаю недоцільним доповнювати такий перелік також іншими особами, що залучаються до їх проведення чи яким про обставини, що складають предмет нотаріальної таємниці, стало відомо у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків, зважаючи на таке.

Норма права, передбачена ч. 2 ст. 65 КПК України, передбачає звільнення від обов'язку давати показання щодо вузького кола осіб (представників певної професії), яким ці відомості безпосередньо були довірені. Зазначена норма є абсолютно визначеною, що допомагає уникнути зловживань та окреслити чітко коло осіб, на яких поширюється її дія. Це пов'язано з тим, що саме адвокати, нотаріуси, священнослужителі, журналісти ... отримують інформацію від першоджерела, володіють всією повнотою такої інформації і безпосередньо виконують за дорученням особи певні дії. Що стосується інших осіб, то вони виконують допоміжну функцію, не володіють всією повнотою інформації, яка необхідна для вчинення в інтересах особи певних дій, а тільки виконують доручення представників певної професії, до яких така особа звернулася.

Якщо ж дія імунітету свідка буде поширена на невизначене коло осіб, які у зв'язку з виконанням своїх посадових обов'язків чи у зв'язку із залученням їх до участі у нотаріальній дії, отримали доступ до інформації, що становить нотаріальну таємницю, то це суттєво ускладнить діяльність суб'єктів, які уповноважені на здійснення кримінального провадження.

Та це не означає, що законодавець, покладаючи на них обов'язок зберігати нотаріальну таємницю, не передбачив механізму забезпечення збереження цієї інформації у таємниці. Так, у п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК України визначено, що свідок має право відмовитися давати показання щодо відомостей, які, згідно з положеннями ст. 65 цього кодексу, не підлягають розголошенню. Таким чином, законодавець цілком правомірно визначив, що нотаріуси не можуть бути допитані щодо їх діяльності з вчинення нотаріальних дій в цілому, а персонал нотаріальної контори або офісу приватного нотаріуса,

чи інші особи, які були залучені до вчинення нотаріальних дій, можуть бути допитані, однак, інформацію, яка становить нотаріальну таємницю, не можуть розголошувати, а тому в ході вчинення нотаріальної дії цим особам має бути роз'яснено, яку саме інформацію вони не можуть розголошувати, а у ході допиту їм має бути роз'яснене право, передбачене п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК України.

Крім цього, слід зауважити, що у випадку звільнення нотаріуса від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю, відповідно до ч. 3 ст. 65 КПК України, інформація, що становить нотаріальну таємницю, підлягає розголошенню, а тому за конструкцією норми права, передбаченої п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК України, це автоматично звільняє від обов'язку зберігати таку таємницю усіх осіб, яким вона стала відомою у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, а також осіб, які були залучені до вчинення нотаріальної дії.

За таких обставин п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК України пропонується викласти в такій редакції: *«2. Не можуть бути допитані як свідки:*

... 3) нотаріуси та інші особи, уповноважені законом на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних – про інформацію, яка становить нотаріальну таємницю;».

Як вже було зазначено вище, особам, які уповноважені законом на вчинення прирівняних до нотаріальних дій, законодавець делегував повноваження нотаріуса, тож видається доцільним передбачити також, що уповноважених на вчинення нотаріальних дій осіб не можна залучати до конфіденційного співробітництва, оскільки така законодавча заборона, передбачена ч. 2 ст. 275 КПК України щодо нотаріусів. З цією метою ч.2 ст. 275 КПК України слід доповнити ще одним суб'єктом: *«2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, інших осіб, уповноважених законом на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру».*

У ст. 8 Закону України «Про нотаріат» визначено не тільки обсяг інформації, яка становить нотаріальну таємницю, але й заходи, які слід вживати для її збереження. Закріплено, що довідки про вчинення нотаріальних дій та копії документів, які зберігаються у нотаріуса, видаються нотаріусом виключно фізичним та юридичним особам, за дорученням яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії; у разі смерті особи чи визнання її померлою – спадкоємцям померлого; у разі визнання особи безвісно відсутньою – опікуну, призначеному для охорони майна безвісно відсутнього, якщо це необхідно для збереження майна, над яким встановлена опіка [129].

Однак, як слушно зазначає В.В. Баранкова, не може становити порушення нотаріальної таємниці, повідомлення інформації, що становить нотаріальну таємницю представнику особи, за дорученням якої було вчинено нотаріальну дію. Та це питання законодавцем не врегульоване, так само як інститут представництва у ході вчинення нотаріальних дій [5, с. 60].

Враховуючи те, що представник діє від імені особи, за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія, виникає питання: чи може представник, який був наділений повноваженнями на представництво особи при вчиненні нотаріальної дії, бути наділений правом звільняти нотаріуса від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю.

У ч. 3 ст. 65 КПК України визначено, що право звільнити від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю має виключно особа, яка довірила нотаріусу ці відомості і до того ж визначено, що така позиція особи має бути викладена письмово. Законодавством України не заборонена участь у вчиненні нотаріальної дії представника особи, за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія. Також визначено правила перевірки повноважень представника і право нотаріуса, у випадку виникнення сумнівів у обсязі повноважень представника, зробити запит до відповідної фізичної чи юридичної особи. Нотаріус має право відмовити у вчиненні нотаріальної дії, якщо уповноважений на вчинення нотаріальної дії представник не має достатнього обсягу

повноважень. Визначено перелік дій, які не можуть бути вчинені без участі особи, за участі уповноваженого нею представника.

Однак, законодавчі положення, що регулюють питання участі представника у вчиненні нотаріальної дії, як вже зазначалося, не достатньо конкретизовані. Тому на даний час це питання залишається відкритим. Безумовно, якщо закон встановлює заборону на вчинення нотаріальної дії через уповноваженого представника, то представник навіть, якщо це прямо передбачено документами на представництво, не може надати письмову згоду на звільнення від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю. На противагу цьому, якщо така законодавча заборона відсутня, за умови визначення вичерпного переліку документів, на підставі яких здійснюється представництво, а також за умови, що у документі, який посвідчує повноваження представника, буде зазначено, що особа, від імені та за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія, уповноважує свого представника вирішувати питання щодо звільнення нотаріуса від обов'язку давати свідчення, то у такому випадку представник матиме повне право виражати волю особи з цього питання.

Отже, слід внести зміни у п.3 ч.1 ст.162 КПК України, а саме викласти його у такій редакції: «1. До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать: ... 3) відомості, які можуть становити нотаріальну таємницю» з метою забезпечення відповідності закону вимогам чіткості та термінологічної єдності. Отримала подальший розвиток наукова думка щодо необхідності розширення кола осіб, які не підлягають допиту як свідки та доповнення п.3 ч.2 ст.65 КПК України: «2. Не можуть бути допитані як свідки: ... 3) нотаріуси та інші особи, які уповноважені на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю», оскільки такі особи, як і нотаріуси, володіють всією повнотою інформації про вчинювану дію, а їх повноваження при вчиненні таких дій є такими ж, як повноваження нотаріуса. Крім цього, піддано критиці позицію про необхідність поширення дії п.3 ч.2 ст.65 КПК України на всіх осіб, які

уповноважені зберігати нотаріальну таємницю. Адже такі особи відповідно до п.3 ч.1 ст.66 КПК України можуть відмовитися давати відповідь на запитання щодо відомостей, які згідно з законом не підлягають розголошенню. Представник особи, від імені та за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія, може бути уповноваженим вирішувати також питання щодо звільнення нотаріуса від обов'язку давати показання, якщо таке право прямо передбачене у документі, який засвідчує повноваження представника.

2.4. Адвокатська таємниця

Конституція України гарантує незалежність адвокатури, водночас підкреслюючи, що основними завданнями цього правового інституту є захист осіб від кримінального обвинувачення, а також надання професійної правничої допомоги особам. Однією з гарантій адвокатської діяльності, а також запорукою встановлення відносин довіри між адвокатом і його клієнтом є здійснення адвокатської діяльності на засадах конфіденційності. З метою забезпечення реалізації закріпленої засади, на адвоката та осіб, які перебувають з ним у трудових відносинах, покладено обов'язок зберігати адвокатську таємницю, а також забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення. Тільки за таких обставин особа може без будь-яких вагань звернутися за отриманням необхідної їй правничої допомоги, заздалегідь знаючи, що вся без винятку інформація, яка була предметом обговорення з адвокатом, не буде розголошена за жодних обставин.

Слід також зазначити, що правовідносини, що стосуються роботи з інформацією, яка становить професійну таємницю захисника (представника), найбільш чітко врегульовані законодавством, що дає змогу визначити алгоритми дій з такою інформацією, у тому числі і з документами, які її містять з метою впровадження вимог конфіденційності у правничій діяльності. Зокрема, законодавець чітко визначив обсяг інформації, яка становить адвокатську таємницю, коло осіб, які зобов'язані її зберігати, відповідальність

за порушення вимог законодавства, що стосується адвокатської таємниці, встановив спеціальні правові механізми здійснення слідчих і процесуальних дій тощо. Звільнити адвоката від обов'язку зберігати професійну таємницю може тільки особа, яка йому довірила цю інформацію, однак, навіть у такому випадку на адвоката не покладено обов'язку розкрити адвокатську таємницю. Так, закон надає адвокату право, навіть за наявності згоди клієнта на розголошення адвокатської таємниці, продовжити зберігати цю інформацію у таємниці, ігноруючи письмово викладену думку клієнта з цього питання.

Донедавна у законодавстві не було передбачено положень, які б дозволяли адвокату надавати органам держави будь-яку інформацію чи документи, що він отримав у процесі надання правничої допомоги клієнту без згоди клієнта. Однак протягом останнього року у ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» були внесені зміни, відповідно до яких надання певної інформації та документів органам держави не становить порушення адвокатської таємниці. Зокрема, йде мова про: 1. Інформацію щодо фінансової операції, яка надається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів; 2. Інформації про кінцевого бенефіціара або структуру власності юридичної особи – держателю Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; 3. Інформацію та документи, що стосуються трасту – на вимогу податкового органу.

Метою внесення таких змін було запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, що, на думку законодавця, виправдовує таке втручання у право особи на конфіденційність.

Переважає більшість науковців дотримуються позиції, що інформація, яка становить адвокатську таємницю не може бути розголошена адвокатом за будь-яких обставин, хоча деякі науковці підтримують і протилежну позицію, зазначаючи, що розголошення отриманої від клієнта інформації допускається у

випадку, коли шкода від порушення адвокатської таємниці буде явно меншою, ніж шкода від її «замовчування».

Так, деякі науковці обґрунтовують існування адвокатської таємниці не тільки необхідністю забезпечення прав і законних інтересів особи, яка звернулася за наданням професійної правничої допомоги, але й для забезпечення інтересів суспільства в цілому. Тому допускають розголошення адвокатської таємниці у випадку повідомлення адвокатом про небезпечних злочин, який готується [104, с.25].

Слід зазначити, що неможливо розробити та закріпити у законодавстві загальний алгоритм дій адвоката у випадку, коли він стикається з етичною дилемою, що, зокрема, стосується забезпечення можливості відвернення суспільно небезпечного посягання та порушенням довіри клієнта. За таких обставин у кожному конкретному випадку все залежить від моральних якостей особи (адвоката), рівня суспільної небезпеки посягання, наявності реальної можливості своєчасно його попередити чи запобігти настанню суспільно небезпечних наслідків, а також повного усвідомлення негативних наслідків, які можуть наступити у випадку розголошення такої таємниці (наприклад, шкоди, яка буде завдана діловій репутації такого адвоката, можливості притягнення його до дисциплінарної відповідальності тощо).

Та це не єдина ситуація, коли може виникнути необхідність розкриття адвокатської таємниці, всупереч встановленому порядку.

Наприклад, відповідно до чинного законодавства на підозрюваного чи обвинуваченого не покладено обов'язку давати правдиві показання. Відповідальність зазначених учасників кримінального провадження за надання завідомо неправдивих показань також не встановлена, так само, як і за зведення клевету на іншу особу в ході здійснення кримінального провадження. У ході надання правничої допомоги адвокат надає клієнту консультації, обговорює питання щодо змісту показань, які ця особа буде давати у кримінальному провадженні, окреслює можливі варіанти зміни становища підозрюваного чи обвинуваченого за умови надання тих чи інших показань. Тому видається

важливим встановити на законодавчому рівні певний механізм, який буде стримувати адвоката від обрання недобросовісної тактики захисту, наприклад, зведення клепау на завідомо невинувату особу у вчиненні кримінального правопорушення у ході кримінального провадження, яке здійснюється щодо його клієнта тощо.

Безумовно, виявити таку недобросовісну поведінку адвоката буде вкрай складно, оскільки його спілкування з клієнтом є таємним, а зовнішній прояв такої тактики захисту – неправдиві показання клієнта, за які законом не передбачено жодної відповідальності.

Законодавство Сполучених Штатів Америки врегульовує це питання у такий спосіб. Давання неправдивих показань перед судом чи великим журі присяжних визнається злочином, за вчинення якого передбачено відповідальність у виді штрафу та/ або позбавлення волі на строк не більше, ніж на 5 років, таку ж відповідальність передбачено і за схилення іншої особи до давання неправдивих свідчень.

Так, § 1623 розділу 18 Зібрання Законів США визначено, що відповідальність за цим параграфом несе також і підзахисний, який свідомо дав неправдиві показання або свідомо використав будь-який документ, який містить неправдиві відомості, про що підзахисному було наперед відомо, перед судом чи великим журі присяжних. Крім цього, § 1622 цього розділу передбачає, що злочином визнається також схилення іншої особи до давання неправдивих показань [210].

Відповідно до норми 1.2.d Типових правил професійної поведінки, затверджених Американською Асоціацією Адвокатів, адвокат не повинен консультувати клієнта у поведінці, яка, на думку адвоката, є злочинною чи шахрайською, але адвокат може обговорити з клієнтом правові наслідки будь-якого запропонованого способу поведінки, а також може консультувати клієнта або допомагати йому зробити добросовісне зусилля для визначення чинності, обсягу, значення або застосування закону. Крім цього, нормою 4.1. цих правил визначено, що у ході представництва інтересів клієнта адвокат не повинен

свідомо: а) робити неправдиві заяви про істотні обставини перед третіми особами; б) відмовлятися розкрити істотні обставини третім особам – коли таке розкриття є необхідним, щоб уникнути сприяння злочинним чи шахрайським діям клієнта, за винятком випадків, якщо таке розкриття заборонене правилом конфіденційності [196].

Тобто, якщо адвокату відомо, що підзахисний збирається давати неправдиві показання під присягою у суді з метою уникнення кримінальної відповідальності, він повинен роз'яснити підзахисному правові наслідки таких його дій для того, щоб він зважив все і обрав все ж таки правильний спосіб поведінки. Якщо ж і надалі позиція підзахисного не змінилася, і він таки вирішив давати неправдиві показання, адвокат, щоб не бути звинуваченим у сприянні до давання неправдивих показань, не може брати участі у допиті підзахисного під присягою.

Як приклад, можна навести прецедент у справі «*Nix v. Whiteside*», де поведінку адвоката було визнано такою, що відповідає етичним вимогам. За обставинами цієї справи пана Whiteside обвинувачували у вбивстві. У ході обговорення стратегії захисту з адвокатом, обвинувачений зазначив, що він, можливо, бачив металевий предмет (можливо пістолет) у руках потерпілого, хоча це твердження суперечило показанням, які він давав раніше. Адвокат перед судом прямо вказав, що у нього є етичний обов'язок повідомляти суд про надання неправдивих свідчень. За результатами судового розгляду пана Whiteside було визнано винним у вчиненні інкримінованого йому злочину. Після цього пан Whiteside ініціював провадження щодо порушення його права, передбаченого шостою поправкою до Конституції США в частині права на ефективний захист. З цього приводу Верховний Суд США констатував правомірність поведінки адвоката стосовно свого підзахисного та зазначив, що право на захист не включає в себе право мати адвоката, який буде сприяти даванню неправдивих показань; навпаки, адвокат, який представляє підзахисного у кримінальному провадженні, повинен діяти у повній

відповідності із законом, і така його законна поведінка повинна відповідати природі судового провадження – пошуку істини [219].

У п. 4.4. Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, визначено, що адвокат ні в якому разі не повинен повідомляти суду явно невірогідні або недостовірні відомості [34].

Такий підхід до визначення етичної складової професійної діяльності адвоката видається дуже слушним. У зв'язку з тим, що у відносинах адвоката з клієнтом гарантується дотримання принципу конфіденційності, перевірити те, чи дотримується адвокат принципу верховенства права та законності при здійсненні професійної діяльності, за одночасної відсутності у законодавстві дієвого механізму стримування та противаг, неможливо. Саме тому нормою 1.6. Типових правил професійної поведінки, затверджених Американською Асоціацією Адвокатів, визначено не тільки необхідність дотримання правила конфіденційності, а й винятки, за яких адвокат може розкрити інформацію, що становить адвокатську таємницю в обсязі, що є необхідним для відвернення негативних наслідків.

Правилами адвокатської етики, які затверджені З'їздом адвокатів України 09.06.2017, зокрема, ст. 25, визначено, що адвокату категорично забороняється використовувати при виконанні доручення клієнта незаконні та неетичні засоби, зокрема, спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, вдаватися до протизаконних методів тиску на протилежну сторону чи свідків (погроз, шантажу тощо), використовувати свої особисті зв'язки (чи в окремих випадках – свій особливий статус) для впливу прямо чи опосередковано на суд або інший орган, перед яким він здійснює представництво або захист інтересів клієнтів, використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, конфіденційність якої охороняється законом, використовувати інші засоби, що суперечать чинному законодавству або цим правилам [110].

У випадку порушення заборон, визначених цією статтею, адвокат може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності. Однак шкода, якої завдано внаслідок обрання та сприяння недобросовісній тактиці захисту, є

неспівмірно більша і не відповідає тим заходам, які можуть бути застосовані до адвоката у випадку доведення його провини.

Що ж стосується засобів доказування вчинення адвокатом порушення вимог ст. 25 наведених правил, то всі документи, які є необхідними для доведення порушення мають статус адвокатської таємниці. У ст. 10 зазначених правил встановлено, що документи та інформація можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою згодою клієнта. Однак, навіть за наявності письмової згоди клієнта на розкриття інформації, що становить адвокатську таємницю, адвокат, з метою захисту своїх професійних прав та гарантій адвокатської діяльності, має право продовжити зберігати інформацію та документи в статусі адвокатської таємниці. При цьому, адвокат не несе відповідальності за відмову будь-яким особам, органам і установам у розкритті адвокатської таємниці і наданні доступу до неї.

Таким чином, положення абзацу 5 ст. 10 Правил адвокатської етики не тільки не відповідають змісту ч. 3 ст. 65 КПК України, але й практично дають адвокату етичне підґрунтя діяти всупереч волі клієнта.

За таких обставин видається, що звільнення адвоката від обов'язку зберігання адвокатської таємниці за письмовою згодою клієнта слід врегулювати в такий спосіб, як це здійснено у законодавстві Німеччини. Зокрема, якщо особа звільняє адвоката від обов'язку зберігати адвокатську таємницю, то адвокат не має права продовжувати її зберігати, незважаючи на думку клієнта.

Так, ч. 2 ст. 53 Кримінального процесуального кодексу Німеччини визначено, що адвокати не можуть відмовитися свідчити про обставини, що становлять професійну таємницю, якщо їх було звільнено від обов'язку зберігати конфіденційність. За умови звільнення від обов'язку зберігати конфіденційність вони підлягають відповідальності на загальних підставах, яка встановлена ст. 70 цього кодексу для свідків, що відмовилися давати показання, у виді штрафу або затримання [212].

Більшість опитаних респондентів (55,1%) висловились за імплементацію наведеного положення у законодавство України [Додатки 1, 2].

У справі «Клаус Мюллер проти Німеччини» ЄСПЛ надав оцінку відповідності застосування наведених вище норм законодавства Німеччини вимогам ст. 8 ЄКПЛ та не встановив порушення. Заявник, який працював адвокатом і надавав за контрактом правничу допомогу юридичній особі, був оштрафований через відмову свідчити перед судом. Свою відмову заявник мотивував обов'язком зберігати адвокатську таємницю, незважаючи на те, що його було звільнено від обов'язку її зберігати чинними керівниками компанії. З цього приводу ЄСПЛ зазначив, що втручання у право, гарантоване ст. 8 ЄКПЛ, було передбачене законом, який відповідав вимогам чіткості та якості, переслідувало легітимну мету – забезпечення виконання заявником обов'язку дати показання з метою запобігання злочинності. Суд також зазначив, що таке втручання було необхідним у демократичному суспільстві, оскільки відповідало нагальній соціальній потребі, було пропорційним меті та мало достатнє підґрунтя [202].

Тому видається доцільним викласти абз. 5 ст. 10 Правил адвокатської етики у такій редакції: *«Інформація та документи втрачають статус адвокатської таємниці за згодою клієнта або особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання професійної правничої (правової) допомоги, що викладена у її письмовій заяві»*. Такі зміни позитивно позначаються на виконанні завдань кримінального судочинства при здійсненні досудового розслідування, а також у недобросовісних адвокатів не буде нормативного підґрунтя для приховування своєї неетичної чи незаконної діяльності.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікації автора дисертації [218].

2.5. Таємниця ухвалення судового рішення

Незалежність суддів є однією з основних цінностей демократичного суспільства, на якій ґрунтується довіра до суду. Вона має важливе публічне значення – забезпечення безстороннього здійснення правосуддя, тому встановлені законом гарантії незалежності суддів не можуть бути звужені шляхом прийняття нових законів чи внесення змін до чинних. Законодавством України визначено, що судді повинні бути незалежними від будь-якого стороннього впливу у ході здійснення правосуддя. З цією метою встановлено, що суддя не зобов'язаний давати жодних пояснень щодо справ, які перебувають у його провадженні. Винятки з цього правила можуть бути встановлені законом.

Так, на законодавчому рівні закріплені основні гарантії незалежності суддів, які спрямовані на забезпечення можливості здійснювати правосуддя не піддаючись сторонньому впливу, тиску, погрозам чи іншим проявам прямого і непрямого втручання у професійну діяльність судді. Одна з таких гарантій – це чіткий порядок здійснення правосуддя, а також таємниця ухвалення судового рішення.

У ч. 7 ст.56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено обов'язок судді не розголошувати інформацію, яка становить таємницю, охоронювану законом, у тому числі таємницю нарадчої кімнати та закритого судового засідання. Крім цього, розголошення такої інформації є підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності (ст. 106 вказаного закону) [140].

На відміну від Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у КПК України законодавець вживає два поняття «таємниця нарадчої кімнати» (ст.224 КПК України) та «таємниця надари суддів» (ст. 367 КПК України). Зміст та обсяг зазначених понять законодавством не визначений. Однак аналізуючи норми КПК України можна зробити висновок, що у зміст поняття «таємниця наради суддів» законодавець включає інформацію, що стосується обговорення в нарадчій кімнаті питань, які виникли під час ухвалення судового рішення, а

поняття «таємниця наради суддів» стосується випадку ухвалення судового рішення колегіально.

Однак судовий розгляд кримінальних проваджень може здійснюватися як одноособово суддею, так і колегіально (колегією суддів або судьями та присяжними). Незважаючи на це, зміст поняття «таємниця наради суддів» не охоплює одноособовий розгляд кримінального провадження, за якого у ході перебування судді у нарадчій кімнаті нарада не відбувається.

Законодавець виділяє судові рішення, які ухвалюються у нарадчій кімнаті, а також ті, що можуть бути ухвалені і без виходу до нарадчої кімнати. При ухваленні судового рішення колегіально судом без виходу до нарадчої кімнати нарада суддів відбувається безпосередньо у судовому засіданні, у якому ведеться безперервна фіксація технічним засобом, а також під час такої наради присутні учасники кримінального провадження та інші особи, які не обмежені у праві спостерігати за її ходом і за голосуванням складу суду. Отже, хід обговорення та ухвалення судового рішення у такому випадку фактично відбувається відкрито. Спеціальної процедури забезпечення збереження таємниці ухвалення судового рішення без виходу до нарадчої кімнати закон не передбачає, хоча без виходу до нарадчої кімнати може бути постановлена і ухвала, якою закінчується розгляд кримінального провадження.

Так, законом чітко передбачено, що у наданій кімнаті суд вирішує питання про відвід (ч. 3 ст. 81 КПК України); питання щодо допустимості доказів (ч.1 ст. 89 КПК України); усі питання, пов'язані із звільненням присяжних від участі у розгляді кримінального провадження, самовідводом або відводом присяжного, за умови, що вихід до нарадчої кімнати буде визнаний судом необхідним (ч. 5 ст. 387 КПК України); питання щодо усунення присяжного від подальшої участі в судовому розгляді (ч. 2 ст. 390 КПК України); питання щодо застосування примусових заходів медичного характеру, у разі об'єднання в одне провадження кримінального провадження, яке здійснюється у загальному порядку та кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ч. 3 ст. 512 КПК

України); ухвали, постановлені за результатами розгляду справи судом апеляційної чи касаційної інстанції (ч. 5 ст. 405 та ч.5 ст. 434 КПК України) [58].

Однак перебування складу суду у окремому приміщенні під час ухвалення судового рішення не зможе у повній мірі забезпечити у таємниці міркувань судді щодо оцінки доказів, які вже були досліджені, а також його висновки щодо обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Крім цього, можна дійти хибного висновку, що у складу суду відсутній обов'язок зберігати таємницю ухвалення судового рішення, якщо закон не передбачає його прийняття у нарадчій кімнаті.

Непоодинокими є випадки скасування судових рішень з підстав порушення таємниці нарадчої кімнати, коли законом прямо не передбачено обов'язок суду ухвалювати таке рішення у нарадчій кімнаті. Наприклад, відповідно до ухвали Сумського апеляційного суду від 22.01.2020 у справі №591/2816/14-к суд скасував ухвалу Зарічного районного суду м. Суми від 01.07.2019, якою залишено без задоволення заяву засудженого про перегляд за нововиявленими обставинами вироку Зарічного районного суду м. Суми від 08.12.2014. У ході розгляду апеляційної скарги засудженого апеляційний суд, виходячи з системного аналізу змісту ст. 31, 81, 108, ч. 2 ст. 110, ст. 344, 370, ч. 3, 4, 5 ст. 371, ст. 372 КПК України, дійшов висновку, що клопотання пов'язані із складом суду, який здійснює судовий розгляд справи, у тому числі і щодо розгляду кримінального провадження судом присяжних, має вирішуватися судом з виходом до нарадчої кімнати та постановленням окремого процесуального документу, у формі ухвали, із зазначенням належних і достатніх мотивів щодо прийнятого рішення [189].

Звісно, нормами КПК України не заборонено суду видалитися до нарадчої кімнати для постановлення ухвали, щодо якої немає прямої вказівки у законі на такий порядок. Однак якщо суд постановить таку ухвалу та внесе її до журналу судового засідання, як це визначено ч. 4 ст. 371 КПК України з урахуванням вимог ч. 2 ст. 372 КПК України – це не може трактуватися як

порушення вимог процесуального закону (порушення таємниці нарадчої кімнати).

Результати проведеного опитування доводять, що більшість респондентів (57,7%) не вважають порушенням норм КПК України постановлення ухвали, якою закінчується розгляд кримінального провадження по суті, без виходу до нарадчої кімнати, якщо це прямо не передбачено КПК України [Додатки 1, 2].

Слід також зауважити, що дотримання таємниці ухвалення судового рішення нерозривно пов'язане з процедурою його ухвалення, закріпленою у законі. На даний час КПК України не передбачає процесуальної можливості викласти текст ухвали, яка постановлена без виходу до нарадчої кімнати, окремим процесуальним документом, однак і не встановлює відповідної заборони.

Так, Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду постановив ухвалу від 21.07.2020 у справі №720/381/19, якою відклав провадження у справі, вжив заходів щодо забезпечення здійснення дистанційного судового провадження у кримінальному провадженні [167].

Суддя, яка входила до складу колегії цього суду виклала окрему думку щодо постановлення такої ухвали, зазначивши, що рішення про відкладення касаційного розгляду колегією суддів були прийнято у судовому засіданні та занесене до журналу судового засідання, тому винесення ухвали у вигляді окремого процесуального документа після судового засідання з зазначенням у ній, що таке рішення прийнято у відкритому судовому засіданні не узгоджується із змістом ч. 2 ст. 372 КПК України, і не підтверджується змістом журналу судового засідання та даними фіксування судового засідання засобами технічної фіксації, оскільки колегія до нарадчої кімнати для вирішення зазначеного питання не видалялася і у відкритому судовому засіданні ухвалу, яка складена письмово, не оголошувала [98].

З цього приводу слід зазначити, що КПК України не визначено процедуру направлення ухвал, постановлених без виходу до нарадчої кімнати на виконання. Водночас не викликає сумніву і те, що для вирішення таких

процесуальних питань як забезпечення здійснення дистанційного судового провадження, застосування приводу тощо немає необхідності видалятися у нарадчу кімнату. Тому для забезпечення відповідності закону вимогам чіткості, слід закріпити можливість викладати ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, не тільки у журналі судового засідання, але й, за необхідності, окремим процесуальним документом.

У нормах КПК України також визначено, що певні процесуальні питання (наприклад, щодо застосування запобіжного заходу) вирішуються слідчим суддею чи судом шляхом постановлення мотивованої ухвали. Однак прямої вказівки на необхідність постановлення такої ухвали у нарадчій кімнаті у законі немає. КПК України 1960 року більш чітко врегульовував це питання, а саме містив розширений перелік постанов (ухвал), які суд приймав у нарадчій кімнаті [60].

Останнім часом у наукових колах ведуть дискусії щодо того, чи взагалі доцільно зберігати процедуру ухвалення судових рішень у нарадчій кімнаті. Так, у приміщенні нарадчої кімнати обмежено дію принципу гласності, оскільки законодавством передбачено відсутність доступу до такого приміщення будь-кого стороннього, крім складу суду, який здійснює розгляд кримінального провадження [64, с. 58]. Але законом також передбачено і випадки, коли судді чи присяжні можуть без порушення обов'язку перебування у нарадчій кімнаті перервати нараду, наприклад, для відпочинку з настанням нічного часу. За таких обставин, насамперед, від добросовісності членів суддівської колегії залежить чи не будуть піддаватися вони сторонньому впливу, чи розголошувати інформацію, яка становить таємницю ухвалення судового рішення.

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» визначено порядок дій судді у випадку втручання у його діяльність, яким судді активно користуються, закріплено обов'язок судді безсторонньо, неупереджено, незалежно та справедливо розглядати справу, дотримуючись етичних правил поведінки судді, а також встановлено дисциплінарну відповідальність за істотне

порушення норми процесуального права під час здійснення правосуддя, а також за неповідомлення про втручання у професійну діяльність судді зі здійснення правосуддя [140]. Тож законодавець визначив дієвий механізм стримувань і противаг з метою запобігання здійсненню стороннього впливу на суддю, який є значно ефективнішим, ніж той, що запозичений з КПК України 1960 року, а саме: перебування складу суду у спеціально відведеному для цього приміщенні, яке «ізолюване» від зовнішнього впливу.

У ст. 94 КПК України визначено, що слідчий суддя чи суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, з урахуванням критеріїв оцінки доказів, у їх сукупності та взаємозв'язку, з метою ухвалення процесуального рішення. Фактично процес оцінки доказів розпочинається у ході судового розгляду, коли сторони починають надавати суду докази на підтвердження або спростування обставин, які підлягають доказуванню у справі. Тому і безпосередньо формування думки судді щодо результату розгляду справи фактично розпочинається з більш раннього етапу судового провадження, аніж вихід суду до нарадчої кімнати. Отже, у нарадчій кімнаті в основному відбувається процес викладу змісту судового рішення, якщо розгляд справи здійснюється одноособово.

Крім цього передбачено, що у ході судового розгляду суд вирішує клопотання учасників, які стосуються належності, допустимості доказів. Також суд до виходу до нарадчої кімнати здійснює оцінку доказів на предмет їх достатності. До такого висновку можна дійти, аналізуючи положення законодавства, що стосуються можливості відновлення судового розгляду з метою з'ясування додаткових обставин, щодо яких не були подані докази. Відповідно до норм КПК України відновлення судового розгляду можливе тільки до виходу суду до нарадчої кімнати. Після того, як суд виїхав до нарадчої кімнати, вважається, що сторони подали суду всі докази, які є достатніми для ухвалення судового рішення.

За наведених обставин доцільно вести мову про те, що таємницю ухвалення судового рішення становить не тільки зміст обговорення (наради)

суддів, яка проводиться безпосередньо перед ухваленням судового рішення, але й інформація, що стосується оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні, а також індивідуальні міркування судді щодо результатів вирішення справи тощо.

Під час перебування складу суду у нарадчій кімнаті також виникають певні проблеми зі здійсненням автоматизованого розподілу справ таким суддям. Зокрема, відповідно до Положення про автоматизовану систему документообігу суду не визначено, що під час перебування судді у нарадчій кімнаті, справи йому не розподіляються [105]. Таким чином, законодавець цілком справедливо вважає, що суддя повинен у цей час отримувати у провадження й інші справи та вчиняти першочергові процесуальні дії у цих справах. Законодавством не обмежено час перебування судді у нарадчій кімнаті. Тому протягом перебування у нарадчій кімнаті судді можуть бути розподілені справи, що відповідно до вимог КПК України, підлягають розгляду негайно. За таких обставин їх розгляд або буде відкладено на невизначений час, оскільки суддя не може порушити таємницю ухвалення судового рішення та перейти до розгляду іншої справи, не ухваливши рішення у попередній справі, або шляхом проведення повторного автоматизованого розподілу невідкладних справ, який відбувається на підставі мотивованого розпорядження керівника апарату, таку справу буде передано на розгляд іншому судді. Якщо справа, по якій суддя перебуває у нарадчій кімнаті, є складною, то точно вказати час, коли суддя буде готовий до проголошення рішення перед виходом до нарадчої кімнати, складно. На противагу цьому керівник апарату повинен бути повідомлений про час виходу складу суду з нарадчої кімнати для того, щоб встановити наявність чи відсутність підстав для оформлення розпорядження щодо проведення повторного автоматизованого розподілу, що є неможливим без порушення таємниці ухвалення судового рішення, яка на даний час нерозривно пов'язана з перебуванням складу суду у нарадчій кімнаті.

На противагу процедурі ухвалення судового рішення у нарадчій кімнаті, яка збереглася у законодавстві пострадянських держав, у кримінальному

процесуальному законодавстві переважної більшості держав Європи поняття «нарадча кімната» не зустрічається, натомість закріплено, що рішення ухвалюється за результатами проведення таємної наради складу суду, передбачено ведення протоколу наради суддів і можливість перебування у приміщенні, де здійснюється така нарада секретаря (клерка) або інших осіб з навчальною метою, які отримали на це попередній дозвіл, а також відкрите висловлення суддями Верховного суду своїх міркувань з приводу ухваленого рішення.

Так, у Кримінальному процесуальному кодексі Франції передбачено дещо іншу процедуру ухвалення вироків, аніж у національному законодавстві. Відповідно до ст. 462 цього кодексу суд або ж безпосередньо після закінчення судового розгляду оголошує зміст свого рішення, або відкладає складання рішення на певний час і оголошує учасникам, коли таке рішення буде ним ухвалене. Що стосується справ, які вирішуються за участі присяжних, ст.357 цього кодексу, визначено, що судді та присяжні видаляються до кімнати обговорень, яку зможуть залишити після ухвалення рішення. Голосування відбувається таємно, шляхом заповнення бюлетеня. Після цього головуючий підраховує голоси і може призначити нове голосування, якщо рішення не було ухвалене [211].

Законодавством Румунії передбачено таку процедуру ухвалення рішення у кримінальній справі. Відповідно до ст. 390 Кримінального процесуального кодексу Румунії визначено, що нарада має бути проведена і рішення має бути ухвалене у день судових дебатів але не пізніше 15 днів з дня їх проведення. У виняткових випадках, пов'язаних зі складністю справи винесення рішення може бути відкладене ще на 15 днів. Ст. 392 цього кодексу визначено, що на нараді під час обговорення можуть бути присутні тільки члени суддівської колегії. Нарада є таємною [216].

У ст. 260 Кримінального процесуального кодексу Німеччини визначено, що розгляд справи закінчується проголошенням вироку за підсумками наради.

Перебування складу суду у нарадчій кімнаті під час ухвалення вироку не передбачено [212].

Кримінальним процесуальним законодавством Чехії передбачено, що процедура ухвалення рішення суддями відбувається шляхом голосування, за результатами проведення якого складають протокол. Рішення оголошується негайно, у той самий день. У виняткових випадках проголошення може бути відкладено на строк не довший, ніж 3 дні [217].

Ст. 345 Кримінального процесуального кодексу Нідерландів визначає, що після закінчення судового розгляду головуючий негайно виносить рішення або визначає день, коли рішення буде проголошене. Ухвалення рішення відкладається усно на інший день. Судове рішення може бути проголошене не пізніше, аніж на 14 день після закінчення судового розгляду. Якщо судове рішення не буде проголошене у визначений законом строк, справа може бути переглянута тим самим судом [213].

У кримінальному процесуальному законодавстві Казахстану, навпаки, передбачено ухвалення вироку у нарадчій кімнаті суддею, в умовах, що виключають будь-який сторонній вплив на нього. Протягом перебування у нарадчій кімнаті суддя може брати перерву для відпочинку, як протягом робочого дня, так і після його закінчення. До проголошення рішення суддя не може розкрити свою думку щодо справи, яку він розглядає (ст. 389) [215].

Відповідно до розділу 5 Кримінального процесуального акту Норвегії, якщо до складу суду з розгляду справи входить більше, ніж один член, судове рішення, яким закінчується розгляд справи, виноситься шляхом проведення наради і голосування за закритими дверима. Під час такої наради, крім суддів, може бути присутній секретар (клерк), який веде протокол наради, за винятком випадків, коли голова колегії надає дозвіл бути присутнім під час такої наради іншим особам, які виявили таке бажання з освітньою метою чи з інших поважних причин. Натомість, у Верховному Суді таке голосування відбувається публічно в порядку, визначеному головуючим, який голосує

останнім, і кожен із суддів повинен пояснити, з яких причин він голосує саме так [214].

Отже, у кримінальному процесуальному законодавстві іноземних держав закріплено, що нарада складу суду здійснюється таємно без прив'язки до здійснення такої наради у окремому приміщенні. Також складу суду надано право оголосити судові рішення усно або безпосередньо після закінчення розгляду справи, або відкласти його проголошення на визначений законом строк, попередивши про це учасників кримінального провадження, без необхідності перебування у нарадчій кімнаті до моменту ухвалення судового рішення.

Такий підхід до ухвалення вироку, видається більшості респондентів незвичним, а тому переважна більшість опитаних (75,6%) вважає існуючу процедуру ухвалення вироку, передбачену чинним КПК України, перевіреною та виваженою [Додатки 1, 2].

Однак імплементація таких норм у кримінальне процесуальне законодавство України все ж видається доцільною, оскільки це допоможе врегулювати проблемні питання, з якими судді стикаються у своїй практичній діяльності, що були описані вище.

Зважаючи на наведене, видається доцільним виключити з кримінального процесуального законодавства норми, які передбачають ухвалення судових рішень у нарадчій кімнаті, а замість окремих законодавчих понять «таємниця нарадчої кімнати» та «таємниця наради суддів» слід закріпити загальне поняття «таємниця ухвалення судового рішення», оскільки, незважаючи на те, що обсяг вжитих у законодавстві понять частково збігається, але жодне з них не охоплює всієї суті правовідносин, на відміну від поняття «таємниця ухвалення судового рішення».

На підтримку такої позиції слід також зазначити, що на розгляд парламенту внесено законопроект, положеннями якого пропонується виключити поняття «нарадча кімната» з норм КПК України, як щодо ухвалення вироків, так і щодо постановлення ухвал. Наведеним законопроектом також

пропонується змінити процедуру постановлення ухвал у частині підготовки тексту ухвали, у випадку необхідності викласти його окремим процесуальним документом, а також ввести у КПК України поняття «таємниця ухвалення судового рішення», що не передбачає перебування складу суду в окремому приміщенні під час ухвалення судового рішення, зі збереженням всіх гарантій щодо запобігання стороннього впливу на суддю [119].

У зв'язку з наведеним у контексті теми дисертаційного дослідження також пропонується удосконалити норми, які стосуються змісту та обсягу поняття «таємниця ухвалення судового рішення», з урахуванням такого: зміст цього поняття становлять не тільки обставини обговорення майбутнього судового рішення у нарадчій кімнаті; таємницю ухвалення судового рішення зобов'язаний зберігати не тільки колегіальний склад суду, але й суддя, який здійснює розгляд справи одноособово, не тільки при ухваленні вироку, але й при ухваленні інших судових рішень, якими закінчується розгляд кримінального провадження.

В. В. Навроцька запропонувала внести відповідні зміни до КПК України, а саме статтю 375 КПК України доповнити частиною 4 такого змісту: «Жоден із членів суддівської колегії, що залишився при окремій думці, не вправі вказувати у ній відомості про міркування, що висловлювалися під час обговорення та прийняття судового рішення, про позицію решти членів, котрі входили до складу суду чи будь-яким іншим способом розкривати таємницю наради суддів» [91, с. 100]. Але, видається доцільним також закріпити у ст.376 КПК України висновок В. В. Навроцької про те, що викладення суддею окремої думки не становитиме порушення «таємниці нарадчої кімнати», за умови, що в її тексті не викладено інформацію, яка становить таємницю наради суддів.

З урахуванням наведеного, ст. 367 КПК України запропоновано викласти у такій редакції:

«Стаття 367. Таємниця ухвалення судового рішення

1. Таємницю ухвалення судового рішення становить інформація про хід ухвалення судового рішення, а саме: інформація, що стосується індивідуальної

оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інформація щодо ходу обговорення цих обставин складом суду, інші доводи, висновки і міркування суддів щодо результатів розгляду кримінального провадження.

2. Таємниця ухвалення судового рішення не підлягає розголошенню складом суду, за винятком випадків, встановлених законом.

3. Не вважається розголошенням таємниці ухвалення судового рішення викладення суддею окремої думки, за умови що у її тексті викладено виключно інформацію, що стосується індивідуальної оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інші доводи, висновки і міркування щодо результатів розгляду кримінального провадження судді, який викладає окрему думку.

4. Стороннє втручання у процес ухвалення судового рішення забороняється».

Забезпечення збереження таємниці ухвалення судового рішення гарантується також встановленням законодавчої заборони на допит суддів та присяжних як свідків у ході здійснення кримінального провадження. У чинній редакції ч.2 ст.65 КПК України передбачено таке: «Не можуть бути допитані як свідки: ... 7) судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали». Крім цього, також закріплено право особи, у ході допиту, відмовитися відповідати на запитання щодо яких є пряма заборона у законі, зокрема, щодо інформації, яка становить таємницю нарадчої кімнати. (ч.8 ст.224 КПК України) [58]. Однак наведене законодавче положення сформульоване некоректно [88, с.98].

В контексті формулювання норми права, передбаченої п.7 ч.2 ст.65 КПК України, необхідно звернути увагу на те, що зміст обставин щодо яких судді та присяжні не підлягають допиту як свідки, у порівнянні зі змістом поняття «таємниця ухвалення судового рішення», суттєво звужено. Слід також

погодитися з наведеним законодавчим формулюванням: «суддею (суддями)», оскільки законодавець у конструкції норми права все ж вказує, що і при одноособовому розгляді справи суддя також не підлягатиме допиту як свідок.

Положення ст. 375 КК України, яка передбачала кримінальну відповідальність за ухвалення суддею (суддями) завідомо неправосудного судового рішення, визнано такими, що не відповідають Конституції України згідно з рішенням Конституційного Суду України від 11.06.2020 № 7-р/2020. За таких обставин, зазначений у п.7 ч.2 ст.65 КПК України виняток із загального правила є фактично «мертвою» нормою, яка підлягає виключенню з положень КПК України до моменту, коли КК України не буде доповнено статтею відповідного змісту [147].

Слід зауважити, що відповідно до ч.4 ст.48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено обов'язок судді повідомити про втручання у його діяльність зі здійснення правосуддя. За невиконання зазначеного обов'язку, передбачено відповідальність судді. Якщо ж у ході обговорення питань, що виникли у процесі ухвалення судового рішення, були вчинені дії, які суддя розцінює як втручання у здійснення ним правосуддя, відповідно до обов'язку, який покладений на нього Законом України «Про судоустрій і статус суддів», такий суддя зобов'язаний повідомити про це Вищу раду правосуддя, а також Генерального прокурора [140].

Однак якщо повідомлення про втручання у діяльність зі здійснення правосуддя буде містити інформацію, що становить таємницю ухвалення судового рішення, при виконанні вимог ч.4 ст.48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» виникне дилема. З однієї сторони, суддя зобов'язаний зберігати таємницю ухвалення судового рішення, а з іншої – повідомити про втручання і давати показання, у випадку внесення відомостей за таким повідомленням у ЄРДР. Законодавець залишив це за межами правового регулювання. Тому з урахуванням комплексного аналізу норм законодавства доцільно у п.7 ч.2 ст.65 КПК України закріпити такий виняток із

загального правила та дозволити судді давати показання у випадку, якщо мало місце втручання у професійну діяльність судді зі здійснення правосуддя.

Враховуючи наведене, пропонується викласти положення п. 7 ч. 2 ст. 65 КПК України у такій редакції: «2. *Не можуть бути допитані як свідки:*

7) судді та присяжні – про інформацію, що становить таємницю ухвалення судового рішення, за винятком випадків втручання у діяльність судді зі здійснення правосуддя;».

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікаціях автора дисертації [84].

2.6. Таємниця сповіді чи іншого обряду, схожого з покаяттям

Право на свободу віросповідання гарантоване кожному ст. 9 ЄКПЛ та Конституцією України, відповідно до ст. 35, якої, кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність [50].

Сповідь – це обряд покаяття в гріхах перед священиком і відпущення ним цих гріхів [2].

Таємниця сповіді є абсолютною. В Україні на законодавчому рівні закріплено гарантії збереження такої таємниці. Згідно з ч.5 ст.3 Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації», ніхто не має права вимагати від священнослужителів відомостей, одержаних ними при сповіді віруючих [137]. У ст. 65 КПК України встановлено заборону допиту священнослужителів як свідків у кримінальному провадженні щодо інформації, яку вони отримали на сповіді. Та водночас передбачено, що особа, яка довірила їм ці відомості у письмовій формі, може звільнити їх від обов'язку зберігати таку професійну таємницю.

Наведене свідчить про наявність невідповідності між нормами ст. 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», яка передбачає

абсолютну заборону вимагати від священнослужителя відомостей, отриманих ним при сповіді віруючих, і нормою ст.65 КПК України, яка дозволяє звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати таку інформацію в таємниці і провести його допит, попередивши перед цим про кримінальну відповідальність за відмову давати показання.

Ч. 5 ст.258 КПК України встановлено заборону на втручання у приватне спілкування священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим. Крім цього, забороняється залучати священнослужителів до конфіденційного співробітництва, якщо це буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру (ст. 275 КПК України) [58].

Так, суди вирішуючи клопотання учасників кримінального провадження зазначають, що особа повинна бути священником для застосування при її допиті положень п.5 ч.2 ст.65 КПК України [157].

З метою з'ясування кола осіб, які не підлягають допиту як свідки відповідно до вимог п.5 ч.2 ст.65 КПК України чи кола осіб, які не підлягають залученню до конфіденційного співробітництва, відповідно до ч.2 ст.275 КПК України слід визначити: що ж включає в обсяг поняття «священнослужитель» законодавець?

Заздалегідь слід наголосити, що визначення цього поняття законодавством не закріплене. Однак у ході здійснення кримінального провадження уповноважений суб'єкт, перед тим, як надати імунітет свідка чи забезпечити собі інші гарантії, визначені законом, зобов'язаний достовірно переконатися, чи зазначена особа має право на їх застосування. Для забезпечення ефективної реалізації таких гарантій слід чітко визначити коло осіб, професійна діяльність яких дає можливість не розголошувати інформацію, отриману під час сповіді.

Згідно зі ст.7 Закону України «Про Службу військового капеланства» військовим капеланом може бути громадянин України, який є священнослужителем зареєстрованої в Україні релігійної організації та отримав мандат на право здійснення військової капеланської діяльності [138].

Особи взяті під варту, мають право на конфіденційні побачення із священнослужителями (капеланами), уповноваженими релігійними організаціями, статуту (положення) яких зареєстровані у порядку визначеному законодавством, у вільний від виконання слідчих дій час. На підтвердження повноважень священнослужителя (капелана) надається офіційне звернення релігійної організації до адміністрації установи попереднього ув'язнення [133].

Відповідно до ст. 128-1 Кримінально-виконавчого кодексу України душпастирську опіку становить діяльність в установах виконання покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених релігійними організаціями, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених [59].

Закон України «Про свободу совісті і релігійні організації» ототожнює поняття церква та релігійна організація. До релігійних організацій відносить організації, що утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями): релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищевказаних релігійних організацій. Відповідно до ст. 7 цього закону на ніші організації, утворені за релігійною ознакою, дія цього закону не поширюється [137].

Відповідно до ч.4 ст.24 Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації» священнослужителі, чи інші представники іноземних релігійних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні, можуть займатися проповіданням релігійних віровчень, а також виконанням релігійних обрядів чи іншою релігійною діяльністю лише в тих релігійних організаціях, за запрошенням яких вони прибули, і за офіційним погодження з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації [137].

А враховуючи те, що базові гарантії щодо таємниці сповіді закріплено у ст. 5 Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації», можна дійти логічного висновку, що законодавець під поняттям «священнослужитель», для цілей визначених у КПК України, розуміє тільки тих, які належать до релігійних організацій, що у визначеному законом порядку зареєстровані на території України, а також тих, що здійснюють таку діяльність у релігійних організаціях на підставі запрошення і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації, а отже, саме тих, чий статус можна перевірити. І тільки на них поширюються відповідні законодавчі гарантії.

Як слушно зазначає В.В. Навроцька, законодавцеві слід звернути увагу на те, що Конституція України забороняє дискримінацію за ознакою релігії. А такий обряд, як сповідь, притаманний не для всіх конфесій. У деяких віросповіданнях взагалі немає обряду покаяння. В інших запроваджені інші обряди, що становлять таїнство покаяння, а тому неправильно вести мову виключно про таємницю сповіді в контексті імунітету свідка, а слід також поширити його дію і на таємницю інших обрядів покаяння з метою забезпечення гарантії збереження повідомленої духівнику інформації у таємниці для віруючих всіх конфесій, якщо такий обряд передбачений сповідуванням релігією [94, с. 91].

Гарантії, які передбачені КПК України, щодо збереження таємниці сповіді стосуються виключно священнослужителів. Однак у випадку проведення цього обряду може бути присутній не тільки духівник особи, але й інші особи, які допомагають людині, яка не володіє мовою або через свої фізичні чи психічні вади не може сама посповідатися. У таких випадках до участі у цьому обряді може бути залучений перекладач, сурдоперекладач, лікар. Деякі законодавчі акти краще врегульовують це питання.

Зокрема, ст. 12 Закону України «Про попереднє ув'язнення» передбачено такі гарантії забезпечення таємниці сповіді: забороняється оприлюднювати, фіксувати технічними засобами та відтворювати будь-яку інформацію,

отриману зі сповіді; відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом кримінального провадження чи використовуватися як доказ; ніхто в жодному разі не може допитувати священнослужителя, перекладача чи іншу особу з питань, пов'язаних з конфіденційністю сповіді [133].

Аналогічну норму права містить КВК України. Так, у ст. 128-1 цього кодексу закріплено, що таємниця сповіді є недоторканою і охороняється законом; забороняється оприлюднювати, фіксувати технічними засобами та відтворювати будь-яку інформацію, отриману зі сповіді; відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом кримінального провадження чи використовуватися як доказ; ніхто в жодному разі не може допитувати священнослужителя, перекладача чи іншу особу з питань, пов'язаних з конфіденційністю сповіді [59].

За таких обставин видається розумним та доцільним з метою гарантування нерозголошення інформації, отриманої у ході сповіді чи іншого обряду покаяння, доповнити перелік осіб, наведений у п. 5 ч. 2 ст. 65 та в ч. 2 ст. 275 КПК України після слова священнослужителі словосполученням: *«та інші особи, які були присутніми на сповіді чи при здійсненні обряду покаяння»*.

Слід також звернути увагу на норму ч. 3 ст. 65 КПК України, якою передбачено право особи, яка довірила відомості під час сповіді священнослужителю, звільнити його від обов'язку зберігати таємницю сповіді. З цього приводу у наукових колах є гостра дискусія. Частина науковців вважає, що за таких обставин показання священнослужителя можуть бути використані як доказ у кримінальному провадженні. Інші категорично це заперечують зазначаючи, що у такому випадку втрачається вся суть обряду покаяння, покликаються на те, що роль священника полягає не тільки у тому, щоб вислухати особу, а й у тому, щоб надати цій особі розрешення. Таким чином, завдання священника полягає у тому, щоб спонукати особу або відмовитися від вчинення злочину, або повідомити про злочин, що готується, або покаятися у вчиненому злочині не тільки перед Богом, а й у встановленому законом

порядку взяти на себе вину за вчинене, що і буде становити щире каяття та спокутування провини.

Одним з прихильників такої позиції є В.В. Король, який зазначає, що сама вказівка в законі на можливість звільнення священнослужителя від зберігання таємниці сповіді є втручанням держави у справи церкви, суперечить церковним канонам, а також грубо порушує основи християнської релігії [54, с.100, 115].

Слід погодитися з позицією цього науковця, оскільки вона повною мірою відповідає як релігійним догмам, так і суті релігійного обряду покаяння. Крім цього, зазначена позиція частково знайшла вже своє закріплення у наведених вище нормах КВК України, а також у нормах Закону України «Про попереднє ув'язнення», якими закріплено, що відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом кримінального провадження чи використовуватися як доказ.

Таку позицію також підтримала переважна більшість учасників опитування, а саме 73,1% [Додатки 1, 2].

Що стосується позиції науковців, які відстоюють можливість звільнення священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді, видається незрозумілим, чому особа, яка погоджується на розкриття такої таємниці не свідчить особисто про відомі їй обставини. Оскільки відповідно до правил оцінки доказів, показання священнослужителя у такому випадку вважатимуться показаннями з чужих слів, до яких застосовуються спеціальні критерії допустимості, передбачені ст. 97 КПК України, і в переважній більшості випадків у ході здійснення кримінального провадження все ж виникне необхідність у отриманні показань особи, яка надала первинні пояснення.

Безумовно, можливі випадки коли особа, що перебуває у важкому стані (перед смертю) вирішує посповідатися та одночасно звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді. Однак навіть за таких обставин, особі не обов'язково очікувати на священнослужителя, а достатньо довіритися комусь із близьких чи осіб, які перебувають у цей момент поруч із нею. У випадку смерті такої особи, вони можуть бути допитані як свідки і, за наведених обставин, показання з чужих слів можуть бути

використані як доказ у кримінальному провадженні. Що ж стосується показань священнослужителя, то з урахуванням стану здоров'я особи, сторони можуть апелювати щодо усвідомленості згоди такої особи на розголошення таємниці сповіді, що створить труднощі у процесі доказування та може призвести до затягування розгляду справи (зокрема, з метою призначення та проведення експертиз, які за інших обставин не довелося б призначати).

Також слід зауважити, що під час проведення обряду сповіді священнослужитель не має можливості на підставі офіційних документів встановити особу віруючого. Сповідь здійснюється анонімно, особа, як правило, знаходиться поза візуальним спостереженням священнослужителя. Релігійні організації не ведуть переліків осіб, які виявили бажання посповідатися. За таких обставин особа, яка діє недобросовісно, переслідуючи певні особисті інтереси, може безперешкодно звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати професійну таємницю, яку довірила йому інша особа при сповіді, оскільки КПК України не встановлює часовий проміжок, протягом якого особа може звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді, а священнослужитель не зможе з плином часу з упевненістю сказати, що на сповіді була саме ця особа.

Крім цього, перед допитом особу повідомляють про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання. А особа, яка під приводом сповіді повідомила неправдиву інформацію священнослужителю, а потім звільнила його від обов'язку зберігати професійну таємницю, відповідальності за повідомлення недостовірної інформації уникне. Що дає підґрунтя для зловживань.

За таких обставин наявна правова колізія між нормами Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та нормою ч. 3 ст. 65 КПК України, має бути усунена на законодавчому рівні, шляхом внесення змін у ч. 3 ст. 65 КПК України такого змісту: *«Особи, передбачені пунктами 1-4 частини другої цієї статті, з приводу зазначених довірених відомостей можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм*

ці відомості, у визначеному нею обсязі. Таке звільнення здійснюється у письмовій формі за підписом особи, що довірила зазначені відомості».

До моменту внесення змін, керуватися слід нормами КВК України та Закону України «Про попереднє ув'язнення», оскільки саме в ці законодавчі акти були внесені останні за часом зміни, і вони спрямовані на якнайкраще забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, не даючи при цьому підґрунтя для зловживання правом з метою уникнення притягнення до кримінальної відповідальності.

Враховуючи наведене, при здійсненні тлумачення терміну «священнослужитель», вжитого у ст.65 КПК України, слід керуватися нормами законодавства, яке регламентує статус релігійних організацій в Україні. Тому в розумінні законодавця не підлягають допиту як свідки тільки ті священнослужителі, статус яких можна офіційно підтвердити (які належать до релігійних організацій, що у визначеному законом порядку зареєстровані на території України, а також тих, що здійснюють таку діяльність у релігійних організаціях на підставі запрошення і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації. Обґрунтовано доцільність доповнення переліку осіб, наведеного у п. 5 ч. 2 ст. 65 та в ч. 2 ст. 275 КПК України після слова «священнослужителі» словосполученням: *«та інші особи, які були присутніми на сповіді чи при здійсненні обряду покаяння».* А також наведено додаткові обґрунтування на підтримку позиції В. В. Короля щодо доцільності виключення зі статті 65 КПК України норми, якою допускається звільнення священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді.

2.7. Конфіденційна інформація професійного характеру, що знаходиться у володінні медіа або журналіста

Вперше концепцію конфіденційності джерела інформації, а також інформації, яка дозволяє встановити таке джерело було закріплено у ч. 3 ст. 25 Закону України «Про інформацію». Відповідно до вимог цієї статті журналіст

має право не розкривати таку інформацію без відповідного рішення суду. У ст. 162 КПК України вжито поняття «інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації». Крім цього, у КПК України закріплено також заборону щодо залучення журналістів до конфіденційного співробітництва, а також допиту їх як свідків щодо вищевказаних відомостей. Таким чином, законодавець розуміючи важливість та необхідність діяльності журналістів у демократичному суспільстві закріпив для них цю важливу гарантію для безперешкодного здійснення професійної діяльності. Водночас законодавець на противагу зазначеній гарантії, створив механізм отримання такої інформації, зокрема, з метою забезпечення виконання завдань кримінального провадження.

Комітет міністрів Ради Європи зазначив, що захист інформації щодо джерела є однією з основних гарантій діяльності журналістів, порушення якої нівелює саму суть такої діяльності та знизить активність журналістів у професійній діяльності і тим самим створить загрозу забезпечення права, гарантованого ст. 10 ЄКПЛ [145].

Крім цього, визначено, що національне законодавство та практична діяльність держав-членів мають забезпечити чіткий і прозорий захист права журналістів не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, згідно зі ст. 10 ЄКПЛ та принципами, що в ній проголошуються, які слід розглядати, як мінімальні стандарти поваги цього права. Розкриття такої інформації вважається необхідним, якщо може бути переконливо доведено, що:

1) альтернативних заходів для отримання такої інформації не існує або вони вже вичерпані;

2) законний інтерес щодо розкриття інформації, що ідентифікує джерело очевидно переважає державний інтерес щодо збереження конфіденційності такої інформації (доведено, що наявна домінуюча вимога щодо необхідності такого розкриття, підстави розкриття є серйозними та важливими, розкриття відповідає нагальній соціальній потребі) [146].

У рішенні ЄСПЛ у справі «Гудвін проти Сполученого Королівства», суд зазначив, що свобода слова є однією з основних підвалин демократичного суспільства, а захист джерел інформації журналістів, однією з основоположних умов свободи слова. В іншому випадку надання інформації пресі стане неможливим. Судове рішення щодо розкриття такої інформації має виправдовувати більш важливий суспільний інтерес. Тобто нагальна необхідність такого розкриття має бути достовірно встановлена. Підставою для ухвалення судового рішення щодо розкриття інформації про журналістське джерело у цій справі було ймовірне завдання шкоди компанії, внаслідок розголошення конфіденційної інформації, що на думку суду не є достатньою підставою для ухвалення такого рішення, оскільки відсутній розумний баланс між правомірною метою розкриття інформації про джерело і засобами, які для цього були використані. У зв'язку з цим було встановлено порушення ст. 10 ЄКПЛ [200].

Також ЄСПЛ зазначив, що розпорядження щодо розкриття джерел інформації має негативний вплив не тільки на саме джерело, дані про особу якого стають відомим, а також на газету та інші публікації, оскільки їх репутація може постраждати і перед іншими потенційними інформаторами, а також перед суспільством, що заінтересоване в отриманні інформації. Водночас суд звернув увагу, що збереження відомостей про особу джерела у таємниці є першочерговим завданням, на досягнення якого спрямований такий журналістський привілей і посягання на цю інформацію, яке не має законної мети та не відповідає вимогам демократичного суспільства, буде становити порушення ст. 10 ЄКПЛ [204].

Якщо у Законі України «Про інформацію» йде мова виключно про журналістів, то у КПК України цей перелік розширено і зазначено також про конфіденційність інформації, яка знаходиться у засобу масової інформації. З метою визначення кола осіб, які зобов'язані виконувати вказані приписи законодавства, слід звернути увагу на таке.

Журналіст – це творчий працівник суб'єкта у сфері медіа, який професійно збирає, одержує, створює, редагує, поширює і забезпечує підготовку інформації для медіа, статус якого підтверджується документом, виданим суб'єктом у сфері медіа, професійною чи творчою спілкою журналістів [120].

Як справедливо зазначає В.В. Лисенко, у сучасних умовах масове використання мережі Інтернет, започаткування блогів, соціальних мереж тощо призвело до змішування приватно-правових та публічно-правових засад реалізації права на інформацію [66, с. 166].

Ст. 1 Закону України «Про медіа» визначено, що медіа або засіб масової інформації – це засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою. У цьому законі також виділено види медіа, а саме: аудіовізуальне, основним призначенням якого є надання загальній аудиторії доступу до програм, що здійснюється з інформаційною, розважальною чи навчальною метою під редакційним контролем суб'єкта у сфері медіа, а саме: телевізійне мовлення або аудіовізуальний медіа-сервіс на замовлення, радіомовлення або аудіальний медіа-сервіс на замовлення; друковане, основним призначенням якого є поширення інформації у текстовій чи візуальній формі на друкованих носіях, однотипно оформлене, виходить у світ через певні проміжки часу упродовж року; онлайн-медіа, яке регулярно поширює інформацію у текстовій, аудіо-, аудіовізуальній чи іншій формі в електронному (цифровому) вигляді за допомогою мережі Інтернет на власному веб-сайті [127].

Зазначеним законом також визначено, що до суб'єктів медіа, крім наведених, входять провайдери аудіовізуальних сервісів; провайдери платформ спільного доступу до відео; постачальники електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектра. Усі зазначені суб'єкти медіа мають бути зареєстровані у встановленому законом порядку та

відомості про їх реєстрацію вносяться уповноваженим органом до реєстру суб'єктів у сфері медіа.

Незважаючи на те, що наведеним законом запропоновано багато новацій, що стосуються регулювання діяльності журналістів та медіа, зміни у КПК України у зв'язку з прийняттям цього закону не були внесені. Там і надалі вживається термін «засоби масової інформації», хоча закони, які врегульовували діяльність засобів масової інформації з прийняттям Закону України «Про медіа» втратили чинність. Прийняття цього закону було позитивним моментом, оскільки у зв'язку з технічним прогресом, введений Законом України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» зміст поняття «друкований засіб масової інформації», Законом України «Про телебачення і радіомовлення» зміст поняття «аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації» та інші, вже не в повній мірі відображали позначувані ними поняття, а діяльність деяких видів медіа взагалі залишалася поза полем правового регулювання держави. А при здійсненні кримінального провадження необхідна достатня чіткість при формулюванні обсягу зазначених понять.

Для того, щоб встановити яка ж саме за змістом інформація що стосується джерела, підлягає законодавчій охороні, слід визначити загальні критерії, яким вона має відповідати, виходячи із засад діяльності журналістів та медіа.

Одним з таких критеріїв є змістовний критерій. Як вже було зазначено у Законі України «Про інформацію», встановлено вимоги щодо конфіденційності джерела інформації, а також інформації, яка дозволяє встановити таке джерело, хоча у КПК України йде мова про інформацію, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації. З цього приводу слід зазначити, що зміст наданої інформації не може бути конфіденційним за умови, якщо він не вказує на джерело, з якого таку інформацію було отримано. Більше того, цю інформацію надають з метою висвітлення її у медіа, а тому більш точне формулювання вжито саме у Законі України «Про інформацію». На підтвердження цього свідчить також положення п. 2 ч. 2 ст. 11-1 Закону

України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», відповідно до якого на журналіста покладено обов'язок задовольняти прохання осіб, які надають інформацію щодо збереження таємниці авторства, якому кореспондує право, передбачене п. 3 ч. 1 ст. 11-1 цього закону – не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дає можливість встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду відповідно до закону. [120]

Враховуючи те, що законодавець закріпив саме право журналіста щодо конфіденційності джерел інформації, а не його обов'язок, а журналістська діяльність базується на принципі добросовісності та поширення достовірної інформації, тому при отриманні певної інформації журналіст зобов'язаний її перевірити на предмет достовірності (якісний критерій) і тільки після цього забезпечити конфіденційність джерела такої інформації. Так, у процесі своєї професійної діяльності з метою пошуку цікавого та актуального для суспільства матеріалу журналіст спілкується з необмеженим колом осіб, і збереження у таємниці інформації про кожну таку особу, яка побажала зберегти анонімність, було б занадто обтяжливим. Інформацію, яку отримує журналіст може бути надано у формі думок, оцінних суджень конкретних осіб або обставин, які мали місце в об'єктивній дійсності тощо. Також журналісту можуть бути надані письмові чи електронні матеріали, які свідчать про наявність обставин, які мають значний суспільний резонанс та потребують висвітлення. За таких обставин тільки особа, яка повідомила точні та достовірні дані, може розраховувати на те, що їй буде забезпечено конфіденційність.

Також наведеним законом передбачено обов'язок журналіста дотримуватися етичної складової у своїй діяльності. Так, відповідно до Кодексу етики українського журналіста, журналістам заборонено використовувати незаконні методи отримання інформації. Тому, якщо в ході перевірки інформації зі змісту наданих документів чи з інших джерел журналісту стало відомо, що надана йому інформація отримана у незаконний спосіб, він

зобов'язаний відмовитися від її використання і у такому випадку вимоги щодо конфіденційності не можуть діяти. (критерій законності отримання інформації)

Таким чином, на збереження конфіденційності заслуговує тільки інформація про джерело чи інформація, яка дозволяє встановити таке джерело, яке повідомило достовірні дані, що були предметом ретельної перевірки, отримані у законний спосіб, що у подальшому були опубліковані і про які журналіст не міг довідатися з відкритих джерел без забезпечення збереження конфіденційності. Оцінні судження, думки, міркування певних осіб не можуть підпадати під законодавчий захист, оскільки у випадку надання недостовірної інформації особи, що її надали, зможуть уникнути відповідальності за ці дії, а особи, які зазнали шкоди внаслідок вчинення таких дій, не зможуть скористатися визначеними законом засобами правового захисту для відновлення становища, яке існувало до моменту публікації. Такий висновок зроблено з огляду на те, що тільки особа, яка надала достовірну інформацію, що становить певний суспільний інтерес, і отримала її у законний спосіб, що не виключає її подальше використання, може претендувати на поширення дії гарантії конфіденційності джерела інформації.

Слід також наголосити, що особа, яка є джерелом інформації, не має права звільнити журналіста від обов'язку зберігати таку конфіденційність, що не узгоджується із законодавчо закріпленим змістом поняття «конфіденційна інформація», яке передбачає право розпорядника інформації поширювати її зі згоди особи, яка обмежила доступ до такої інформації у визначеному нею обсязі. Так, при проведенні опитування думки з цього приводу у респондентів практично порівну розділилися [Додатки 1, 2].

Натомість законом визначено, що журналіст зобов'язаний надати таку інформацію на підставі рішення суду *відповідно до закону*.

Зважаючи на формулювання норми права, передбаченої п. 3 ч. 1 ст. 11-1 Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», а саме на вказівку надавати конфіденційну інформацію не просто за рішенням суду, а поряд із цим

«відповідно до закону», можна зробити висновок, що законодавець приділив питанню конфіденційності джерела інформації особливу увагу.

При аналізі судової практики з цього питання було встановлено, що слідчі судді в переважній більшості досить формально підходять до мотивації ухвали про надання тимчасового доступу до такої інформації, а також часто надають тимчасовий доступ до такої інформації, незважаючи на відсутність достатніх підстав, що завдає невинної шкоди суспільним відносинам, оскільки такі ухвали не підлягають оскарженню.

Так, ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 17.10.2019 слідчий суддя задовольнив клопотання сторони обвинувачення та надав слідчому Державного бюро розслідувань дозвіл на тимчасовий доступ до документів з можливістю їх вилучення в копіях, які знаходяться у розпорядженні медіа, а саме: до матеріалів, які використовувались авторами телепередачі «Схеми» Випуск № 157, тобто до всього відзнятого матеріалу, інформаційних запитів та відповідей на них, які виконані під час готування зазначеної передачі, документальних матеріалів, що підтверджують присутність задіяних журналістів, операторів, водіїв та інших співробітників під час знімання матеріалу для вказаної передачі та всіх інших матеріалів, що стосуються зазначеної телепередачі, та установчих і контактних даних осіб, які залучались до організації виготовлення відеоматеріалу. Зі змісту зазначеної ухвали не зрозуміло, чому слідчий у ході проведення досудового розслідування не може отримати таку інформацію шляхом проведення слідчих дій [183].

Не погодившись з такою позицією слідчого судді, розпорядник інформації подав апеляційну скаргу на вказану ухвалу, за результатами розгляду якої 19.11.2019 Київський апеляційний суд скасував таку ухвалу і направив клопотання на новий розгляд. Оскаржувана ухвала була переглянута в апеляційному порядку, оскільки серед документів, щодо яких було надано дозвіл на тимчасовий доступ та вилучення, були у тому числі й установчі документи засобу масової інформації. Однак апеляційний суд також зазначив, що засіб масової інформації має право згідно із законом не розкривати джерело

інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону, а розкриття такої інформації може негативно вплинути на можливість його, як засобу масової інформації надавати точну та надійну інформацію з питань, що становлять суспільний інтерес. Також суд врахував, що засіб масової інформації не є стороною кримінального провадження і не вправі подавати будь-які заперечення проти ухвал слідчого судді під час підготовчого судового засідання. Перевіряючи оскаржувану ухвалу, суд апеляційної інстанції вказав, що розгляд даного клопотання судом першої інстанції був поверхневим, про розгляд не повідомили розпорядника інформації, що позбавило його права на висловлення заперечень щодо клопотання [168].

За результатами нового розгляду зазначеного клопотання судом першої інстанції слідчому відмовили у наданні тимчасового доступу до зазначених у клопотанні матеріалів [185].

Слід зазначити, що це чи не єдиний випадок, коли ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до документів стала предметом апеляційного перегляду, за результатами якого було ухвалено рішення по суті. Як справедливо зазначив суд апеляційної інстанції, медіа чи журналісти не є учасниками кримінального провадження та не наділені правом подавати заперечення на ухвалу про надання тимчасового доступу у ході підготовчого провадження, а враховуючи те, що досудове розслідування здійснюється протягом тривалого часу і на момент проведення підготовчого засідання подання таких заперечень буде неактуальним, оскільки інформація на той час вже буде розголошена, доцільно з метою забезпечення гарантій, передбачених ст. 10 ЄКПЛ та нормами національного законодавства закріпити право медіа або журналіста оскаржувати ухвалу про надання тимчасового доступу до речей та документів, що містять охоронювану законом таємницю, вказаних у п. 1 ч. 1 ст. 162 КПК України.

Такий підхід підтримали також 44,9% респондентів, які взяли участь у опитуванні у ході виконання даного дисертаційного дослідження [Додатки 1, 2].

З цією метою пропонується доповнити п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК України:

«1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про:...

10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа – підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність, *тимчасовий доступ до речей і документів, яким надано доступ до інформації, що знаходиться у володінні медіа або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації».*

Отже, термін «медіа» є ширшим за своїм змістом, аніж термін, що був вжитий у попередньому законі – «засоби масової інформації», у зв'язку з чим виникає необхідність внести зміни у п.1 ч.1 ст. 162 КПК України, а саме: «До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать: 1) інформація, що знаходиться у володінні медіа або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації». Розроблено та наведено критерії, яким має відповідати інформація, за умови повідомлення якої джерело може розраховувати на конфіденційність. Слід також закріпити у ст.309 КПК України норму, відповідно до якої ухвала про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію, передбачену у п.1 ч.1 ст.162 КПК України підлягає апеляційному оскарженню.

2.8. Медична таємниця

Протягом століть медици додержуються медичної таємниці. Це обумовлено встановленням захисту права на недоторканість особистого життя, захистом соціального статусу пацієнта, його інтересів, необхідністю встановлення довіри між лікарем та його пацієнтом тощо [51, с. 166].

Інформація, яка складає медичну таємницю це як інформація про особисте і сімейне життя особи, отримана під час виконання професійних обов'язків, так і медичні дані [43, с. 65].

На адреси медичних закладів часто надходять запити щодо отримання інформації, яка становить медичну таємницю, а законодавством передбачено відповідні механізми надання такої інформації [33, с. 59]

Повідомлення суб'єктам, уповноваженим на здійснення кримінального провадження інформації, яка становить медичну таємницю часто має вирішальне значення для повного та всебічного розслідування кримінальних правопорушень та для виконання інших завдань кримінального провадження [1, с.174].

Правовий режим інформації, що становить медичну таємницю, визначено Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Законом України «Про інформацію», Законом України «Про доступ до публічної інформації», а також низкою підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, спільним наказом МВС та МОЗ від 06.07.2016 №612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції».

До гарантій охорони медичної таємниці відносять такі: дотримання нормативно-правових актів, дотримання засад охорони медичної таємниці, належне виконання професійних обов'язків, відповідальність за розголошення медичної таємниці, дотримання міжнародних стандартів [155, с. 99].

Ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я визначено обов'язок медичних працівників, а також інших осіб, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не розголошувати ці відомості. Також закон визначає, що при використанні інформації, що становить медичну таємницю, в навчальному

процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта [100].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» медичну таємницю, як і будь-яку іншу професійну таємницю, відносить до таємної інформації. А відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про інформацію» інформацію про стан здоров'я особи віднесено до конфіденційної інформації про фізичну особу [125]. У даному випадку слід наголосити, що дійсно за своїм змістом інформація про стан здоров'я особи є конфіденційною інформацією, доступ до якої обмежується самою особою і яка може бути розголошена тільки за її згодою і у визначеному нею обсязі, а розпорядники такої інформації можуть її поширювати тільки за наявності згоди особи або в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Однак поняття «інформація про стан здоров'я особи» є за обсягом вужчим, ніж інформація, що становить медичну таємницю, до обсягу якої входять не тільки дані про стан здоров'я особи, але й інша інформація приватного характеру, яка була довірена медичному працівникові під час збору анамнезу чи у ході лікування або проходження медичних процедур, відомості про застосовані методи лікування, призначені препарати тощо. Закон України «Про інформацію» прийнятий раніше, аніж Закон України «Про доступ до публічної інформації», і концепція таємної інформації у ньому тільки згадується, однак зміст цього поняття не розкривається. Натомість Закон України «Про доступ до публічної інформації» містить визначення цього поняття, а також частково окреслює його обсяг. За таких обставин інформація про стан здоров'я особи та інша медична і немедична інформація, яка була довірена медичним працівникам у зв'язку з виконанням ними своїх професійних обов'язків, повинна отримати підвищену правову охорону, як таємна інформація.

Слід також виділити певну специфіку отримання інформації, що становить медичну таємницю, у кримінальному провадженні. На відміну від інших видів професійних таємниць така інформація може потрапити у

розпорядження органу досудового розслідування без проведення будь-яких слідчих чи процесуальних дій, в силу вимог закону.

Зокрема, відповідно до спільного наказу МВС та МОЗ «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції» визначено обов'язок медичних працівників, що займають адміністративні посади, невідкладно інформувати органи поліції про всі факти звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру (вогнепальних, колотих, різаних, рубаних, забитих поранень), визначити працівників, відповідальних за цю роботу, а також забезпечити фіксацію усіх фактів, про такі звернення у відповідному журналі обліку, затвердженої форми [135].

Інструкцією щодо заповнення в журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції, визначено, що після закінчення огляду постраждалої особи, яка звернулася або була доставлена із тілесними ушкодженнями кримінального характеру, відповідальний працівник інформує телефоном про це чергову частину органу поліції. А також визначено обов'язок працівників закладів охорони здоров'я надавати на вимогу уповноважених працівників поліції для ознайомлення журнал обліку, який містить медичну таємницю, а саме інформацію отриману від пацієнта у зв'язку з наданням йому медичної допомоги [40].

Право особи на збереження медичної інформації у таємниці гарантоване ст. 8 ЄКПЛ, однак воно не є абсолютним і за певних обставин органи державної влади можуть втручатися у гарантоване цією статтею право особи, якщо таке втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві.

КПК України, як одну із засад здійснення кримінального провадження, передбачає диспозитивність, яка передбачає, що кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення розпочинається лише на підставі заяви потерпілого. Також передбачено, що відмова потерпілого від обвинувачення у такій категорії справ є безумовною підставою для закриття кримінального провадження, за винятком кримінальних правопорушень, що пов'язані з домашнім насильством. Проте, навіть, якщо мало місце вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, закон не містить винятків із загального правила щодо початку здійснення такого провадження. А отже, розпочати таке провадження без заяви потерпілої особи орган досудового розслідування не може. До таких категорій кримінальних правопорушень закон відносить як деякі кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи (ч. 1 ст. 122, ст. 125, ч. 1 ст. 126, ст. 126-1, ст. 134, ч. 1 ст. 142 КК України), так і деякі кримінальні правопорушення проти статевої свободи і статевої недоторканості особи (ч. 1 ст. 152, ч. 1 ст. 153 КК України).

Зважаючи на це, виникає питання, чи є необхідність у такому випадку розкривати медичну таємницю працівникам поліції, якщо особа не має наміру подавати заяву про вчинення кримінального правопорушення, кримінальне провадження щодо якого здійснюється за спеціальним порядком у формі приватного обвинувачення. Враховуючи те, що медичні працівники особисто не мають ані передбачених законом повноважень на прийняття заяви про вчинення кримінального правопорушення, ані необхідного обсягу знань у цій сфері, для того, щоб пересвідчитися у тому, чи має намір потерпілий ініціювати здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, встановлення обов'язку повідомляти про всі факти виявлення тілесних ушкоджень кримінального характеру поліцію є, безумовно, обґрунтованим. Однак питання щодо змісту такого повідомлення, а також розкриття на вимогу працівників поліції інформації, що становить медичну таємницю, залишається дискусійним.

Видається необхідним удосконалити порядок повідомлення органів поліції про можливе вчинення кримінального правопорушення. Зокрема, слід передбачити, що повідомлення у чергову частину органу поліції не повинно містити інформації про особу, яка звернулася чи була доставлена до медичного закладу для отримання медичної допомоги, навіть у тому випадку, якщо особа відмовилася від надання медичної допомоги. Зміст такого повідомлення має становити тільки першочергово необхідна органу поліції інформація, яка дає змогу зробити висновок щодо ймовірності вчинення кримінального правопорушення. Що ж стосується інформації, що становить медичну таємницю і міститься у журналі обліку, то слід визначити, що такий журнал може бути надано для ознайомлення виключно після початку здійснення кримінального провадження, а отже, після того, як потерпілий ініціював здійснення такого кримінального провадження, звернувшись із заявою про вчинення кримінального правопорушення.

З цією метою пропонуємо внести зміни у п. 4 та 8 Інструкції щодо заповнення в журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції, виклавши їх у такій редакції:

«4. Працівник закладу охорони здоров'я після закінчення огляду постраждалої особи, яка звернулася або була доставлена із тілесними ушкодженнями кримінального характеру, інформує телефоном про це чергову частину органу та підрозділу поліції, у якому зазначає відомості про обставини отримання тілесних ушкоджень (дата, час, місце отримання, способи нанесення ушкоджень, відомості про особу (осіб), яка (які) їх нанесла(ли), застосування вогнепальної або холодної зброї), а також інші відомості щодо отримання тілесних ушкоджень.»

«8. Працівники закладів охорони здоров'я надають для ознайомлення журнал, особі, уповноваженій на здійснення досудового розслідування або дізнання.»

У ході здійснення досудового розслідування кримінального провадження у формі приватного обвинувачення в органу досудового розслідування часто виникає необхідність також і в отриманні інформації, що становить медичну таємницю, яка стосується потерпілого, шляхом застосування засобів доказування у кримінальному провадженні. КПК України передбачає процедуру отримання такої інформації шляхом надання слідчим суддею тимчасового доступу до речей і документів, що полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх. Таким чином, законодавець визначив окрему процедуру судового контролю за наданням доступу до інформації, що становить певний вид таємниці, у тому числі і медичну, яка б, за потреби, могла забезпечити особі право на збереження конфіденційної інформації у таємниці, на випадок відсутності процесуальної необхідності в отриманні таких даних.

Провівши комплексний аналіз законодавства, можна дійти висновку, що особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стала відомою інформація, що становить медичну таємницю, можуть розкрити таку інформацію тільки у випадках, прямо передбачених законодавчими актами. Крім цього, така інформація може бути розкрита тільки за згоди особи, якої вона стосується. Така згода має бути добровільною та абсолютно визначеною. Зокрема, слушною є позиція Т.Ю. Вислоцької про те, що, даючи таку згоду, особа має чітко визначати обсяг відомостей, на розголошення яких дається дозвіл [10, с. 150].

Що стосується процедури надання тимчасового доступу до інформації, що становить медичну таємницю у ході здійснення досудового розслідування кримінального провадження, законодавець у ст. 163 КПК України визначив, що після отримання відповідного клопотання слідчий суддя здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, за винятком випадку встановлення обставин, що свідчать про існування реальної загрози зміни або знищення речей чи документів. Таке клопотання розглядається

слідчим суддею за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання, та особи, у володінні якої знаходяться речі і документи (неприбуття за судовим викликом особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, без поважних причин або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання) [58].

Особою, у володінні якої знаходяться речі та документи, що містять інформацію, яка становить медичну таємницю, є відповідний заклад охорони здоров'я, у якому потерпілий отримував медичну допомогу. Виклик та участь потерпілого, як особи, якої стосується така інформація, та врахування його позиції при розгляді клопотання законом не передбачено. Тому, якщо інформація, що становить медичну таємницю та стосується потерпілого, є необхідною органу досудового розслідування у ході здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у кримінальних провадженнях у формі приватного обвинувачення, було б доцільним передбачити у КПК України норму, що стосується особливостей процедури тимчасового доступу до речей і документів, які містять медичну таємницю у кримінальному провадженні, яке здійснюється у формі приватного обвинувачення.

У зв'язку з цим запропоновано доповнити ч. 1 ст. 163 КПК України абзацом другим такого змісту:

«Здійснюючи розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів, які містять інформацію, що становить медичну таємницю, доступ до якої обмежено потерпілим, суд здійснює виклик у судове засідання потерпілого, як особи, якої стосується ця інформація та з'ясовує його думку щодо заявленого клопотання. Неявка у судове засідання потерпілого, який був належно повідомлений про час та місце розгляду клопотання, не перешкоджає розгляду клопотання.»

Це обумовлено також і тим, що на момент розгляду такого клопотання слідчим суддею могла відпасти потреба у наданні тимчасового доступу до інформації, оскільки потерпілий фактично відмовляється від обвинувачення, однак з об'єктивних причин не подав відповідної заяви.

Слід зазначити, що таку позицію підтримує 56,4% учасників проведеного опитування [Додатки 1, 2].

КПК України визначено, що доступ до речей та документів надається тимчасово. Однак, незважаючи на це, законом не регламентовано чіткі строки, на які надається такий доступ. З урахуванням загальних положень кримінального процесуального законодавства щодо заходів забезпечення кримінального провадження, такі заходи застосовуються з метою забезпечення дієвості кримінального провадження, тому і строки надання тимчасового доступу не можуть перевищувати строків здійснення кримінального провадження.

Документи, що містять інформацію, яка становить медичну таємницю, як правило, вилучаються органом досудового розслідування в оригіналі. Це обумовлено тим, що такі документи необхідні для проведення відповідних експертиз у кримінальному провадженні. Після їх вилучення орган досудового розслідування виносить постанову про визнання цих документів речовими доказами у кримінальному провадженні, і в подальшому питання про долю таких речових доказів вирішується на підставі ст. 100 КПК України, відповідно до вимог якої, документи, що є речовими доказами, залишаються в матеріалах кримінального провадження протягом усього часу їх зберігання. Однак видається доцільним оригінали документів, що містять інформацію, яка становить медичну таємницю, повертати відповідному закладу охорони здоров'я, оскільки вони можуть бути необхідними при проведенні лікування особи у випадку погіршення стану її здоров'я чи для забезпечення лікуючого лікаря повною інформацією, яка може бути необхідною для лікування пацієнта чи його реабілітації.

Отже, враховуючи специфіку отримання інформації, що становить медичну таємницю, удосконалено порядок повідомлення органів поліції про можливе вчинення кримінального правопорушення, а саме встановлено, що повідомлення у чергову частину не повинно містити інформації про особу, якій надавали медичну допомогу, навіть у тому випадку, якщо особа відмовилася від

надання медичної допомоги, а журнал обліку може бути надано для ознайомлення працівника поліції виключно після початку здійснення кримінального провадження, для того, щоб не порушувати права особи відмовитися подавати заяву про вчинення кримінального правопорушення у справах приватного обвинувачення. Крім цього, у справах приватного обвинувачення при розгляді клопотання щодо надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять медичну таємницю, доступ до якої обмежено потерпілим, слід здійснювати його виклик у судові засідання з метою з'ясування його позиції щодо заявленого клопотання, а також повертати документи, що містять медичну таємницю у відповідні медичні заклади, з яких вони були вилучені.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікації автора дисертації [74].

2.9. Таємниця усиновлення (удочеріння)

Інформація про усиновлення (удочеріння), відповідно до вимог Сімейного кодексу України, має зберігатися у таємниці особами, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна така інформація, а також іншими особами, яким став відомий факт усиновлення; вона не може бути розголошена, однак може бути розкрита у порядку, визначеному законом. Охорона таємниці усиновлення (удочеріння) гарантована ст. 228 СК України, яка має назву «Забезпечення таємниці усиновлення». Під таємницею усиновлення мають на увазі не тільки факт усиновлення, але й окремі етапи його провадження [38, с. 11].

На практиці застосовують розширене тлумачення терміну «таємниця усиновлення» та включають до його змісту також термін «таємниця удочеріння». Однак, безумовно, найбільш конкретним є буквальне тлумачення норми права, оскільки законодавець мав намір однаковою мірою забезпечити, як право особи на таємницю усиновлення, так і право особи на таємницю

удочеріння. Така позиція була висловлена дослідникам цього цивільно-правового інституту і на даний час вже закріплена у деяких нормах законодавства.

Таким чином, держава формує окремий блок конфіденційної інформації, що стосується усиновлення (удочеріння), що у свою чергу гарантує право сім'ї, яка усиновила (удочерила) дитину, на невтручання у їх сімейне життя [13, с.193].

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про охорону дитинства» усиновлення визначено, як оформлену спеціальним юридичним актом (рішенням суду) передачу на виховання в сім'ю неповнолітньої дитини на правах сина чи дочки [131].

Ст. 168 КК України передбачено кримінальну відповідальність за розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Однак до СК України та Цивільного процесуального кодексу України, які врегульовують матеріально-правову та процесуально-правову основи усиновлення (удочеріння) ці зміни досі не внесені.

Таємницю усиновлення (удочеріння) розглядають у двох аспектах, а саме: як таємницю приватного життя особи та як професійну таємницю, збереження якої гарантовано законом. Так, ч. 1 ст. 228 СК України визначено, що особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення (перебування осіб, які бажають усиновити дитину, на обліку, пошук ними дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), а також інші особи, яким став відомий факт усиновлення, зобов'язані не розголошувати її, зокрема і тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним [149].

Таким чином, під законодавчою охороною знаходиться як інформація про усиновлення (удочеріння), так й інформація щодо наміру особи усиновити дитину з моменту звернення такої особи із заявою про взяття її на облік кандидатів, які бажають усиновити (удочерити) дитину. Законом встановлено

абсолютну заборону особам, яким у зв'язку з виконанням посадових обов'язків стала відома така інформація, у будь-який спосіб розголошувати її, навіть у випадку якщо усиновлення для дитини не є таємним.

На практиці непоодинокими є випадки, коли уповноважений на здійснення досудового розслідування суб'єкт звертається до органів державної реєстрації актів цивільного стану чи органу місцевого самоврядування за отриманням інформації щодо надання копії актового запису про народження, яка необхідна у межах здійснення кримінального провадження з метою встановлення інформації про особу підозрюваного. Враховуючи те, що при вирішенні у порядку окремого провадження питання щодо усиновлення (удочеріння), суд також вирішує і питання щодо зміни прізвища дитини, а також її по батькові. Тому інформація, яку містить актовий запис про народження, буде також містити і відомості про зміну прізвища та імені, а також підставу такої зміни. При поданні запиту уповноваженим особам може бути невідомо про те, що мало місце усиновлення і запитувана інформація є таємною. Однак у випадку надання такої інформації, дії посадових осіб будуть містити ознаки кримінального правопорушення – розголошення таємниці усиновлення (удочеріння).

Так, відповідно до ухвали слідчого судді Охтирського міськрайонного суду Сумської області, слідчим суддею було надано тимчасовий доступ до документів, а саме: запиту прокуратури щодо надання інформації про народження особи (із зазначенням відомостей про батьків), а також відповіді органу реєстрації актів цивільного стану. Зі змісту мотивувальної частини ухвали встановлено, що уповноважена особа органу досудового розслідування просить надати тимчасовий доступ у зв'язку із розслідуванням кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 168 КК України. У ході досудового розслідування було встановлено, що орган реєстрації актів цивільного стану надав інформацію на запит прокуратури, яка містила таємницю усиновлення (удочеріння). Крім цього, в ухвалі зазначено, що прокурор звернувся із запитом за відсутності у його провадженні кримінального провадження [180]. Наведені

у мотивувальній частині даної ухвали обставини дають обґрунтовані підстави вважати, що дії з надання на запит прокурора інформації щодо усиновлення (удочеріння) містять ознаки кримінального правопорушення.

Відповідно до ч. 2 ст. 228 СК України відомості про усиновлення *видаються судом* лише за згодою усиновлювача, крім випадків, коли такі відомості *потрібні* правоохоронним органам, суду у зв'язку з цивільною справою чи кримінальним провадженням [149].

Отже, такі відомості можуть бути отримані з дозволу суду, тобто на підставі відповідного судового рішення. Крім цього, зазначена інформація може бути надана також і з дозволу слідчого судді, а не тільки суду. Так, відповідно до ч. 2 ст. 159 КПК України, тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду [58]. Це не знайшло свого відображення у змісті норми права, закріпленої у ч. 2 ст. 228 СК України.

Вжитий законодавцем формулювання «потрібна» є оцінним поняттям, що унеможливує його єдине тлумачення, а тому це відкриває можливість для зловживань. Слід встановити більш конкретні підстави для отримання такої інформації правоохоронними органами у межах кримінального провадження, а саме: закріпити, що такі відомості можуть бути надані, якщо вони будуть використані, як доказ у кримінальному провадженні на підтвердження обставин, які підлягають доказуванню та виключно за умови, що у посадової особи відсутня можливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих відомостей.

Ст. 160 КПК України визначено, що орган досудового розслідування у межах кримінального провадження може подати клопотання про тимчасовий доступ, як до документів, які містять загальнодоступну інформацію, так і до документів, які містять інформацію, що становить охоронювану законом таємницю. У ст. 162 КПК України визначено, яка саме інформація належить до охоронюваної законом таємниці і щодо якої може бути подано таке клопотання.

За конструкцією правової норми, викладеної у ст. 162 КПК України, можна зробити висновок, що цей перелік є вичерпним.

Однак у цьому переліку не вказано, що за цією процедурою передбачено отримання інформації, яка може становити таємницю усиновлення (удочеріння). Таким чином, можна дійти помилкового висновку, що для отримання цих відомостей не потрібно дозволу слідчого судді, а можна їх отримати, скажімо, на підставі звичайного запиту. Це видається неправильним.

Слід також зазначити, що КПК України не містить спеціальних норм, які б визначали іншу процедуру отримання інформації щодо таємниці усиновлення (удочеріння), яка б забезпечувала визначені законом гарантії збереження цієї таємниці, а також банкетних норм, які б скеровували суб'єкта правозастосування до норм інших актів законодавства з цього питання. Незважаючи на це, на законодавчому рівні закріплено кримінальну відповідальність за розголошення даного виду таємниці, а також посилену відповідальність для посадових осіб, яким ця інформація була довірена у зв'язку з професійною діяльністю. Це додатково підтверджує, що перелік видів інформації, передбачений у ст. 162 КПК України, не має бути вичерпним, і цей захід забезпечення кримінального провадження має застосовуватися у всіх випадках, коли в інтересах досудового розслідування необхідно отримати інформацію з обмеженим доступом.

Вжите законодавцем у конструкції правової норми словосполучення «видаються судом», свідчить про те, що уповноважена особа може отримати таку інформацію виключно в суді. Видача документів, що містять таємницю усиновлення (удочеріння) іншими уповноваженими суб'єктами без відповідного дозволу слідчого судді або суду законом не передбачена. Однак обов'язок зі збереження такої інформації у таємниці покладено на широке коло суб'єктів.

Слід також мати на увазі, що відповідно до ч. 1 ст. 207 СК України усиновлення здійснюється за рішенням суду [149]. Таким чином, розпорядником інформації щодо усиновлення (удочеріння) є виключно суд.

Тож, незважаючи на те, що рішення щодо усиновлення може зберігатися й у інших державних органах (наприклад, органах реєстрації актів цивільного стану), однак відповідно до закону саме суд уповноважений надавати таку інформацію. Тому інші органи, яким у зв'язку з виконанням професійних обов'язків така інформація була довірена, не можуть надавати її на запит щодо отримання документів, а зобов'язані у наданні інформації відмовити, зазначаючи при цьому конкретний суд, який є розпорядником такої інформації і може видати такі документи. Наведене стосується випадку, коли інформація необхідна у зв'язку з розглядом цивільної справи.

Що ж стосується надання такої інформації у ході здійснення кримінального провадження, слід зазначити таке. Для цілей кримінального провадження інформація, що становить таємницю усиновлення (удочеріння) може бути необхідною уповноваженим суб'єктам для встановлення елементів складу кримінального правопорушення або ж обставин, що характеризують особу обвинуваченого. Слід відрізнити три законодавчі процедури надання доступу до неї:

- судом за згодою особи, яка усиновила чи удочерила дитину (якщо відомості про цю особу є у матеріалах кримінального провадження і наявності письмової згоди такої особи на надання такої інформації);

- судом на запит уповноваженого на здійснення кримінального провадження суб'єкта (якщо відомостей про особу, яка усиновила (удочерила) дитину, у кримінальному провадженні немає або така особа відмовився надати письмову згоду);

- слідчим суддею шляхом надання тимчасового доступу до речей і документів (у випадку, якщо у кримінальному провадженні потрібна така інформація для встановлення обставин, що підлягають доказуванню). У такому випадку у клопотанні слід зазначити не суд, який здійснював процедуру усиновлення (удочеріння), а орган, у якому зберігаються документи, зокрема, особові справи, які у тому числі містять інформацію і щодо усиновлення (удочеріння).

Незважаючи на те, що отримати згоду від особи, яка усиновила (удочерила) дитину, на доступ до інформації щодо здійснення усиновлення (удочеріння) є найпростішим шляхом, за умови, що у матеріалах кримінального провадження є дані про таку особу, уповноважені на здійснення кримінального провадження суб'єкти часто не використовують зазначену норму закону, натомість звертаються до слідчого судді з клопотанням щодо отримання тимчасового доступу до такої інформації, і слідчі судді їх, як правило, задовольняють.

Однак, якщо у кримінальному провадженні виникла необхідність в отриманні інформації, що становить таємницю усиновлення, то перед зверненням з клопотанням до слідчого судді щодо отримання тимчасового доступу до речей та документів, слід на виконання вимог ч. 5 ст. 132 КПК України та ч. 2 ст. 228 СК України вжити заходів до встановлення особи, яка усиновила (удочерила) дитину, та звернутися спершу до цієї особи за письмовою згодою на отримання такої інформації.

За наявності такої згоди на підставі запиту уповноваженого на здійснення кримінального провадження суб'єкта, суд, що здійснив усиновлення (удочеріння), надає запитувану інформацію без додаткового застосування заходів процесуального примусу.

Тому правильною є практика слідчих суддів, відповідно до якої вони відмовляють у задоволенні таких клопотань, якщо орган досудового розслідування не пересвідчився, що у вжитті заходів забезпечення кримінального провадження є нагальна необхідність. А саме: що за результатами оцінки потреб досудового розслідування така інформація є дійсно необхідною для здійснення досудового розслідування, а також, у відсутності можливості отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, без застосування заходу забезпечення кримінального провадження.

Так, відповідно до ухвали слідчого судді Богуславського районного суду Київської області слідчому було відмовлено в отриманні тимчасового доступу до документів, які містять таємницю усиновлення (удочеріння). Однією з підстав для відмови у задоволенні такого клопотання зазначено те, що до матеріалів клопотання не було долучено доказів того, що потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора. Слідчий суддя вказав, що незважаючи на те, що застосування заходів процесуального примусу має винятковий характер, вони можуть бути застосовані лише у разі відмови особи, залученої до сфери кримінального провадження, добровільно виконати свій процесуальний обов'язок. З цього випливає висновок про те, що застосуванню процесуального примусу, в тому числі і наданню тимчасового доступу до речей та документів, має передувати пропозиція виконати вимоги закону [160].

З цього приводу слід звернути увагу на те, що клопотання, з яким звернувся слідчий у наведеній справі, було недостатньо мотивованим. Воно хоча й формально відповідало вимогам КПК України, однак не містило достатнього мотивування. Та поряд з цим, не завжди у слідчого є можливість звернутися до особи, яка може надати дозвіл на отримання такої інформації без застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Зокрема, закон уповноважує саме особу, яка усиновила (удочерила) дитину, правом вирішити чи надати дозвіл на отримання інформації про усиновлення (удочеріння). Ця особа може не бути учасником кримінального провадження, або й взагалі у розпорядженні слідчого не буде інформації про таку особу. Наприклад, коли усиновлення (удочеріння) було скасоване, інформація про усиновлення (удочеріння) є потрібною у зв'язку з необхідністю встановлення даних про особу обвинуваченого, а сам обвинувачений не надає слідчому інформацію, побоюючись певних негативних наслідків для себе (виявлення інформації щодо попередніх судимостей тощо). За таких обставин, покладення на слідчого обов'язку звернутися за згодою до особи, яка усиновила (удочерила) дитину, відомостей про яку він не має і не може за допомогою доступних правових

процедур отримати, буде становити надмірний тягар та матиме негативні наслідки для здійснення кримінального провадження. Тож, при вирішенні питання щодо надання тимчасового доступу до інформації, яка містить таємницю усиновлення (удочеріння), слід ретельно ознайомитися з обставинами кримінального провадження.

Що стосується визначеної КПК України процедури отримання інформації з обмеженим доступом, то таку слід застосовувати у випадку, якщо у ході здійснення кримінального провадження необхідний доступ до доказів на підтвердження елементів складу кримінального правопорушення, серед яких у тому числі може міститися інформація, що становить таємницю усиновлення (удочеріння) і які знаходяться у інших органів, яким у зв'язку з виконанням професійних обов'язків стала відома інформація щодо здійснення усиновлення (удочеріння).

Як приклад, можна навести ухвалу Богунського районного суду м. Житомира, якою задоволено клопотання слідчого та надано тимчасовий доступ до матеріалів особистих справ дітей, яких усиновили (удочерили) іноземні громадяни, у кримінальному провадженні, яке внесене в Єдиний реєстр досудових розслідувань з попередньою кваліфікацією – ст. 356 КК України [159].

Враховуючи проведений аналіз, слід внести зміни у ч. 2 ст. 228 СК України та викласти її у такій редакції:

«2. Інформація про усиновлення (удочеріння) видається судом лише за письмовою згодою особи, яка усиновила (удочерила) дитину чи повнолітню особу, що надається цією особою безпосередньо суду.

Якщо ця інформація потрібна правоохоронним органам у ході здійснення кримінального провадження або суду у зв'язку з розглядом справи, а відомості про особу, яка усиновила (удочерила) дитину чи повнолітню особу, відсутні або відсутня згода такої особи на отримання інформації, така інформація може бути надана судом, що здійснив усиновлення на запит правоохоронного органу чи на ухвалу суду.

Інформація про усиновлення (удочеріння) надається посадовими особами, яким вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, на підставі ухвали слідчого судді у ході здійснення кримінального провадження.»

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікації автора дисертації [78].

РОЗДІЛ 3.

СПОСОБИ ЗБИРАННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО СТАНОВИТЬ ПРОФЕСІЙНУ ТАЄМНИЦЮ, У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

3.1. Аналіз проблемних питань, які стосуються збирання інформації, що становить професійну таємницю, у кримінальному провадженні

Підставою використання відомостей, які містять охоронювану законом таємницю у кримінальному провадженні, є необхідність виконання завдань кримінального судочинства уповноваженими на це суб'єктами. Це здійснюється у формі проведення комплексу слідчих чи процесуальних дій з метою збирання доказів у кримінальному провадженні. При цьому слід неухильно дотримуватися визначеної кримінальним процесуальним законом процедури збирання такої інформації, оскільки це напряму впливає на допустимість доказів та можливість їх використання у процесі доказування.

Закон України «Про інформацію» врегульовує відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, класифікацію інформації за порядком доступу до неї [125].

У ході здійснення наукового дослідження забезпечення права на доступ до інформації О.В. Нестеренко, дійшла висновку, що обмеження доступу до інформації повинно бути зрозумілим, чітким та відповідати вимогам контролю, встановленим законом [96, с. 11].

Тому класифікація інформації за порядком доступу до неї має важливе практичне значення, яке полягає у тому, що для кожного виду інформації закон передбачає різний режим доступу. Зокрема, у КПК України – нерідко для позначення певного виду інформації вживають поняття «таємниця, що охороняється законом» або «охоронювана законом таємниця», однак законодавство про інформацію такими поняттями не оперує. Як уже було зазначено вище відповідником цих понять, в інформаційному праві є термін «інформація з обмеженим доступом».

Для того, щоб визначити засіб доказування, уповноважений на це суб'єкт насамперед має визначити вид інформації, доступ до якої необхідно отримати. Як зазначає Т.О. Кузубова, від виду інформації, до якої планується отримати тимчасовий доступ, залежать: обсяг дій, які слід виконати стороні кримінального провадження до звернення з клопотанням, зміст клопотання та обсяг долучених до нього документів, а також процедура надання тимчасового доступу [62, с. 54-55].

У ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлено заборону обмеження доступу до документів, які містять інформацію з обмеженим доступом в цілому. Зокрема, йде мова про те, що доступ може бути обмежений до інформації, а не до документа, який містить таку інформацію. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, то для ознайомлення надається та його частина, яка містить інформацію, доступ до якої необмежений [121].

Одним з основних способів отримання доступу до інформації, що містить охоронювану законом таємницю у кримінальному провадженні, є такий засіб забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів. Відповідно до ст. 160 КПК України у клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів має бути зазначено, зокрема, перелік документів, тимчасовий доступ до яких планується отримати [58].

Наведене свідчить про те, що до моменту звернення до слідчого судді або суду з клопотанням про надання тимчасового доступу до речей та документів стороні кримінального провадження слід визначити чіткий перелік документів, про доступ до яких клопоче сторона. З урахуванням комплексного аналізу зазначених вище норм, на підставі запиту на отримання інформації слід отримати спершу інформацію, доступ до якої не є обмеженим, з реквізитами відповідних документів, що відповідає вимогам ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», і тільки після цього звертатися з клопотанням про надання тимчасового доступу до таких документів.

Однак практично отримати на підставі запиту інформацію, доступ до якої не є обмеженим, з урахуванням положень ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» складно через наявність колізії між цією нормою та нормою права, передбаченою ч. 2 ст. 9 цього закону, де передбачено умови отримання доступу до службової інформації та визначено, що гриф «для службового користування» присвоюється не службовій інформації, а документу, який її містить, і доступ до таких документів надається відповідно до ч. 2 ст. 6 вказаного закону.

Така невідповідність завдає шкоду інтересам правосуддя, оскільки сторона кримінального провадження або позбавляється можливості звернутися в суд з метою вжиття заходів забезпечення кримінального провадження, або звертається з клопотанням, яке не в повній мірі відповідає вимогам ст. 160 КПК України, за результатами розгляду якого у наданні доступу до інформації, найімовірніше, буде відмовлено.

Тому доступ до документів, яким присвоєно гриф «для службового користування» має надаватися особам також з урахуванням норм ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Враховуючи наведене, запропоновано внести зміни до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про доступ до публічної інформації», а саме: у другому реченні словосполучення «частини другої» виключити:

«Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування». Доступ до таких документів надається відповідно до статті 6 цього Закону.»

КПК України визначено, що слідчий суддя – це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому КПК України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Зокрема, це стосується і права, гарантованого ст. 8 ЄКПЛ. Цей контроль полягає у наданні слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, дозволу на проведення певних видів слідчих дій чи

заходів забезпечення кримінального провадження, які пов'язані із втручанням у конституційні права осіб.

Часто про вчинення кримінального правопорушення органом досудового розслідування стає відомо в результаті проведення оперативно-розшукових заходів. Так, у ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» вказано, що оперативно-розшукова діяльність включає, у тому числі, і проведення негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [130].

Згідно зі ст. 9 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» визначено, що відомості про організацію, плани, зміст, форми, методи, засоби, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, результати контррозвідувальної діяльності тощо становлять державну таємницю [126].

Таким чином, якщо у ході здійснення контррозвідувальної діяльності уповноважені органи отримали інформацію про вчинення кримінального правопорушення – результати контррозвідувальної діяльності становлять не тільки службову, але й державну таємницю. Отриману інформацію надають органу досудового розслідування, який зобов'язаний розпочати досудове розслідування у кримінальному провадженні. Потреба у поданні клопотання, яким орган досудового розслідування обґрунтовує інформацією, що становить державну таємницю може виникнути на будь-якій стадії досудового розслідування, однак розсекречення матеріальних носіїв такої інформації на цій стадії може завдати шкоди державним інтересам, тому й не здійснюється.

Глава 40 КПК України регламентує порядок здійснення досудового розслідування та судового провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. Зокрема, передбачено, що до такого кримінального провадження допускаються особи, які мають допуск до державної таємниці відповідної форми та яким надано доступ до конкретної секретної інформації (категорії секретної інформації) та її матеріальних носіїв.

Як правило, слідчі судді судів першої інстанції не мають допуску до державної таємниці, а отже, їм не можуть бути надані матеріали, що містять таку таємницю, які не були у встановленому порядку розсекречені для дослідження у судовому засіданні. Це в свою чергу позбавляє слідчого чи прокурора об'єктивної можливості належно обґрунтувати своє клопотання, а слідчого суддю – пересвідчитися у обґрунтованості такого клопотання.

Враховуючи наведене, з метою забезпечення виконання завдань кримінального провадження, дотримання засад: змагальності сторін, свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості та безпосередності дослідження показань, речей і документів, видається доцільним передбачити у КПК України можливість подання клопотань, які слідчий, прокурор обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю, до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо слідчі судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, не мають допуску до державної таємниці.

Європейський суд з прав людини зазначає, що отримана у ході досудового розслідування інформація повинна належним чином фіксуватися, зберігатися та захищатися, щоб запобігати її модифікації, незаконному знищенню та поширенню (рішення «Роман Захаров проти Росії») [203].

Національне кримінальне процесуальне законодавство, в основному, містить тільки загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових), процесуальних дій, а також щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Такий підхід видається неправильним, оскільки сам законодавець у ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» надає інформації, що становить професійну таємницю, підвищену правову охорону. А саме: зазначає, що така інформація відноситься до таємної та вказує, що питання надання доступу до такої інформації має бути визначено законодавством. Таким чином, навіть якщо інформація, що становить професійну таємницю, необхідна у ході здійснення досудового розслідування,

для отримання такої інформації має бути визначена спеціальна процедура з додатковими гарантіями для забезпечення її збереження та захисту.

Так, непоодинокими є випадки, коли у слідчого чи дізнавача у межах здійснення кримінального провадження щодо вчинення кримінального правопорушення виникають здогади щодо можливого вчинення також й іншого кримінального правопорушення, досудове розслідування якого ще не здійснюється, оскільки приводу для ініціювання такого розслідування немає. Таким чином, у межах проведення слідчих дій у ході здійснення досудового розслідування одного кримінального правопорушення, орган досудового розслідування одночасно шукає і докази на підтвердження своїх здогадів з метою розпочати інше досудове розслідування.

Як результат – у ході проведення слідчої дії, вилучають не тільки документи, які мають значення для кримінального провадження, а також і ті, які до даного кримінального провадження не мають відношення. Та й навіть, якщо за результатами проведення слідчої дії такі документи не були вилучені, не маючи права знайомитися з інформацією, яка містить професійну таємницю, слідчий чи дізнавач фактично ознайомлюється зі змістом такої інформації, що є недопустимим. Однією з гарантій захисту від такого виду зловживань може бути визначення окремої процедури для проведення процесуальних дій, що стосується інформації, яка містить професійну таємницю.

Тому необхідно розробити такий механізм застосування засобів доказування, який би забезпечив розумний баланс між інтересами держави в частині забезпечення виконання завдань кримінального провадження та інтересами осіб, яким завдається істотна шкода внаслідок незаконних дій органу досудового розслідування у ході реалізації ним владних повноважень зі здійснення досудового розслідування.

Позитивним у цьому питанні є досвід Франції. Зокрема, КПК Франції визначає, як загальну процедуру здійснення таких слідчих дій, як обшук чи виїмка (ст. 56), так і спеціальну, яка передбачає особливості проведення

обшуку чи виїмки документів у офісі адвоката, нотаріуса, журналіста тощо (ст. 56-1) [211].

Деякі положення цього кодексу заслуговують на особливу увагу, оскільки на даний моменту існує об'єктивна необхідність у їх імплементації.

Відповідно до § 1 ст. 56-1 цього кодексу обшук офісу адвоката або місця його проживання може проводитися лише суддею або прокурором і за обов'язкової присутності президента Асоціації адвокатів або його уповноваженого після письмового та вмотивованого рішення цього судді або прокурора, в якому вказується характер правопорушення або правопорушень, щодо яких проводиться обшук, причини на обґрунтування проведення обшуку та його об'єкта. Суддя або прокурор і президент асоціації чи його уповноважений – єдині, хто має право бути ознайомленими з документами, виявленими під час обшуку, з метою їх подальшої виїмки. У ході здійснення обшуку можуть бути вилучені документи, що стосуються інших правопорушень, ніж зазначені в постанові згадані вище [211]. Наслідком порушення, визначеного цим параграфом порядку, є недопустимість отриманих доказів.

Отже, повною мірою передбачено гарантії прав адвокатів щодо захисту від неправомірного втручання в адвокатську діяльність і захист інформації, що становить адвокатську таємницю, а саме:

– участь у ході проведення такої слідчої дії бере тільки обмежене коло суб'єктів (що не лише забезпечує захист інформації, а й баланс між інтересами адвоката та інших його клієнтів, яким може бути завдана шкода внаслідок незаконних дій сторони обвинувачення);

– персональну відповідальність судді або прокурора, який здійснював обшук у випадку неправомірного втручання у свободу здійснення адвокатської діяльності;

– дієвий механізм протидії незаконному вилученню документів.

КПК Франції дозволяє вилучення також й інших документів, аналіз яких дає підстави для висновку, що вони свідчать про вчинення іншого злочину.

Однак для забезпечення професійних гарантій прав адвокатів також визначено додаткові гарантії збереження адвокатської таємниці. Зокрема, передбачено, що президент Асоціації адвокатів або його уповноважений може заперечити проти вилучення документа, який суддя або прокурор має намір вилучити, якщо він вважає, що це є протиправним (надмірним). У такому разі про це зазначається у протоколі слідчої дії, але ці документи до протоколу слідчої дії не долучаються. Про їх вилучення складають окремий протокол, який разом із запереченнями передають на розгляд судді з питань свобод та тримання під вартою, який остаточно вирішує питання щодо законності підстав вилучення таких документів. До цього часу з метою збереження у таємниці інформації, що міститься у спірних документах, зазначені документи знаходяться в опечатаному конверті, і право ознайомитися з їх змістом має тільки суддя, що вирішує питання правомірності їх вилучення. У випадку визнання такого вилучення неправомірним, суддя вирішує питання щодо негайного повернення таких документів, а також щодо знищення всіх офіційних записів про таке вилучення. Крім того, у разі необхідності ухвалює рішення про скасування будь-якого посилання на ці документи у матеріалах справи. Якщо ж вилучення визнано правомірним – ці документи долучаються до матеріалів справи [211].

Ст. 56-2, 56-3 КПК Франції визначено інші особливості проведення обшуку, об'єктом якого є професійна таємниця, а саме:

1) обшук у приміщеннях засобів масової інформації проводиться лише суддею або прокурором, який стежить за тим, щоб такі розслідування не порушували свободу здійснення журналістської діяльності і не створювали необґрунтованих перешкод та не затримували поширення інформації;

2) обшук у кабінеті лікаря, нотаріуса чи судового виконавця здійснюється суддею або прокурором у присутності особи, відповідальної за професійну практику, чи керівника організації, до якої належить ця особа, або його уповноваженого [211].

Що стосується норм КПК України, то вони не передбачають вичерпного кола суб'єктів, які можуть брати участь у проведенні обшуку, в ході здійснення

якого може бути вилучено інформацію, що становить професійну таємницю. Зазвичай участь у проведенні обшуку беруть не тільки слідчі, що здійснюють досудове розслідування, а й оперативні працівники за дорученням слідчого прізвища яких заносяться до протоколу обшуку. З огляду на це, доступ до інформації, що містить професійну таємницю, отримує велике коло осіб. Тому в разі розголошення інформації встановити винних та притягнути їх до відповідальності практично неможливо. Тільки у разі проведення обшуку в житлі чи офісі адвоката закон передбачає спеціальні положення, що стосуються присутності при проведенні обшуку представника ради адвокатів регіону, який має бути завчасно повідомлений про проведення обшуку, а також надання йому права подавати зауваження та заперечення, що зазначаються у протоколі.

Незважаючи на це, закон містить чітку норму, що передбачає проведення обшуку і за відсутності представника ради адвокатів, якого було завчасно повідомлено про час і місце проведення слідчої дії. Окрім того, передбачено, що заперечення та зауваження представника ради адвокатів вносяться до протоколу, що не може бути достатньою гарантією захисту таємної інформації, оскільки документи, що містять таку інформацію, визнають доказами у кримінальному провадженні та збереження інформації у таємниці не забезпечується. Слід зазначити, що при введенні такої спеціальної процедури не було враховано те, що запорукою результативного проведення обшуку є раптовість, що перешкоджає створенню перешкод у збиранні доказів. А розширення кола осіб, які завчасно повідомлені про час та місце проведення обшуку, створює додаткові ризики витоку інформації.

Ст. 234 КПК України дає право слідчому в ході проведення обшуку вилучати також й інші речі чи документи, які мають значення для досудового розслідування, дозвіл на вилучення яких не було надано слідчим суддею. Такі речі та документи набувають статус тимчасово вилученого майна. Однак не передбачено гарантій збереження у таємниці відомостей, що містяться у цих документах, до вирішення питання правомірності їх вилучення.

Зважаючи на наведене, видається доцільним визначити спеціальну процедуру проведення обшуку, в ході якого можуть бути вилучені документи, які містять інформацію, що становить професійну таємницю. Зокрема, імплементуючи позитивний досвід Франції, доцільно, щоб обшук приміщення, де здійснюють свою професійну діяльність адвокати, лікарі, нотаріуси, журналісти, а також приміщень, де ці особи можуть зберігати інформацію, що становить професійну таємницю, проводив безпосередньо прокурор з повідомленням уповноваженого представника розпорядника інформації, який відповідальний за професійну діяльність особи, у якої проводять обшук. При цьому представнику розпорядника інформації слід надати право знайомитися з документами, що є підставою для проведення обшуку та висловлювати свої заперечення щодо вилучення певних документів на вилучення яких немає підстав, що невідкладно після завершення слідчої дії будуть передані на розгляд слідчому судді. Ознайомлення зі змістом вилучених документів може відбутися тільки після того, як слідчий суддя за результатами розгляду заперечень визнає їх необґрунтованими та відмовить у поверненні таких документів.

Відповідно до ч. 1 ст. 166 КПК України, у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей та документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів [58]. Водночас, КПК України відносить тимчасовий доступ до речей та документів до заходів забезпечення кримінального провадження і визначає, що обшук для забезпечення виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей та документів проводиться з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів.

Так, П.М. Маланчук дотримується позиції, що тимчасовий доступ до речей і документів не можна застосовувати для збирання доказів [70, с.67]. М.І. Соф'їн вважає, що застосування тимчасового доступу до речей і

документів із ознаками речових доказів слід сприймати, як виняток, і здійснювати лише за умови неможливості проведення слідчих (розшукових) дій, оскільки тільки за допомогою них, за загальним правилом, може здійснюватися збирання доказів [151, с.69]. З цього приводу влучним є визначення Є.І. Лисаченка, згідно з яким тимчасовий доступ – це кримінальний процесуальний захід комплексної природи, який за своєю процесуальною формою є заходом забезпечення кримінального провадження, за процесуальним значенням є ефективним і поширеним засобом здійснення кримінального процесуального доказування, а з позиції тактики фактично є гласною слідчою дією, спрямованою на виявлення, пошук та перевірку вже отриманих доказів, а також отримання зразків для експертного дослідження [65, с.88].

Незважаючи на те, що отримання нових доказів шляхом надання тимчасового доступу до речей і документів є доволі дискусійним з огляду на мету, з якою допускається застосування заходів забезпечення кримінального провадження, видається доцільним встановити право органу досудового розслідування на вилучення також й інших документів, якщо такі мають значення для кримінального провадження, однак не були предметом тимчасового доступу в ході проведення обшуку у порядку, передбаченому ст. 166 КПК України.

Науковці часто висловлюють думку про те, що право звернутися з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (зокрема і тих, що містять професійну таємницю) має бути надано також і потерпілому у кримінальному провадженні. Так, В.О. Музиченко запропонував власний підхід до вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства, а саме пропонує надати потерпілому право заявляти клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів [87, с. 84-85].

Така позиція є правильною у разі подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які не містять охоронюваної законом таємниці. Однак, що стосується доступу до речей і документів, які містять охоронювану

законом таємницю, надання такого доступу потерпілому в кримінальному провадженні не зможе гарантувати повною мірою збереження її у таємниці.

М.А. Макаров обґрунтовує, що особам, у яких вилучені речі та документи слід надати право оскаржувати це рішення слідчому судді [69, с.128]. Така ідея є слушною. Однак зміст поняття «оскарження ухвали» передбачає розгляд цього питання судом вищої інстанції, а не тим самим слідчим суддею, який постановив оскаржувану ухвалу. Доцільно передбачити право особи, в якій вилучено речі та документи, що містять охоронювану законом таємницю, зокрема, і професійну, на подання заперечень у процесі виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, які невідкладно передаються на розгляд слідчому судді, який постановив ухвалу.

З цією метою слід доповнити ст. 165 КПК України частиною 5 такого змісту:

«За наявності заперечень щодо вилучення документів чи їх частини, такі заперечення заносяться до протоколу тимчасового вилучення і невідкладно передаються на розгляд слідчому судді, який постановив ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів. За результатами розгляду заперечень слідчий суддя може прийняти одне з таких рішень: визнати заперечення необґрунтованими і відмовити у поверненні документів; визнати заперечення обґрунтованими і повернути вилучені документи чи їх частину особі».

Таким чином, деталізовано процедуру проведення слідчих та інших процесуальних дій, доведено необхідність застосування спеціальних процедур при збиранні інформації, що становить професійні таємниці, а саме: а) доступ до документів, яким присвоєно гриф «для службового користування» має надаватися особам також з урахуванням норм ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»; б) клопотання, які слідчий, прокурор обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю, слід подавати до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо слідчі судді відповідного місцевого суду, не

мають допуску до державної таємниці; в) застосування спеціальної процедури проведення обшуку, в ході якого можуть бути вилучені документи, які містять інформацію, що становить професійну таємницю, зокрема, у приміщеннях, де здійснюють свою професійну діяльність адвокати, лікарі, нотаріуси, журналісти, а також у приміщеннях, де ці особи можуть зберігати інформацію, що становить професійну таємницю; г) надання права особі, в якій вилучено речі та документи, що містять професійну таємницю, на подання заперечень у процесі виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, що невідкладно передаються на розгляд слідчому судді.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікаціях автора дисертації [75, 79, 83].

3.2. Проблеми нормативно-правового регулювання імунітету свідка у кримінальному провадженні

КПК України чітко визначено способи збирання доказів, за яких такі докази будуть відповідати критеріям допустимості [194, с.174]. Законодавець створив дієвий механізм, за якого сторона кримінального провадження може отримувати інформацію, яка становить охоронювану законом таємницю виключно за наявності законних підстав, за умови дотриманням процедури, встановленої законом, і якщо таке втручання у право особи на таємницю приватного життя є необхідним та виправданим за цих обставин.

Захист інформації, що становить професійну таємницю є важливим завданням і з цією метою законодавець встановив, що представники певних професій не можуть бути допитані як свідки у ході здійснення кримінального провадження або дають показання тільки у випадках прямо передбачених законом.

Перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки, визначено ч. 2 ст. 65 КПК України. Слід звернути увагу на конструкцію цієї норми права та її структурне розташування у кодексі. Ст. 65 КПК України має назву «Свідок» та

знаходиться у розділі I «Загальні положення» главі 3 «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження», параграфі 5 «Інші учасники кримінального провадження». З огляду на цю структуру у ст. 65 мають бути закріплені норми права, які визначають процесуальний статус свідка у кримінальному провадженні. Процесуальний статус експерта визначає ст. 69 КПК України.

Конструкція ч. 2 ст. 65 КПК України передбачає привілеї для осіб, яким за родом діяльності (за професією) стала відома інформація, що становить охоронювану законом таємницю, тобто для носіїв інформації, що становить професійну таємницю.

Цією нормою передбачено вичерпний перелік категорій осіб, які не підлягають допиту як свідки. З моменту прийняття КПК України до цього переліку вносили зміни двічі:

- до пункту першого – перелік осіб, які не підлягають допиту як свідки, доповнили новим суб'єктом (учасником кримінального провадження) – «не підлягає допиту як свідок представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження щодо обставин, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням функцій представника»;

- доповнили пунктом 11, відповідно до якого передбачено, що не можуть бути допитані як свідки експерти щодо роз'яснення наданих ними висновків.

З прийняттям останніх за часом змін щодо звільнення експерта від обов'язку давати показання порушено конструкцію, вказаної норми права, у зв'язку з чим можуть виникнути труднощі тлумачення, і, як наслідок правозастосування.

Слід зазначити, що вказані зміни були внесені з прийняттям Закону України «Про Вищий антикорупційний суд». Так, відповідно до підпунктів 3 (е, є, ж) п. 2 Прикінцевих та перехідних положень цього Закону вирішено внести зміни у КПК України, а саме:

- частину 2 статті 65 доповнити пунктом 11 такого змісту: «11) експерти – щодо роз'яснення наданих ними висновків»;

- у пункті 2 частини 5 статті 69 слова «слідчого, прокурора» виключити;
- частину 3 статті 95 викласти в такій редакції: «3. Свідок зобов'язаний давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду, а експерт – слідчому судді та суду в установленому цим Кодексом порядку» [116].

У пояснювальній записці до проекту цього Закону не наведено обґрунтування внесення змін до КПК України в частині процесуального статусу експерта. Так, відповідно до п. 3.10., прикінцевими та перехідними положеннями законопроекту передбачається внесення змін, зокрема, до КПК України (у тому числі стосовно розгляду кримінальних проваджень щодо злочинів, віднесених цим кодексом до підсудності Вищого антикорупційного суду, які перебувають на розгляді інших судів), що необхідні для реалізації положень законопроекту після його прийняття [109]. У тексті Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» також немає норм, які б обґрунтували внесення таких змін.

Згідно з висновком Головного науково-експертного управління до вказаного закону були певні зауваження. У п. 7 Зауважень до проекту Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» зазначено, що положеннями законопроекту передбачено внесення змін до ст. 65, 69 та 95 КПК України щодо надання судовим експертом показань та роз'яснень у кримінальному провадженні, однак питання реалізації професійних повноважень судовими експертами у кримінальному провадженні не є предметом регулювання цього законопроекту [36].

Законом України «Про судову експертизу» не передбачено, що експерт є носієм спеціальних відомостей, які становлять таємницю, що охороняється законом. Ч. 1 ст. 20 цього Закону передбачено, що державні спеціалізовані установи, судові експерти та залучені фахівці, що проводять судові експертизи, у разі отримання у процесі своєї діяльності від підприємств, установ, організацій інформації, необхідної для проведення судових експертиз чи іншої інформації, необхідної для створення й оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи, що становить державну, комерційну чи іншу,

охоронювану законом таємницю, повинні забезпечити нерозголошення цих відомостей [139].

КПК України не містить положень щодо забезпечення збереження у таємниці інформації, яка була надана експерту. Усю інформацію експерт отримує від особи, яка залучила експерта, чи суду. Цю інформацію збирають у порядку, визначеному КПК України. А тому, навіть якщо така інформація і містить охоронювану законом таємницю, то процедура її отримання передбачає достатній рівень захисту від несанкціонованого втручання. Також слід зауважити, що експерта можуть допитати для роз'яснення висновку в суді. Враховуючи, що експерт має зовсім інший процесуальний статус, ніж свідок, і процедура їх допиту відрізняється, не піддається сумніву позиція законодавця про те, що, як свідка, експерта щодо роз'яснення висновку допитувати не можна. Однак експерт не є особою, яка наділена імунітетом свідка, а має інших процесуальний статус, тому пропонується виключити з ч. 2 ст. 65 КПК України п. 11. Частиною аналогічного змісту може бути доповнено ст. 69 КПК України, оскільки саме у ній закріплені особливості процесуального статусу експерта.

У той же час з метою захисту осіб, які звільнені від обов'язку давати показання, від неправомірного тиску, законодавець також передбачив обмеження щодо застосування до них певних видів заходів процесуального примусу (ч. 3 ст. 140 КПК України), а також заборону залучення таких осіб до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій, якщо таке співробітництво буде пов'язане із розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру (ч. 2 ст. 275 КПК України) [58].

Однак у зв'язку з внесенням змін до КПК України, певні положення цього кодексу, що стосуються забезпечення процесуальних гарантій для осіб, які звільнені від обов'язку давати показання у ході досудового розслідування потребують додаткової деталізації чи внесення змін.

Слід зазначити, що після прийняття КПК України дещо було розширене коло учасників кримінального провадження. Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів

корупції» було внесено зміни у тому числі і до КПК України, відповідно до яких учасником кримінального провадження визнано викривача. Цим Законом також визначено права цього учасника кримінального провадження, коло осіб, які можуть бути викривачами, а також процесуальні гарантії для таких осіб [118].

Згідно з п. 16-2 ч. 1 ст. 3 КПК України викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування [58]. У ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» наведено дещо ширше визначення поняття «викривач» – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання [123].

Як слушно зазначають Луцик В.В. та Гловіюк І.В. визначення терміну «викривач», яке закріплене у КПК України не містить зв'язку між повідомленою інформацією та професійною діяльністю [68, с. 530].

З аналізу наведених норм встановлено, що викривачем є особа, якій відомості про вчинення кримінального правопорушення стали відомі у зв'язку з виконанням професійних обов'язків або у зв'язку з проходженням певних процедур, які передують виконанню таких обов'язків. Будь-яких обмежень щодо кола осіб, які можуть бути викривачами у кримінальному провадженні закон не містить.

Законодавство також визначає широке коло прав таких осіб. Так, викривач має суттєво ширші права, ніж заявник у кримінальному провадженні. Зокрема, це право: на захист від застосування негативних заходів впливу з боку керівника (роботодавця); на збереження конфіденційності даних

про його особу; подавати докази, давати показання або відмовитися їх давати; на звільнення від юридичної відповідальності за умови, що інформація яка була надана, є правдивою; а також на захист трудових прав, що виключає будь-який негативний вплив зі сторони роботодавця на особу, яка отримала процесуальний статус викривача у кримінальному провадженні (його не може бути звільнено чи примушено до звільнення, не може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності, забороняється створення будь-яких перешкод у роботі і застосування будь-яких негативних наслідків до викривача тощо).

Такі зміни у законодавстві є позитивними, оскільки мають на меті забезпечити виявлення та припинення корупційних правопорушень, а також швидке та ефективно розкриття таких злочинів і притягнення винних осіб до відповідальності за вчинення таких кримінальних правопорушень. Однак це суттєво звужує гарантії учасників кримінального процесу, зокрема, підозрюваного чи обвинуваченого, оскільки може стати підставою розкриття інформації з обмеженим доступом, яка становить, наприклад, адвокатську таємницю.

Інститут професійної таємниці гарантує особі збереження конфіденційності інформації, яку вона повідомляє представнику певної професії, що також сприяє зростанню рівня довіри до таких працівників. Ознакою професійної таємниці є її абсолютність, оскільки таку інформацію не можна розголошувати без дозволу довірителя [72, с.98].

Так, до внесення змін у кримінальне процесуальне законодавство особа, щодо якої здійснювалося кримінальне провадження мала певний обсяг процесуальних гарантій, що стосувалися забезпечення збереження інформації, яка становить адвокатську таємницю. Законодавством було визначено, що адвокати не можуть бути допитані як свідки у кримінальному провадженні, не можуть бути залучені до конфіденційного співробітництва, обшук у адвоката здійснюється за процедурою встановленою Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка забезпечує додаткові гарантії для забезпечення збереження адвокатської таємниці, яка міститься у документах; розголошення

адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, без згоди клієнта було підставою для притягнення такого адвоката до відповідальності, визначеної законом (у тому числі і до позбавлення права займатися адвокатською діяльністю).

Враховуючи те, що відповідно до чинного законодавства викривачем може бути будь-яка особа, без обмеження за професійним спрямуванням, яка повідомляє органу досудового розслідування, у тому числі, й інформацію з обмеженим доступом, за винятком державної таємниці, за певних обставин це може становити порушення права особи на захист. Зокрема, у законодавстві відсутня заборона для адвоката стати викривачем. У такому випадку адвокат буде користуватися усіма правами та гарантіями, якими наділений викривач: може розголосити відомості, що становлять професійну таємницю, зберегти конфіденційність своєї особи, давати показання без отримання письмової згоди особи, яка довірила йому ці відомості, подавати докази, отримати імунітет від притягнення до будь-якого виду відповідальності, отримати винагороду.

Слід зазначити, що хоча чинні норми кримінального процесуального законодавства передбачають, що адвокати не підлягають допиту як свідки щодо інформації, яка становить адвокатську таємницю, за відсутності згоди особи, яка довірила їм такі відомості, є всі підстави вважати, що право особи на захист буде порушене. Відповідно до положень ст. 53-8 Закону України «Про запобігання корупції», викривач не несе юридичної відповідальності за поширення зазначеної у повідомленні інформації, незважаючи на можливе порушення шляхом подання такого повідомлення своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань, і такі повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень не можуть розглядатися, як порушення умов конфіденційності, передбачених цивільним, трудовим або іншим договором (контрактом) [123]. І враховуючи те, що інформація, яка розкривається у повідомленні, вже була розкрита, відмова давати показання з метою збереження такої інформації у таємниці є недоцільною. Крім цього, у такому випадку для адвоката-викривача не можуть

наступити негативні наслідки у виді притягнення до дисциплінарної відповідальності, а забезпечення анонімності та конфіденційності – не зашкодить його професійній репутації.

Незважаючи на це, 32,1% респондентів, які взяли участь у опитуванні, все ж вважають, що адвокат може бути викривачем, оскільки законом це не заборонено [Додатки 1, 2].

Для усунення зазначеної невідповідності слід внести доповнення у п. 16-2 ч. 1 ст. 3 КПК України, а саме: доповнити другим реченням такого змісту: *«Викривачем не може бути адвокат, якщо у ході здійснення кримінального провадження він розкриває відомості, які становлять адвокатську таємницю за відсутності письмової згоди особи, яка довірила йому такі відомості»*. Внесення таких доповнень виключить можливість проведення допиту адвокатів без згоди особи, яка довірила йому відомості про становлять адвокатську таємницю, сприятиме дотриманню процесуальних гарантій, передбачених ст. 65 КПК України, а отже, і забезпеченню права на захист у кримінальному провадженні.

Відповідно до п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, учасником кримінального провадження є представник юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження. Ст. 64¹ КПК України передбачено, що представником юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, може бути як особа, яка може бути захисником у кримінальному провадженні, так і керівник чи працівник такої юридичної особи, які діють на підставі установчих документів чи за довіреністю. Ч. 2 ст. 65 КПК України передбачено, що представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження не підлягає допиту як свідок щодо обставин, які йому стали відомі у зв'язку з виконанням функцій представника [58].

Оскільки законом передбачено, що представництво юридичної особи може здійснювати її працівник, слід врахувати, що такій особі у зв'язку з виконанням професійних обов'язків могла стати відомою інформація, пов'язана зі справою, ще до моменту оформлення представництва. Крім цього, така особа

не є підозрюваним чи обвинуваченим, і на неї не поширюється свобода від самовикриття. Тому для таких випадків слід передбачити в ч. 8 ст. 224 КПК України, що представник юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, має право також не відповідати на запитання з приводу тих обставин, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення щодо юридичної особи, яку він представляє.

Відповідно до ч. 3 ст. 65 КПК України, захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні, адвокати, нотаріуси, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи, священнослужителі можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю, особою, яка довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі [58].

Однак виникають випадки, коли довіритель помер чи не може оформити заяву про звільнення від обов'язку зберігати професійну таємницю у письмовій формі.

Ч. 2 ст. 5 Закону Республіки Вірменія «Про нотаріат» встановлено, що особа, за дорученням якої вчинено нотаріальну дію, її правонаступник або представник можуть на підставі письмової згоди звільнити нотаріуса від обов'язку дотримання таємниці вчинення нотаріальної дії. У випадку смерті особи або відсутності у неї правонаступника, або при неможливості зв'язатися з ними, нотаріус може бути звільнений від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю за рішенням суду. За наявності інших обставин суд може звільнити нотаріуса від обов'язку зберігати нотаріальну таємницю [128].

Спираючись на досвід іноземних країн, у літературі часто висловлюють думку про те, що у випадку смерті довірителя, таку згоду можуть дати його правонаступники або представник. Якщо у довірителя не було правонаступників чи представника, а також у випадку неможливості зв'язатися

з ними суд може звільнити особу від обов'язку зберігати професійну таємницю. Таку позицію обґрунтовує, зокрема, У.Ю. Поляк [108, с. 347].

Однак така позиція потребує належної виваженості при впровадженні, оскільки законодавець наділив нотаріусів абсолютним імунітетом свідка. У випадку запровадження зазначених змін щодо цієї категорії суб'єктів, можуть виникнути відповідні законодавчі пропозиції і щодо введення такої норми стосовно медичних працівників чи інших суб'єктів.

Крім цього, слід враховувати не тільки публічні інтереси, але й приватні інтереси осіб, яких така інформація стосується. Наприклад, наведена вище норма в частині надання права представнику особи вирішувати питання щодо звільнення нотаріуса від обов'язку зберігати професійну таємницю. У переважної більшості осіб немає представників чи повірених у справах. Тому навіть у випадку впровадження такої норми у цій частині вона буде практично «мертвою». Надання ширшому колу суб'єктів можливості вирішувати питання щодо звільнення від обов'язку збереження нотаріальної таємниці, може призвести до розголошення інформації у обсязі небажаному для особи, яка довірила нотаріусу такі відомості. Навіть у випадку вирішення цього питання судом, якщо довіритель помер або з ним не має можливості зв'язатися, не виключено, що для правонаступників довірителя чи для самого довірителя можуть настати наслідки, яких за чинної редакції норми можна уникнути.

Враховуючи наведене, законодавець цілком справедливо надав право вирішувати це питання самій особі, якої стосуються такі відомості. Однак слід удосконалити процесуальну форму, в якій вчиняється звільнення. Зокрема, з розвитком інформаційних технологій, а також з метою переконатися, що довіритель правильно розуміє процесуальні наслідки звільнення суб'єктів від необхідності зберігати професійну таємницю пропонується удосконалити форму такого волевиявлення. Зокрема, у ході досудового розслідування, якщо довіритель не має змоги з'явитися, звільнення від обов'язку зберігати професійну таємницю здійснюється слідчим суддею у судовому засіданні за участю особи, що довірила зазначені відомості, слідчого чи дізнавача.

Додатково слід передбачити, що таке засідання може бути проведене у режимі відео конференції. Альтернативним виходом з ситуації, коли усіма доступними заходами розшукати особу, яка довірила відомості, що становлять професійну таємницю, неможливо, а в інтересах правосуддя є необхідність у допиті нотаріуса чи іншої особи, слід передбачити у Законі України «Про нотаріат» обов'язок нотаріуса чи іншої особи, яка має повноваження на вчинення дій, які прирівняні до нотаріальних на відібрання від особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії заяви щодо згоди на розголошення таких відомостей з визначенням обсягу відомостей, які можуть бути розголошені в інтересах здійснення правосуддя у кримінальному провадженні, якщо така особа не заперечує проти розкриття таких відомостей або зробити позначку у справі, якщо особа заперечує проти того, щоб такі відомості були розголошені. У випадку смерті довірителя чи якщо довіритель за станом здоров'я не може вирішити питання про звільнення – зазначені у ч. 2 ст. 65 КПК України особи не підлягають допиту як свідки.

Як справедливо зазначають У.Ю. Поляк, Л.Д. Удалова та В.В. Навроцька, перелік осіб, які не підлягають допиту як свідки підлягає розширенню [107, с. 130; 156, с.287; 92, с. 169]. Так, У.Ю. Поляк запропонувала доповнити зазначений перелік Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, покликаючись на норму ч. 2 ст. 20 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», відповідно до якої уповноважений не зобов'язаний давати пояснення по суті справ, які закінчені або перебувають у його провадженні [142]. Така позиція є обґрунтованою з огляду на правовий статус зазначеного суб'єкта, зокрема, з урахуванням повноважень, якими він наділений, що передбачені розділом IV Закону України «Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».

Слід зазначити, що положення аналогічного змісту, що стосується прав викривача, містить також і ст. 53-3 Закону України «Про запобігання корупції». Зокрема, викривач наділений правом відмовитися давати пояснення, свідчення [123]. Обмежень щодо того, хто саме може бути викривачем у кримінальному

провадженні, як уже було зазначено вище, КПК України не містить. Тому не виключено, що це може бути і особа, якій довірено інформацію, що містить професійну таємницю. За таких обставин доцільно також доповнити ч. 2 ст. 65 КПК України пунктом 1-1 такого змісту: «викривачі – про відомості, що становлять професійну таємницю».

Тому з метою удосконалення законодавчого регулювання питання, що стосується імунітету свідка у кримінальному провадженні, слід внести до КПК України такі зміни: а) виключити з переліку осіб, які не підлягають допиту як свідки, експерта та включити у цей перелік викривача; б) передбачити, що викривачем не може бути адвокат, якщо у ході здійснення кримінального провадження він несанкціоновано розкриє адвокатську таємницю.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікації автора дисертації [80].

3.3. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення

Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності є важливою гарантією ефективності здійснення кримінального провадження, а також досягнення завдань досудового розслідування. Законодавець надав правовідносинам зі збереження такої інформації у таємниці особливу правову охорону, зокрема, за незаконне розголошення цієї інформації передбачена кримінальна відповідальність відповідно до ст. 387 КК України.

Однак у законодавстві не закріплено єдиного відповідника для позначення змісту цього поняття, як окремого виду професійної таємниці. У науковій літературі вживають такі поняття: «таємниця досудового розслідування», «таємниця слідства», «таємниця розслідування», «слідча таємниця» тощо. Найбільш вживаним з них є поняття «таємниця досудового

розслідування», зміст якого поширюється на ту інформацію, розголошення якої не є доцільним та може зашкодити виконанню завдань кримінального провадження.

Науковці відзначають, що питання визначення змісту поняття «таємниця досудового розслідування» є складною проблемою, оскільки відсутній навіть приблизний перелік видів інформації, які у нього входять [17, с. 82]. Відсутність у КПК України вказівки на те, які матеріали слід вважати такими, надання для ознайомлення яких може зашкодити досудовому розслідуванню, призводить до застосування різних підходів на практиці [15, с. 240].

«Таємниця досудового розслідування» (як і інші наведені вище) не є точним відповідником семантичного змісту цього поняття. При вживанні таких наукових термінів складається помилкове враження, що це інформація, яку отримують з моменту внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР, що відповідно до вимог КПК України, є моментом, з якого розпочинається досудове розслідування кримінального правопорушення.

Так, ст. 214 КПК України визначає момент, з якого починається досудове розслідування. Зокрема, частиною другою цієї статті визначено, що досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей у ЄРДР. Частина третя цієї статті визначає, що здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається. До внесення відомостей до ЄРДР може бути: відібрано пояснення; проведено медичне освідування; отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей [58].

Досудове розслідування КПК України визначає, як стадію кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження

або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Ст. 300 КПК України визначено, що для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється відбирати пояснення для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку, проводити медичне освідування, отримувати висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам до висновку експерта, знімати показання технічних приладів і технічних засобів у провадженнях щодо вчинення кримінальних проступків, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, вилучати знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР [58].

Крім цього, КПК України визначає певні види гласних та негласних слідчих дій, які можуть бути проведені до внесення відомостей у ЄРДР у кримінальному провадженні щодо розслідування злочину.

Потреба у збереженні у таємниці такої інформації, безумовно, виникає ще до внесення відомостей у ЄРДР, однак у ст. 222 КПК України йдеться про недопустимість розголошення відомостей виключно досудового розслідування.

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України, кримінальне провадження – це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність [58].

Враховуючи те, що до інформації, яка становить цей вид професійної таємниці належить не тільки інформація, зібрана у ході досудового розслідування, а також інформація, зібрана у ході проведення процесуальних дій, у тому числі і слідчих (розшукових) дій, які відповідно до вимог КПК

України, можуть бути проведені до внесення відомостей у ЄРДР, тобто до початку досудового розслідування, та пов'язані з вчиненням кримінального правопорушення, більш правильно застосовувати формулювання «таємниця відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення».

Слід також зауважити, що ст. 222 КПК України містить неповний перелік суб'єктів, які мають право визначати обсяг інформації, що не підлягає розголошенню. Так, відповідно до КПК України, особою, уповноваженою на проведення дізнання, є дізнавач. Цей учасник кримінального провадження є особою, яка безпосередньо зобов'язана зберігати професійну таємницю, а також уповноважений у ході здійснення дізнання приймати процесуальні рішення щодо обмеження обсягу інформації, яка підлягає розголошенню.

З цього приводу також слід зазначити, що за ходом дізнання здійснює контроль прокурор, який відповідно до закону має право попередити осіб про недопустимість розголошення відомостей щодо слідчих (розшукових) дій, та, незважаючи на, це всі слідчі дії проводить безпосередньо дізнавач, а тому з метою запобігання розголошенню даних таке право слід надати і дізнавачу.

З урахуванням наведеного, назву та норму ст. 222 КПК України пропонується викласти у такій редакції:

«Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення

1. Відомості досудового розслідування та відомості, отримані за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, можна розголошувати лише з письмового дозволу дізнавача, слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

2. Дізнавач, слідчий або прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування чи відомості щодо проведення

процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, про обов'язок не розголошувати такі відомості без письмового дозволу».

Слід зазначити, що у обсяг поняття «професійна таємниця», в частині, що стосується відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, входить, як конфіденційна інформація, яку довірили дізнавачу чи слідчому учасники кримінального провадження (зокрема, конфіденційна інформація про особу, яка міститься, наприклад, у протоколах допиту підозрюваних, потерпілих, свідків та інших), так й інформація з обмеженим доступом, яку дізнавач чи слідчий отримали у ході збирання доказів за допомогою доступних правових процедур (наприклад, на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів), а також службова інформація щодо стратегії і тактики здійснення досудового розслідування.

У ході проведеного опитування 33,3% респондентів вважають, що в обсяг поняття «таємниця досудового розслідування» входить інформація, довірена уповноваженій особі учасниками кримінального провадження; 50% – відносять сюди інформацію, яку уповноважена особа отримала у ході збирання доказів; і 33,3% – інформацію, яка створена уповноваженою особою у ході здійснення досудового розслідування [Додатки 1, 2].

Наведене свідчить про те, що до обсягу поняття «таємниця відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення» у певному кримінальному провадженні входять всі види інформації з обмеженим доступом (конфіденційна, таємна та службова). Тому в частині, що стосується конфіденційної та таємної інформації, дізнавач чи слідчий чи прокурор є тільки вторинними суб'єктами, яким таку інформацію надають з метою використання її як у ході здійснення кримінального провадження. Ці суб'єкти в силу вимог закону не уповноважені вирішувати питання щодо надання доступу до такої інформації іншим особам у тих

випадках, коли законодавець уповноважив виключно особу, якої стосується така інформація, вирішувати, чи підлягає вона розголошенню, якому колу суб'єктів та у якому обсязі. Більше того, сторона обвинувачення також зобов'язана використовувати визначені законом механізми для отримання доступу до такої інформації та на них покладається обов'язок не розголошувати ці дані, що у такому випадку становлять у тому числі і професійну таємницю.

Уповноваженим на збереження таємниці відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, суб'єктам слід чітко розмежовувати правові режими доступу до інформації, яка їм довірена з метою здійснення кримінального провадження, а також у кожному окремому випадку надання дозволу на розголошення відомостей досудового розслідування чи відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, керуватися не тільки нормами ст. 222 КПК України, яка надає їм право визначати обсяг інформації, що може бути розголошена, а також і вимогами інформаційного законодавства, якими визначено додаткові умови такого розголошення.

Також у цьому контексті слід згадати про постійні дискусії у наукових колах з приводу того, чи діє засада гласності на стадії досудового розслідування, оскільки навіть інформація, яка є у вільному доступі може мати суттєве значення у взаємозв'язку з іншими доказами у кримінальному провадженні, і тому її розголошення може мати негативні наслідки для досудового розслідування. З цього приводу правильною видається позиція В.В. Навроцької, яка зводиться до того, що засада гласності не обмежена лише стадією судового розгляду кримінального провадження, а діє також і під час досудового розслідування, однак з чітким визначенням меж, що залежить від волевиявлення слідчого чи прокурора [93, с.307].

Більшість учасників опитування, а саме 76,9% також схиляються до думки, що засада гласності, хоча і має чітко визначені межі у ході досудового розслідування, однак на цій стадії така засада також діє [Додатки 1, 2].

Зважаючи на те, що дізнавач, слідчий чи прокурор мають також обов'язок інформувати громадськість про стан розслідування резонансних кримінальних проваджень, ведення у кримінальних провадженнях реєстру відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, які не підлягають розголошенню, забезпечить також уніфіковану позицію сторони обвинувачення щодо інформації, яка може бути поширена засобами масової інформації.

За таких обставин виникає необхідність у визначенні чітких критеріїв віднесення інформації до відомостей, які не підлягають розголошенню у кримінальному провадженні. З цього приводу І.Е. Биховський зазначає, що важливим аспектом віднесення інформації до таємниці досудового розслідування, є протидія встановленню істини [8, с.16-18].

Найбільш повно це питання висвітлив О.В. Гриза, який виділяє такі критерії віднесення інформації до «таємниці досудового розслідування»:

- 1) очевидність або неочевидність вчинення кримінального правопорушення;
- 2) наявність процесуального права особи на доступ до такої інформації;
- 3) здатність інформації після її розголошення ганьбити людину, принижувати її честь і гідність;
- 4) здатність інформації після її розголошення зашкодити повності та неупередженості досудового розслідування;
- 5) дані про застосування заходів безпеки;
- 6) належність інформації до іншого виду охоронюваної законом таємниці [20, с.155].

Однак не можна однозначно стверджувати, що сама лише наявність у матеріалах кримінального провадження речей та документів, які містять

інформацію, що належить до іншого виду охоронюваної законом таємниці, є критерієм віднесення цієї інформації до таємниці відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення. Слушно у даному випадку вести мову про те, що таємницю досудового розслідування у такому випадку складають не самі відомості, що містять охоронювану законом таємницю, а відомості про те, що така інформація має значення для досудового розслідування кримінального провадження та в якій саме частині, за умови, що наявність цих матеріалів у кримінальному провадженні не слід розголошувати в інтересах досудового розслідування.

Останнім часом звичною є ситуація, коли слідчий у одному кримінальному провадженні звертається із клопотанням до слідчого судді про надання йому тимчасового доступу до матеріалів досудового розслідування, яке здійснюється іншим слідчим, оскільки зазначені у клопотанні речі та документи мають доказове значення в обох провадженнях. Підставою для подання таких клопотань слугує відмова іншого слідчого у наданні таких речей чи документів з мотивувань, що ці дані становлять таємницю досудового розслідування і не можуть бути розголошені. Хоча непоодинокими є випадки, коли до слідчого судді звертаються з клопотанням про надання тимчасового доступу до матеріалів іншого кримінального провадження навіть без попереднього звернення до слідчого у тому кримінальному провадженні у позасудовому порядку [163; 181; 174; 162; 175; 190; 164; 173; 169; 191; 171; 182].

Така практика видається неправильною з огляду на таке. Матеріали кримінального провадження містять дані досудового розслідування, які захищені законом від розголошення (ст. 222 КПК України), тобто містять охоронювану законом таємницю. Однак ст. 162 КПК України визначено вичерпний перелік інформації та відомостей, які належать до охоронюваної законом таємниці і до яких сторона кримінального провадження може отримати тимчасовий доступ, звернувшись із клопотанням до слідчого судді.

67,9% опитаних, незважаючи на наведені положення КПК України, все ж вважають, що слідчий суддя є особою, яка уповноважена на надання тимчасового доступу до матеріалів досудового розслідування в іншому кримінальному провадженні, що видається неправильним, оскільки при цьому не враховуються вимоги як ст. 162, так і ст. 222 КПК України, якщо у клопотанні йде мова про матеріали досудового розслідування, яке ще триває [Додатки 1, 2].

Враховуючи те, що законодавець наділив виключно дізнавача, слідчого і прокурора у кримінальному провадженні дискреційними повноваженнями щодо визначення обсягу інформації та кола осіб, яким вона може бути повідомлена у ході здійснення кримінального провадження, то звернення до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до такої інформації суперечить вимогам КПК України та є недопустимим щодо матеріалів кримінального провадження, досудове розслідування якого не закінчене. У ході досудового розслідування тільки визначені ст. 222 КПК України суб'єкти можуть ухвалювати рішення щодо можливості надання такої інформації дізнавачу, слідчому чи прокурору в іншому кримінальному провадженні. І у будь-якому разі слід враховувати те, що на стадії досудового розслідування орган досудового розслідування має широкі повноваження для збору доказів, що має відбуватися у кожному кримінальному провадженні автономно.

Крім цього, надання слідчим суддею тимчасового доступу до матеріалів кримінального провадження іншому слідчому суттєво розширить коло суб'єктів, які отримають доступ до інформації, яка містить таємницю, недопустимість розголошення якої гарантує ст. 222 КПК України, що може мати негативні наслідки в обох кримінальних провадженнях, оскільки тільки суб'єкти, зазначені у ЄРДР, як такі, що уповноважені на проведення досудового розслідування, визначають коло осіб та обсяг інформації, що підлягає розголошенню у кримінальному провадженні. Як тільки така інформація буде надана дізнавачу, слідчому чи прокурору в іншому кримінальному провадженні, вона стає частиною також і цього провадження, а отже, слідчий у

первинному кримінальному провадженні не матиме змоги впливати на процесуальну долю цієї інформації, що порушує гарантії встановлені процесуальним законом.

Тому тимчасовий доступ до матеріалів іншого кримінального провадження може бути надано тільки тоді, коли таке кримінальне провадження вже не перебуває на стадії досудового розслідування. Адже у цьому випадку документи кримінального провадження не можуть вважатися такими, що містять таємницю відомостей досудового розслідування чи відомостей, які отримані за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення, і тимчасовий доступ до таких матеріалів буде надаватися на підставі загальної норми без застосування положень ст. 162 КПК України.

Якщо ж чекати закінчення кримінального провадження процесуально недоцільно, а у первинному кримінальному провадженні містяться оригінали доказів, які не можна зібрати в інший спосіб, доцільно вирішити питання щодо об'єднання таких кримінальних проваджень в одне.

Тож обґрунтовано доцільність вживання у КПК України терміну «недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення», оскільки обов'язок збереження цих відомостей у таємниці не пов'язаний з моментом внесенням відомостей у ЄРДР щодо вчинення кримінального правопорушення. Включено у перелік суб'єктів, які відповідно до ст.222 КПК України можуть дати згоду на розголошення такої інформації, дізнавача. У випадку надання дозволу на розголошення відомостей досудового розслідування чи відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, слід керуватися не тільки нормами ст. 222 КПК України (яка надає уповноваженим на здійснення досудового розслідування суб'єктам право визначати обсяг інформації, що може бути розголошена), а також і нормами інформаційного законодавства, якими

визначено додаткові умови такого розголошення щодо інформації з обмеженим доступом. Акцентовано увагу на тому, що саме дізнавач, слідчий чи прокурор у кримінальному провадженні уповноважені вирішувати питання щодо надання тимчасового доступу до матеріалів досудового розслідування, а подання такого клопотання на розгляд слідчому судді у кримінальному провадженні, яке перебуває на стадії досудового розслідування, суперечить ст.162 КПК України.

Деякі положення даного підрозділу викладені у публікації автора дисертації [77].

3.4. Закрите судове провадження як спосіб захисту інформації, що становить професійну таємницю

У правовій державі судочинство ґрунтується на засадах, які забезпечують реалізацію прав учасників у такий спосіб, щоб кожній особі створити рівні процесуальні можливості, а також ці засади є гарантією дотримання прав та законних інтересів особи [21, с. 106; 90, с. 86].

Засада гласності є однією з фундаментальних засад кримінального провадження. Л. Остафійчук та В. Навроцька зазначають, що це конституційна засада судочинства, що характеризує політичний режим, рівень свободи та захищеності прав людини і громадянина у державі та фундаментальний міжгалузевий принцип усіх видів судочинства [102, с.123; 95, с.135-139].

Основні положення, що стосуються гласності, закріплені у ст. 27 КПК України. Право особи на публічний розгляд її справи судом та публічне проголошення рішення суду, ухваленого за результатами такого розгляду, закріплено також і у ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ. Це захищає учасників кримінального провадження та забезпечує здійснення громадського контролю, а також є засобом підтримання довіри до судової гілки влади.

Ознакою засади гласності є сталість, оскільки зазначений принцип пронизує всю історію кримінального процесу [42, с.133].

Публічність забезпечує прозорість здійснення правосуддя. До того ж діяльність з виконання завдань держави має бути відкритою для громадян і медіа настільки, щоб вони могли отримати інформацію, що їх цікавить через відповідні інформаційні служби [61, с.36].

Однак законодавством визначено виняткові обставини, за яких засаду гласності може бути обмежено, що викликано не тільки необхідністю збереження інформації, що становить таємницю приватного життя, але й інтересами правосуддя, з метою виконання визначених КПК України завдань [89, с.178].

Деякі науковці вважають неправильним стверджувати, що закритий судовий розгляд є «обмеженням засади гласності». Так, В.М. Вільгушинський вважає правильним вести мову про обмеження права осіб, які, як правило, не є учасниками цього провадження, на гласний і відкритий судовий розгляд, оскільки будь-які засади кримінального процесу визначають спрямованість і побудову кримінального процесу, форму і зміст його стадій та інститутів, порушення яких обов'язково тягне за собою скасування вироку та інших рішень у справі [11, с. 140-141].

Зазначений підхід видається не зовсім обґрунтованим, зважаючи на таке. Термін «обмеження» означає встановлення певних меж. Винятки із засади гласності і відкритості судового розгляду, визначені у ст. 27 КПК України, встановлюють межі засади гласності, тобто обмежують її. Водночас, це є втручанням у право особи, передбачене ст. 6 ЄКПЛ на публічний розгляд її справи судом, яка забезпечує, насамперед, право обвинуваченого на здійснення судочинства гласно, а вже потім закріплює право публіки на ознайомлення з діяльністю органів судової влади та громадський контроль. Таке втручання не становитиме порушення права на справедливий суд, оскільки воно встановлене законом, має легітимну мету (забезпечення виконання завдань кримінального провадження) та, за підтвердження наявності визначених у КПК України умов, є необхідним у демократичному суспільстві.

В.В. Король доводить, що засади безпосередності, усності, змагальності, забезпечення обвинуваченому права на захист і рівності учасників процесу набувають першочергового значення у визначенні необхідності участі сторін та інших суб'єктів кримінального процесу у судовому засіданні. Тому під гласністю кримінального судочинства слід розуміти тільки загальну (зовнішню) гласність. І у будь-якому випадку гласність сторін не є елементом змісту засади гласності кримінального судочинства [55].

Слід зауважити, що запропонований В.В. Королем підхід щодо розуміння засади гласності у кримінальному провадженні як «зовнішньої» (коли судовий розгляд здійснюється за присутності осіб, які не є учасниками кримінального провадження, а також представників медіа) був підданий критиці справедливо. Зокрема, О.І. Коровайко наголошує, що такий підхід не відповідає змісту цього поняття відповідно до міжнародно-правових актів, з яких чітко можна прослідкувати, що дана засада має як «зовнішні», так і «внутрішні» прояви [53, с.105, 106].

У ст. 6 ЄКПЛ передбачено, що преса і публіка можуть бути недопущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя [49]. Таким чином, іноді може виникнути необхідність обмежити відкритий та публічний характер судового провадження з метою сприяння вільному обміну інформацією між учасниками кримінального провадження та судом і якнайкращого забезпечення інтересів правосуддя з одночасним збереженням у таємниці від громадськості інформації з обмеженим доступом, яку особи прагнуть зберегти у таємниці.

У ч. 2 ст. 27 КПК України більш детально визначені випадки, коли національні суди можуть прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні упродовж усього судового

провадження або його окремої частини. Перелік таких випадків є вичерпним: 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) коли суд розглядає справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) за необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи; 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом; 5) за необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні [58].

Однією з рис кримінального процесуального права є точність регламентації його норм та встановлення детальної процедури здійснення кримінального провадження. Ступінь конкретизації норм може бути різним, які і норма у якій певні положення конкретизовано [56, с.186].

Слід зазначити, що нормами КПК України не передбачено, у якій формі має бути постановлена ухвала про здійснення кримінального провадження або його частини у закритому судовому засіданні. Наслідком цього є неоднозначність правозастосовної практики з цих питань. Відповідно до інформації з Єдиного державного реєстру судових рішень, не всі судді постановляють ухвалу про проведення закритого судового засідання, викладаючи її зміст окремим процесуальним документом. Крім цього, більшість ухвал, якими вирішено питання щодо проведення закритого судового засідання не є в повній мірі обґрунтованими і з їх змісту не можна однозначно встановити, з яких мотивів суд дійшов такого висновку [176; 187; 179; 165; 170; 158; 188; 177; 172; 161; 166; 178]. Узагальнюючи судову практику з вирішення питання щодо проведення судового розгляду справи чи його частини у закритому судовому засіданні, можна виділити, що в ухвалях не вказують думку всіх учасників кримінального провадження, обмежуються цитуванням відповідного пункту ч.2 ст.27 КПК України, замість наведення чіткої мотивації на користь позиції учасника, що заявив відповідне клопотання та мотивів з яких суд відхиляє доводи інших учасників, які просять у задоволенні клопотання

відмовити тощо. Враховуючи те, що гласність судового розгляду є фундаментальною засадою, недостатність правового регулювання цих аспектів є недопустимою.

Відповідно до ч. 5 ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статусу суддів» розгляд справи у закритому судовому засіданні допускається за вмотивованим рішенням суду виключно у випадках, визначених законом [140].

ЄСПЛ у справі «Артемов проти Росії» зробив важливі висновки з цих питань. Заявник, окрім іншого, скаржився на те, що у ході здійснення кримінального провадження національний суд ухвалив необґрунтоване рішення про проведення закритого судового засідання, не перевіривши доводи, викладені у клопотанні сторони обвинувачення. Уряд стверджував, що рішення про обмеження гласності було обґрунтованим, оскільки проведення закритого судового засідання впродовж усього судового розгляду було необхідне для забезпечення безпеки потерпілого, зазначивши, що вирок був проголошений публічно.

Суд звернув увагу на те, що національні суди не зрівноважували відкритість провадження та інтереси особистої безпеки потерпілого у кримінальному провадженні. Стороні захисту не було надано можливості надати свої заперечення та висловити міркування з цього приводу. Не було доведено, що погрози потерпілому були реальними, а отже, що такі були вагомою підставою для прийняття рішення про недопущення публіки на судовий розгляд. При вирішенні таких питань слід детально вивчити та оцінити всі обставини, щоб не порушити баланс між публічними та приватними інтересами під час вирішення питання про обмеження гласності. Більше того, навіть якби ризики небезпеки для потерпілого були реальними до моменту допиту потерпілого, після того, як він дав показання у суді, дані ризики вже не могли слугувати достатньою підставою для проведення наступних судових засідань у закритому режимі. Зважаючи на ці обставини, суд встановив, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ [197].

Відповідно до рішення у справі «Чаушев та інші проти Росії», ЄСПЛ констатував порушення ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ через відсутність мотивації у рішеннях суду першої та апеляційної інстанції для проведення судового розгляду у закритому режимі, зазначивши, що проведення закритого судового розгляду з метою забезпечення безпеки допускається у виняткових випадках, коли занепокоєння безпекою виправдовують недопущення публіки у судові засідання. У зв'язку з відсутністю відповідної мотивації у рішеннях національних судів ЄСПЛ заборонив уряду наводити такі причини й при розгляді справи в ЄСПЛ [199].

Ухвалюючи рішення у справі «Волков проти Росії» ЄСПЛ, навпаки, встановив відсутність порушення ч. 1 ст. 6 ЄКПЛ, враховуючи те, що суд вирішив питання про проведення закритого судового розгляду після дослідження обставин (зокрема після того, як заслухав осіб, з метою забезпечення безпеки яких було подано відповідне клопотання) та після надання сторонам кримінального провадження можливості висловити свої міркування з цього приводу [206].

Слід також зауважити, що в ч. 2 ст. 27 КПК України передбачено як підстави, за наявності яких розгляд кримінального провадження у закритому судовому засіданні здійснюється протягом всього судового розгляду, у випадку постановлення такої ухвали суду (якщо обвинувачений є неповнолітнім або якщо здійснюється розгляд справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи), так і підстави, за яких судові провадження може бути проведене у закритому судовому засіданні не тільки в цілому, але й в частині.

Враховуючи те, що суд першої інстанції, призначаючи підготовче судові засідання, а суди вищих інстанцій, відкриваючи провадження, викладають таке рішення окремим процесуальним документом, рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні за наявності підстав, передбачених п. 1, 2 ч. 2 ст. 27 КПК України не потребує

постановлення окремої ухвали. Таку позицію підтримала більш ніж третина опитаних, а саме 38,5% [Додатки 1, 2].

Доцільність вирішення цього питання при постановленні ухвали про призначення судового провадження до розгляду у підготовчому судовому засіданні чи при постановленні ухвали про відкриття провадження обґрунтовується також і тим, що необхідність у збереженні інформації по справі у таємниці виникає з моменту надходження справи у провадження суду. Тому з моменту ухвалення першого процесуального рішення слід це забезпечити.

З цією метою слід внести зміни у ч. 1 ст. 314 КПК України, а саме доповнити абзацом такого змісту:

«Під час вирішення питання щодо призначення підготовчого судового засідання за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини 2 статті 27 КПК України, суд зобов'язаний вирішити питання щодо здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні».

Окрім того, існує потреба доповнити ст. 398 та ч. 1 ст. 428 КПК України абзацом другим такого змісту:

«При вирішенні питання про відкриття провадження, за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини 2 статті 27 КПК України, суд зобов'язаний вирішити питання щодо здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні».

З метою реалізації наведених положень з урахуванням принципу змагальності, пропонується також внести зміни у ч. 4 ст. 291 КПК України, доповнивши її новим пунктом такого змісту:

«б) клопотання учасників кримінального провадження про проведення закритого судового розгляду».

На даний час процедура вирішення питання щодо проведення судового розгляду у закритому судовому засіданні недостатньо врегульована. Так, відповідно до п. 2, 4 ч. 2 ст. 315 КПК України визначено, що під час підготовки справи до судового розгляду суд з'ясовує у відкритому чи закритому судовому

засіданні необхідно здійснювати судових розгляд та розглядає клопотання учасників судового провадження про здійснення судового розгляду в закритому судовому засіданні [58]. Ст. 27 КПК України також не містить положень, які б регламентували процедуру ухвалення такого рішення, його форму та зміст. Законодавець обмежився виключно наведенням переліку підстав для здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні, що породжує певну правову невизначеність, яку слід усунути.

З метою визначення більш детального порядку постановлення ухвали про проведення закритого судового засідання доцільно доповнити ч. 2 ст. 27 КПК України абзацом другим такого змісту:

«Слідчий суддя, суд за власною ініціативою чи за клопотанням учасників кримінального провадження вирішує питання щодо проведення закритого судового засідання за участю учасників кримінального провадження на підставі поданих доказів та постановляє мотивовану ухвалу із зазначенням періоду, на який застосовано обмеження засади гласності. Здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні з підстав, передбачених пунктами 3-5, упродовж усього судового провадження допускається лише у виняткових випадках, за умови, що ці підстави не перестануть існувати до завершення судового провадження».

Законодавець цілком слушно закріпив у КПК України норму, відповідно до якої, якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судові рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закриті судові засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення. Однак серед науковців не всі поділяють таку позицію. Так, М.П. Климчук зазначає, що таке обмеження щодо проголошення змісту судового рішення є надмірним і не відповідає вимогам прозорості [44, с.172].

У ч. 3 ст. 375 КПК України передбачено, що кожен суддя з колегії суддів має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому

засіданні, а приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення [58].

З цього приводу правильною є позиція, за якою окрему думку вважають судовим актом, оскільки вона не тягне жодних процесуальних наслідків та є формою виразу результатів інтелектуально-вольових дій судді, а не актом правосуддя [153, с.47].

На перший погляд, встановлені ч. 7 ст. 27 КПК України правила щодо проголошення судового рішення не поширюються на такий судовий акт, як окрема думка судді, оскільки вона не проголошується і не є різновидом судового рішення. Незважаючи на це, слід комплексно тлумачити зміст даної норми з урахуванням норм Закону України «Про доступ до судових рішень» та прийнятих на забезпечення виконання цього закону підзаконних нормативно-правових актів.

Так, у ст. 2 Закону України «Про доступ до судових рішень» визначено порядок публікації судових рішень у випадку проведення закритого судового засідання. Зокрема, якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судові рішення оприлюднюється з виключенням інформації, яка, за рішенням суду щодо розгляду справи у закритому судовому засіданні, підлягає захисту від розголошення. Відповідно до ч. 3 ст. 3 цього закону, суд загальної юрисдикції вносить до ЄДРСР всі судові рішення і окремі думки суддів, викладені у письмовій формі не пізніше наступного дня після їх ухвалення або виготовлення повного тексту. Доступ до окремих думок забезпечується у тому ж порядку, що й до судового рішення, стосовно якого викладено окрему думку [122].

Згідно з п. 4 розділу 2 Положення про порядок ведення ЄДРСР для кожного електронного примірника судового рішення та окремої думки судді, суддя, який ухвалив судові рішення, за допомогою автоматизованої системи документообігу суду, формує: інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні; зазначає ознаку необхідності відтермінування на

один рік забезпечення доступу до судового рішення (для ухвал про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, про відмову у задоволенні клопотання про обшук житла чи іншого володіння особи, про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, про відмову у задоволенні клопотання про проведення негласної слідчої (розшукової) дії) [134].

Наведене також слугує на підтвердження позиції щодо необхідності викладення ухвали про проведення закритого судового засідання окремим процесуальним документом, оскільки з метою забезпечення захисту інформації, що становить таємницю, яка охороняється законом, суд повинен надати адміністратору ЄДРСР інформацію про те, яка саме частина рішення суду не підлягає оприлюдненню.

Враховуючи те, що проведення судового провадження чи його частини у закритому судовому засіданні є важливою процесуальною гарантією, законом має бути передбачена деталізована процедура забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом.

Ухвала про проведення судового провадження, в цілому, у закритому судовому засіданні вчасно та у повному обсязі забезпечує збереження таємниці, що охороняється законом. Однак, коли йде мова про прийняття ухвали щодо проведення окремої частини судового провадження у закритому судовому засіданні, виникають проблеми із своєчасністю прийняття такого рішення.

КПК України не деталізовано коло осіб, які можуть ініціювати вирішення питання про проведення закритого судового засідання, тому видається правильною позиція О.В. Бабаєва, що таке питання може бути ініційоване як учасником кримінального провадження, так і судом [3, с.85]. В.С. Волошина також звертає увагу на те, що підставою вирішення такого питання може бути рішення слідчого судді, ухвалене у ході досудового розслідування кримінального провадження [12].

Незважаючи на те, що законом не обмежено коло осіб, які можуть ініціювати вирішення питання про проведення закритого судового засідання, здійснення окремої частини судового провадження у закритому судовому

засіданні *de facto* можливо лише за клопотанням учасника судового провадження, оскільки ч. 4 ст. 291 КПК України встановлена заборона щодо надання суду матеріалів кримінального провадження до початку судового розгляду. Тому заздалегідь повідомити суд про необхідність забезпечення збереження інформації, яка становить охоронювану законом таємницю, після початку судового розгляду може тільки учасник кримінального провадження.

КПК України визначено можливість прийняття рішення про проведення закритого судового засідання виключно перед проведенням окремої частини судового провадження. Можливість ретроспективно покласти на учасників кримінального провадження та осіб, присутніх у залі судового засідання обов'язок не розголошувати інформацію, яка становить охоронювану законом таємницю, не передбачена.

Перед допитом учасника кримінального провадження (наприклад, потерпілого, свідка) у судовому провадженні суд повідомляє його про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань суду, а також і про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань. Та до початку допиту учасникам не в повній мірі відомо, яких саме аспектів стосуватиметься допит та які саме запитання їм будуть поставлені. У деяких випадках з формулювання запитання неможливо передбачити, якою саме буде відповідь особи, а тому вжити заходів до забезпечення збереження таємниці, яка охороняється законом, заздалегідь, без клопотання учасника, за таких обставин суд не може.

Перед початком допиту учаснику кримінального провадження вручають пам'ятку про права та обов'язки, у якій вказано загальний перелік прав та обов'язків, які визначені окремими статтями КПК України для певної категорії учасників кримінального провадження, без додаткової конкретизації. Тому учасникам, які не мають юридичної освіти та беруть участь у судовому провадженні без представника, у ході допиту важко зорієнтуватися та заявити клопотання про проведення закритого судового засідання чи навіть просто

сказати суду, що він не бажає давати відповідь на це запитання відкрито, перед усіма особами, які присутні у залі судового засідання.

Враховуючи наведене, після того, як головуючий з'ясував, чи отримав учасник кримінального провадження пам'ятку про права та обов'язки, слід також додатково роз'яснити цим учасникам право у будь-який час у ході допиту заявити клопотання про проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, яка охороняється законом, якщо він уповноважений на розкриття такої інформації певному колу осіб, або право відмовитися відповідати на таке запитання, якщо відповідно до вимог закону така інформація не підлягає розкриттю.

Забезпечення збереження таємниць, що охороняються законом, у тому числі і професійної таємниці напряду залежить від кількості осіб, які є присутніми у залі судового засідання у ході розгляду справи. У судові засідання у такому випадку не допускають осіб, які не є учасниками кримінального провадження. Слід також зауважити, що Законом України «Про запобігання корупції» передбачено, що Національне агентство з питань запобігання корупції в разі звернення викривача (за умови його згоди) має право бути присутнім в закритих судових засіданнях судів усіх інстанцій, якщо судові засідання оголошені закритим в інтересах викривача. (п. 2 ч. 3 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції») [123]. Також відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має право бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засіданнях, за умови згоди суб'єкта права, в інтересах якого судовий розгляд оголошено закритим [142]. Зазначені особи не є учасниками кримінального провадження, але за визначених законом умов їх слід допускати у закриті судові засідання.

Наведені норми викладені в окремих нормативно-правових актах, що суттєво ускладнює правозастосування, а тому навіть практикуючі юристи вважають, що особи, які не є учасниками кримінального провадження не

повинні бути допущені у закрите судове засідання. Так, відповідно до результатів проведеного опитування: 47,4% опитаних вважають, що у закритому судовому засіданні можуть бути присутні тільки сторони кримінального провадження; 39,7% опитаних вважають, що можуть бути присутніми – учасники кримінального провадження і тільки 23,1% – допускають, що законом може бути передбачено, що участь у закритому судовому засіданні можуть брати також й інші особи [Додатки 1, 2].

Участь сторін кримінального провадження у закритому судовому засіданні безумовно, є обов'язковою. Однак питання щодо участі інших учасників кримінального провадження слід дослідити. Так, п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України визначено коло учасників кримінального провадження, це: потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник [58].

Участь потерпілого, його представника та законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), секретаря судового засідання чи судового розпорядника не ставиться під сумнів. Однак, питання, що стосується участі інших учасників, зазначених у п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, видається доцільним вирішувати у кожному конкретному випадку з урахуванням, у тому числі, і думки цих учасників. Так, з огляду на характер інформації для збереження якої проводиться закрите судове засідання, суд може визнати недоцільною участь у

такому засіданні, наприклад, понятого чи третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт.

Також видається правильним, якщо це не матиме негативних наслідків для здійснення кримінального провадження, виділити в окреме провадження матеріали щодо одного з обвинувачених, де є доцільним проведення судового розгляду чи його частини у закритому судовому засіданні, за умови, що це не порушуватиме права на захист інших обвинувачених.

Враховуючи наведене, питання щодо кола осіб, які можуть бути присутніми у закритому судовому засіданні, суд має вирішувати у кожному конкретному випадку, виходячи з обставин справи. Про те, які особи можуть бути присутніми у закритому судовому засіданні, слід зазначати в ухвалі суду, якою вирішується питання проведення судового провадження у закритому судовому засіданні.

Таким чином, обґрунтовано доцільність внесення змін до КПК України щодо вирішення питання про проведення закритого судового засідання в ухвалі про призначення підготовчого судового засідання, про відкриття апеляційного чи касаційного провадження на підставі клопотання учасників, яке долучається до обвинувального акту. Обґрунтовано необхідність при прийнятті ухвали щодо проведення закритого судового засідання у кожному конкретному випадку визначати коло учасників, які можуть бути присутніми у закритому судовому засіданні з метою охорони професійних таємниць.

Деякі положення цього підрозділу викладені у публікаціях автора дисертації [73, 81].

ВИСНОВКИ

1. У науці існують різні підходи до визначення даного поняття «професійна таємниця» та його ознак, що призводить до неоднакового розуміння змісту цього поняття, а отже, й інформація не в усіх випадках отримує належний рівень захисту. Водночас, доцільність у забезпеченні однакового розуміння цього поняття є беззаперечною. Отримав подальший розвиток науковий підхід до розуміння змісту поняття «професійна таємниця» та його ознак, зокрема, в обсяг поняття професійна таємниця включено також інформацію, яка створюється представником певної професії під час виконання професійних обов'язків, чим спростовано твердження, що професійна таємниця має виключно похідний характер. До змісту поняття «професійна діяльність» включається поняття «службова таємниця», що є вужчим за змістом поняттям, оскільки службову діяльність виконують особи, які не тільки здобули певну професію, а й працюють на відповідних посадах в органах державної влади та місцевого самоврядування тощо. З урахуванням змісту поняття «професійна діяльність» можна стверджувати, що передбачений у Законі України «Про доступ до публічної інформації» перелік видів таємної інформації потребує уточнення, оскільки поняття «професійна таємниця» є збірним, а інші види таємниць, такі як банківська таємниця чи таємниця досудового розслідування, є видами професійних таємниць.

2. Враховуючи те, що норми права, наведені у КПК України, є бланкетними і для визначення суті вжитої термінології відсилають до норм інших законодавчих актів інформаційного законодавства, вжити у КПК України та у нормативно-правових актах інформаційного законодавства термінологія має бути єдиною. Тому необхідно внести зміни у статті КПК України, зокрема, у статтю 162: замість термінів «охоронювана законом таємниця», «таємниця, що охороняється законом» вжити їх відповідник – «інформація з обмеженим доступом»; термін «засоби масової інформації» замінити на «медіа».

У переважній більшості нормативних актів, в яких закріплені правила етики працівників певної професії, не закріплено обов'язок зберігати саме професійну таємницю, що може слугувати підставою для визначення неправильного режиму доступу до такої інформації. Тому необхідно саме цей термін вживати як у нормативних документах, так і в локальних актах, що приймаються у межах окремих установ чи підприємств.

3. Цінність отриманої інформації для кримінального провадження слід визначати не тільки на початковому етапі – при її отриманні, але й на кожному подальшому етапі здійснення кримінального провадження з метою своєчасного реагування на зміну співвідношення публічного та приватного інтересу щодо використання у кримінальному провадженні інформації, яка становить професійну таємницю, щоб виправдане втручання у право особи не переросло у порушення такого права.

З метою запровадження однакової процедури отримання доступу до інформації, яка становить професійну таємницю, перелік видів інформації, що містить охоронювану законом таємницю, наведений у ст. 162 КПК України, не може бути вичерпним. Надання стороні кримінального провадження тимчасового доступу до документів, що містять інформацію, яка становить професійну таємницю, можливе лише у випадку, якщо такі відомості, вже відомі органу досудового розслідування і необхідні виключно для досягнення дієвості кримінального провадження. Крім цього, має бути передбачена процедура повернення речей та документів, які містять інформацію, що становить професійні таємниці, якщо вона більше не потрібна для досягнення завдань кримінального провадження.

4. Встановлення єдиної процедури отримання інформації, що становить банківську таємницю, для органів, які здійснюють досудове розслідування, шляхом застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів, сприятиме виконанню завдань кримінального провадження. Крім цього, це надасть можливість уникнути випадків отримання інформації, яка становить і банківську таємницю, та,

водночас, інший вид професійної таємниці, доступ до якої заборонено відповідно до ст. 161 КПК України.

5. З метою недопущення застосування до загальнодоступної інформації спеціального режиму доступу та охорони, слід перед зверненням з клопотанням щодо надання тимчасового доступу з'ясувати, шляхом подання відповідних запитів, чи правовий режим інформації, що становить комерційну таємницю не змінився, для обрання належних правових процедур при роботі з таким видом інформації.

6. Термін «нотаріальна таємниця» є ширшим за обсягом від вжитого законодавцем у КПК України терміну «таємниця вчинення нотаріальних дій», а тому саме термін «нотаріальна таємниця» слід закріпити у ст. 162 КПК України. Коло осіб, зазначених у п.3 ч.2 ст.65 та у ч.2 ст.275 КПК України, слід розширити, доповнивши цей перелік особами, які уповноважені законом на вчинення дій, що прирівнюються до нотаріальних, оскільки вони діють як нотаріуси. Включення у такий перелік осіб, які були залучені до вчинення нотаріальної дії, а також осіб, яким про вчинення нотаріальної дії стало відомо у зв'язку з виконанням службових обов'язків, є недоцільним. Адже з метою захисту інформації, що становить нотаріальну таємницю, від розголошення, вони можуть скористатися правом, гарантованим п.3 ч.1 ст.66 КПК України. Представник особи, від імені та за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія, може також надавати дозвіл на звільнення нотаріуса від обов'язку давати показання, якщо це прямо передбачено у документах на представництво.

7. Положення абзацу 5 ст. 10 Правил адвокатської етики не відповідають змісту ч. 3 ст. 65 КПК України і практично дають адвокату етичне підґрунтя діяти всупереч волі клієнта. Тому доцільно внести зміни у абз. 5 ст. 10 Правил адвокатської етики з метою усунення колізії зазначених норм права та передбачити, що статус адвокатської таємниці втрачається за згодою клієнта або особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання професійної правничої (правової) допомоги.

8. Враховуючи те, що ухвалення рішення у спеціальному приміщенні, «нарадчій кімнаті», на даний час, практично, не забезпечує незалежність та безсторонність суду, запропоновано виключити з КПК України норми, що стосуються ухвалення судового рішення у нарадчій кімнаті.

Необхідно викласти у новій редакції ст. 367 КПК України, закріпивши визначення терміну «таємниця ухвалення судового рішення», яка становить: інформацію, що стосується індивідуальної оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інформацію щодо ходу обговорення цих обставин складом суду, інші доводи, висновки і міркування суддів щодо результатів розгляду кримінального провадження.

Наголошено на доцільності внесення змін до п.7 ч.2 ст.65 КПК України, що стосуються змісту інформації, щодо якої судді та присяжні не підлягають допиту як свідки, а саме в частині того, що судді та присяжні не можуть бути допитані як свідки про інформацію, що становить таємницю ухвалення судового рішення, за винятком випадків втручання у діяльність судді зі здійснення правосуддя.

9. Визначено єдиний підхід до розуміння терміну «священнослужитель», який вживається у п. 5 ч. 2 ст. 65 КПК України, зокрема, статус такої особи має бути підтверджений документально. Крім цього, п.5 ч.2 ст.65 КПК України доцільно доповнити, передбачивши, що особи, які були залучені до здійснення обряду сповіді чи іншого обряду, схожого з покаяттям, не можуть бути допитані як свідки, так само як і священнослужителі. Наведено додаткові обґрунтування на користь позиції про те, що законодавче закріплення права особи на звільнення священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді є недопустимим.

10. Конфіденційність інформації професійного характеру, що знаходиться у володінні медіа або журналіста, може бути забезпечена за умови дотримання таких критеріїв, яким має відповідати повідомлена джерелом інформація: змістовний критерій, якісний критерій, критерій законності отримання інформації.

Судове рішення щодо розкриття такої інформації має виправдовувати більш важливий суспільний інтерес. У зв'язку з наведеним, слід внести зміни до п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК України, спрямовані на надання журналісту чи медіа права оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, якою було надано доступ до конфіденційної інформації, що знаходиться у володінні медіа або журналіста.

11. У випадку вчинення кримінального правопорушення, кримінальне провадження щодо якого здійснюється у формі приватного обвинувачення, доцільно з'ясувати думку постраждалого перед отриманням інформації, яка становить медичну таємницю, про стан здоров'я такої особи, що забезпечить збереження цієї інформації у таємниці, якщо особа не бажає подавати заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення чи бажає відмовитися від обвинувачення. У зв'язку з цим слід внести зміни у п. 4 та 8 Інструкції щодо заповнення в журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції, щодо особливостей інформування працівників поліції про виявлення тілесних ушкоджень.

Розгляд клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів, що становлять медичну таємницю слід проводити з повідомленням потерпілого, якого стосується така інформація. Це ж потребує внесення відповідних змін у ст.163 КПК України.

12. Слід розмежувати процедуру доступу до таємниці усиновлення (удочеріння) та встановити, що така інформація надається: 1) судом за згодою особи, яка усиновила чи удочерила дитину (якщо відомості про цю особу є у матеріалах кримінального провадження і за наявності письмової згоди такої особи на надання такої інформації); 2) судом на запит уповноваженого на здійснення кримінального провадження суб'єкта (якщо відомостей про особу, яка усиновила (удочерила) дитину, у кримінальному провадженні немає або така особа відмовився надати письмову згоду); 3) слідчим суддею шляхом

надання тимчасового доступу до речей і документів (у випадку, якщо у кримінальному провадженні потрібна така інформація для встановлення обставин, які підлягають доказуванню). У зв'язку з цим слід викласти у новій редакції ч.2 ст. 228 СК України.

13. Удосконалено процедуру проведення окремих слідчих та процесуальних дій, а саме: а) доступ до документів, яким присвоєно гриф «для службового користування» має надаватися особам також з урахуванням норм ч. 8 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»; б) клопотання, які слідчий, прокурор обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю, слід подавати до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо слідчі судді відповідного місцевого суду не мають допуску до державної таємниці; в) застосування спеціальної процедури проведення обшуку, в ході якого можуть бути вилучені документи, які містять інформацію, що становить професійну таємницю (зокрема, у приміщеннях, де здійснюють свою професійну діяльність адвокати, лікарі, нотаріуси, журналісти, а також у приміщеннях, де ці особи можуть зберігати інформацію, що становить професійну таємницю); г) слід надати право особі, в якій вилучено речі та документи, що містять професійну таємницю, на подання заперечень у процесі виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, які невідкладно передаються на розгляд слідчому судді.

14. Включення експерта до переліку осіб, які наділені імунітетом свідка, є необґрунтованим, оскільки мета впровадження такої норми права відмінна від мети надання імунітету свідкам. Також слід доповнити статтю 65 КПК України пунктом 1¹, відповідно до якого викривач не може бути допитаний як свідок щодо відомостей, які становлять професійну таємницю.

Адвокат не може бути викривачем у кримінальному провадженні, якщо це призведе до порушення адвокатської таємниці. У зв'язку з цим слід доповнити такою заборонаю п.16-2 ст.3 КПК України.

15. На противагу поняттю «таємниця досудового розслідування» слід вживати термін: «таємниця досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення», оскільки саме цей термін найбільш повно відображає зміст цього поняття. Перелік суб'єктів, які можуть надати дозвіл на розголошення такої інформації, слід доповнити дізнавачем.

Піддано критиці позицію, відповідно до якої слідчий суддя надає тимчасовий доступ до документів з іншого кримінального провадження, оскільки на стадії досудового розслідування законодавець уповноважує на це тільки суб'єктів визначених у ст. 222 КПК України.

16. Необхідно внести зміни у ст. 291, 314, 398, 428 КПК України відповідно до яких передбачити, що вирішення питання про проведення закритого судового засідання здійснюється при призначенні підготовчого судового засідання, при відкритті апеляційного чи касаційного провадження на підставі клопотання учасників, що долучається до обвинувального акту.

При прийнятті ухвали щодо проведення закритого судового засідання у кожному конкретному випадку слід визначати коло учасників, які можуть бути присутніми у закритому судовому засіданні з метою охорони професійних таємниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абламський С. Є., Романюк В. В. Тимчасовий доступ до документів, які містять лікарську таємницю (кримінальний процесуальний аспект). *Право і безпека*. 2020. № 1 (76). С. 172–178.
2. Академічний тлумачний словник української мови : URL:<http://sum.in.ua/s/sprovidj> (дата звернення 30.06.2023)
3. Бабаєва О. В. Підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2019. 282 с.
4. Бангалорські принципи поведінки суддів : схвал. резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 червня 2006 р. № 2006/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text (дата звернення 30.06.2023)
5. Баранкова В. В. Розкриття нотаріальної таємниці в межах судового розгляду цивільних справ. *Право та державне управління*. 2017. № 3 (28). С. 57–63.
6. Баранкова В. В. Поняття та межі нотаріальної таємниці. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2017. № 4 (94). С. 192–219.
7. Баулін О. В., Поповченко О. І. Нотаріус в кримінальному процесі України : навч. Посіб. Луганськ, 2011. 180 с.
8. Биховський І. Е. Процесуальні і тактичні питання системи слідчих дій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 1976. 32 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної мови : веб-сайт. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts?page=6&letter=%D0%BF> (дата звернення 30.06.2023)
10. Вислоцька Т. Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.08 / ЛьвДУВС МВСУ. Львів, 2017. 275 с.

11. Вільгушинський В. М. Обмеження права на гласне і відкрите кримінальне провадження у суді касаційної інстанції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 1 т. 2. С. 138–144
12. Волошина В. С. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду. *International scientific e-journal*. 2020. № 8. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.08.17.html> (дата звернення 30.06.2023)
13. Гальцова В. В. Таємниця усиновлення (удочеріння) як гарантія інформаційної безпеки інституту сім'ї. *Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання* : матеріали VII Міжнар. Наук.-практ. Конф. Харків : Право, 2023. С. 191–196
14. Генеральні принципи етики адвокатів : схвал. Правлінням Міжнародної асоціації юристів. 1995 р. URL: <http://osvita.batcave.net/generalnyie-printsipyi-etiki-advokatov.html> (30.06.2023)
15. Глов'юк І. В., Андрусенко С. В. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення та недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 4. С. 239–243.
16. Глов'юк І. В., Дроздов О. М. Проблемні питання відмови захисника від виконання обов'язків у кримінальному провадженні (аналіз судової практики). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 268–273.
17. Глов'юк І. В. Таємниця досудового розслідування та свобода вираження поглядів (на прикладі рішення ЄСПЛ «SELLAMI v. FRANCE»). *Нове українське право. Спецвипуск*. 2022. Том 1. С. 81–87.
18. Горпинюк О. П. Інформаційна приватність та її захист від злочинних посягань в Україні : монографія. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2014. 324 с.
19. Горпинюк О. П., Лепісевич П. М. Відповідальність медичних та фармацевтичних працівників за неналежне виконання чи невиконання

професійних обов'язків за кримінальним законодавством України з урахуванням міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ. *Соціально-правові студії*. 2021. Том 4, № 1. С. 69–79.

20. Гриза О. В. Проблемні питання збереження таємниці досудового розслідування: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 6 т. 2. С. 153–158.

21. Грицюк І.В., Лабадзе М.В. Гласність та відкритість судового провадження як передумови законного та справедливого кримінального судочинства України. *Правова держава*. 2018. № 29. С. 106–111.

22. Декларація принципів поведінки журналістів : прийн. II всесвітньому конгресі Міжнародної федерації журналістів. 25-28 квітня 1956 р. URL: <https://nsju.org.ua/povedinka> (дата звернення 30.06.2023)

23. Денисяк Н. М. Таємниця здійснення нотаріальних дій та відповідальність за її порушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 40. Том 1. С. 62–65.

24. Дуфенюк О. М. Баланс процесуальних можливостей сторін як атрибут змагальності кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 302–309.

25. Дуфенюк О. М. Інституційний баланс у кримінальному провадженні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2021. Вип. 10. С. 81–88.

26. Дуфенюк О. М. Правові механізми забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 4 (45). С. 117–122.

27. Дуфенюк О. М. Характеристики балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. *Юридичний електронний журнал*. 2022. № 12. С. 430–434.

28. Економічна енциклопедія : веб-сайт. URL: https://slovnyk.me/dict/economics_encyclopedia/%D0%BF%D1%80%D0%B%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F (дата звернення 30.06.2023)

29. Етика та правила організації роботи нотаріату : затв. Міжнародним союзом нотаріату. 1995 р. [URL: http://osvita.batcave.net/generalnyie-printsipyi-etiki-advokatov.html](http://osvita.batcave.net/generalnyie-printsipyi-etiki-advokatov.html) (дата звернення 30.06.2023)

30. Етичний кодекс лікаря України : прийн. Всеукраїнським з'їздом лікарських організацій та X З'їздом Всеукраїнського лікарського товариства від 27 червня 2009 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text) (дата звернення 30.06.2023)

31. Ємельянов С. Л. Методика та результати оцінки якості законодавчого забезпечення правового інституту таємниць в Україні. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля*. 2011. № 7 (161) ч. 1. С. 57–62

32. Ємельянов С. Л. Стан та розвиток правового інституту професійної таємниці в Україні. *Право і безпека*. 2011. № 5. С. 52–57

33. Завоюра Я. О., Кубальський В. Н. Перспективи удосконалення інститут кримінально-праової охорони лікарської таємниці. *Open Journal Systems*. 2013. Том 2. № 2. С. 57–62. [URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09sivtmd.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09sivtmd.pdf)

34. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства : прийн. Делегат. 12 країн-учасниць в жовт. 1988 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text) (дата звернення 30.06.2023)

35. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування : затв. наказом НАДС від 28 квітня 2021 р. № 72-21. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text) (дата звернення 30.06.2023)

36. Зауваження до проекту Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» від 16 січня 2018 р. Верховна Рада України. : веб-сайт [URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218) (дата звернення 30.06.2023)

37. Зелених О. В., Канцір В. С. Захист особистого і сімейного життя під час кримінального провадження: досвід законодавства окремих іноземних держав. *Європейські перспективи*. 2020. № 1. С. 57–62

38. Зілковська Л. М. Правове регулювання усиновлення в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 2002. 19с.

39. Ільєва Н.В., Крістева Е.А. Сучасний аналіз поняття і змісту нотаріальної таємниці в Україні. *Правова держава*. 2020. № 37. С.36–44.

40. Інструкція щодо заповнення в журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції : Затв. Наказом МВС та МОЗ України від 6 липня 2016 р. № 612/679. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text) (дата звернення 30.06.2023)

41. Казаков Ю. Ю. Зловживання правом при розкритті інформації, що містить банківську таємницю. *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії* : матер. Круглого столу. Одеса, 2015. С. 38–40. [URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9437/Kazakov%2038-40.pdf;jsessionid=DB2EF44E72C02C9706A88765E4D650CE?sequence=1](http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9437/Kazakov%2038-40.pdf;jsessionid=DB2EF44E72C02C9706A88765E4D650CE?sequence=1) (дата звернення 30.06.2023)

42. Канцір В. С., Коваль М. М. Історичний розвиток принципу гласності в кримінальному процесі. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2020. № 1 (67). Том 2. С. 132–136.

43. Канцір В. С., Кушпін В. П., Циліорик І. І. Вектори забезпечення охорони лікарської таємниці під час кримінального провадження. *Європейські перспективи*. 2021. № 2. С. 63–68.

44. Климчук М. П. Засада гласності і відкритості судового провадження за проектом КПК України. *Науковий вісник УжНУ*. 2011. Вип. 16. С. 170–171

45. Кодекс етики українського журналіста : затв. Пленумом Національної спілки журналістів України 12 грудня 2013 р. [URL: https://cje.org.ua/ethics-codex/](https://cje.org.ua/ethics-codex/) (дата звернення 30.06.2023)

46. Кодекс поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку : резолюц. Ген. Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. №34/169
URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_282 (дата звернення 30.06.2023)
47. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів : затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> (дата звернення 30.06.2023)
48. Кодекс суддівської етики : затв. V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text) (дата звернення 30.06.2023)
49. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний договір ратиф. 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 30.06.2023)
50. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, с. 141.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.06.2023)
51. Коробцова Н. В., Печений О. П. Деякі проблеми правової охорони медичної таємниці. *Медичне право України: проблеми становлення та розвитку* : мат. I Всеукр. наук.-практ. конф. Львів : 2007. С. 165–172
52. Коробцова Н. В. Цивільно-правова охорона таємниці особистого життя людини : монографія. Харків : Вид. Дім «ІНЖЕК», 2005. 152 с.
53. Коровайко О. І. Забезпечення міжнародних стандартів публічного розгляду справ у кримінальному судочинстві. *Європейські перспективи*. 2017. Вип. № 1. С. 140–109
54. Король В. В. Засада гласності та її обмеження в кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2002. 205 с.

55. Король В. В. Засада гласності та її обмеження в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2002. 19 с. [URL: https://revolution.allbest.ru/law/00430303_0.html](https://revolution.allbest.ru/law/00430303_0.html) (дата звернення 30.06.2023)

56. Король В. В. Організаційні та процесуальні форми реалізації засади гласності і відкритості кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2015. № 4, ч. 2. С. 185–192

57. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text) (дата звернення 30.06.2023)

58. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. [URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print) (дата звернення 30.06.2023)

59. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text) (дата звернення 30.06.2023)

60. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28 грудня 1960 р. Відомості Верховної Ради України, 1960. № 2. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text) (дата звернення 30.06.2023)

61. Кудіна О. А. Транспарентність влади в Україні: проблеми становлення та чинники забезпечення. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2013. Вип. 23 (4). С. 33–38. [URL: https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/283/308](https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/283/308) (дата звернення 30.06.2023)

62. Кузубова Т. О. Правові засади інституту тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 270 с.

63. Кулініч О. О. Теоретико-методологічні підходи до визначення структури інформації з обмеженим доступом. *Актуальні проблеми держави і*

права. 2008. С. 24–32. URL: <http://apdp.in.ua/v42/05.pdf> (дата звернення 30.06.2023)

64. Курило М. П. Судові рішення в різних галузях процесуального права: можливості уніфікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 6-1, т. 2. С. 57–60.

65. Лисаченко Є. І. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб кримінального процесуального доказування : дис. ... д-ра філософії : 081 / Нац. академ. внутр. справ. Київ, 2021. 210 с.

66. Лисенко В. В. Громадянська журналістика як засіб реалізації права людини на інформацію : дис. ... докт. філософ. : 081 / НУ «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 197 с.

67. Лісогор В. Г. Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства : наук.-практ. Посібник. Дніпропетровськ : Юридична академія Міністерства внутрішніх справ України, 2005. 156 с.

68. Луцик В. В., Гловюк І. В. Кримінально-процесуальний статус викривача: пролемні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 529–532.

69. Макаров М. А. Теорія та практика здійснення судового контролю у кримінальному процесі : монографія. Київ : ВЦ «Кафедра», 2017. 434 с.

70. Маланчук П. М. Практичні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 2. С. 65–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuabs_2014_2_17 (дата звернення 30.06.2023)

71. Мамка Г. М. Засади кримінального провадження: наукові та правові основи : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ МВС України. Київ, 2019. 478 с.

72. Маркін С. І. Адвокатська таємниця як елемент системи професійної таємниці. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск. С. 198–101

73. Матолич В. В. Визначення кола учасників, які можуть брати участь у закритому судовому засіданні. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 187–189.

74. Матолич В. В. Окремі аспекти удосконалення процедури отримання інформації, що становить лікарську таємницю у ході досудового розслідування. *Правовий дискурс* : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2021. С. 147–149.

75. Матолич В. В. Проблеми визначення понять та уніфікації термінології, що стосується видів інформації, за порядком доступу до неї. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-34-39>

76. Матолич В. В. Проблеми надання тимчасового доступу до документів, що містять професійну таємницю. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.) / за заг. ред.. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 401–403.

77. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред.. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 335–337.

78. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці усиновлення/удочеріння у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 травня 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 237–240.

79. Матолич В. В. Проблеми підсудності клопотань слідчого чи прокурора, доводи яких обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям* : VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.) / укладач І. Газдайка-Василишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 56–58.

80. Матолич В. В. Проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідоцький імунітет. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Випуск 4 (100). С. 136–147. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.136-147>

81. Матолич В. В. Проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. Конф. (м. Львів, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 454–457.

82. Матолич В. В. Співвідношення публічних і приватних засад у процесі використання інформації, що становить професійну таємницю. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства* : матеріали Круглого столу (м. Львів, 22 червня 2023 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 104–107.

83. Матолич В. В. Удосконалення кримінально-процесуальних засобів доказування з метою забезпечення збереження професійної таємниці. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4 (14). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-109-115>

84. Матолич В. В. Удосконалення процесуального порядку постановлення ухвал суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та*

перспективи : матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 252–256.

85. Митник А., Мороз І. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності. *Підприємство, господарство і право*. 2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/9.pdf> (дата звернення 30.06.2023)

86. Міжнародний кодекс поведінки державних службовців : Міжнародний акт ООН від 23 лип. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text (дата звернення 30.06.2023)

87. Музиченко О. В. Реалізація конституційного принципу недоторканості права власності на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / ХНУВС. Харків, 2016. 267 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/11/4.pdf> (дата звернення 30.06.2023)

88. Навроцька В. В. Допит членів суддівської колегії щодо їх наради при ухваленні рішень у кримінальному провадженні. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 1 (7). С. 93–99

89. Навроцька В. В. Закритий судовий розгляд як гарантія нерозголошення охоронюваних законом таємниць. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 4 (92). С. 176–186. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1191/1074> (дата звернення 30.06.2023)

90. Навроцька В. В. Засада диспозитивності та її реалізація в кримінальному процесі України : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 440 с.

91. Навроцька В. В. Окрема думка як одна з гарантій незалежності членів суддівської колегії та їх рівності при ухваленні рішень у кримінальному судочинстві. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 4 (6). С. 94–103

92. Навроцька В. В. Особливі порядки кримінального провадження : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 177 с.

93. Навроцька В. В. Поняття принципу (засади) кримінального процесу. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2009. Вип. 48. С. 304–311
94. Навроцька В. В. Свідоцький імунітет священнослужителя у кримінальному судочинстві. *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 3 (5). С. 88–96
95. Навроцька В. В. Суд над Ісусом Христом з позицій древньоіудейського та сучасного кримінального права й процесу. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2016. 223 с.
96. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2008. 22 с.
97. Нотаріат в Україні : навчальний посібник / Ю. В. Нікітін, С. С. Бичкова, А. Г. Чубенко, В. К. Матвійчук, Е. О. Гіда, Т. П. Устименко, Н. О. Чучкова. – 4-те вид., доп. І перероб. / За заг. ред. докт. юрид. наук, професора Ю. В. Нікітіна. – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. – 586 с.
98. Окрема думка судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21.07.2020. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. [URL: http://www.reestr.court.gov.ua/Review/90498227](http://www.reestr.court.gov.ua/Review/90498227) (дата звернення 30.06.2023)
99. Олашин М. М., Скибіцький Б. А., Голинська М. І. До питання захисту прав засудженого в Україні та Республіці Польща: порівняльний аналіз. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 6. URL: <http://surl.li/ldeya>
100. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text) (дата звернення 30.06.2023)

101. Остапенко О. Є. Охорона нотаріальної таємниці при провадженні слідчих дій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №1. С. 127–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2012_1_18 (дата звернення 30.06.2023)

102. Остафійчук Л. Гласність судового процесу та його повна фіксація технічними засобами: міждисциплінарний підхід. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Sv. 5, Vyd. 2. С. 116–124. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4425/1/evrpol_2018_5_2_18.pdf (дата звернення 30.06.2023)

103. Пантелієнко Я. П. Нотаріальна таємниця – одне із загальних правил вчинення нотаріальних дій. *Держава і право*. 2009. Випуск 44. С. 363–368.

104. Петрухін І. Л. Адвокат і клієнт: відносини довіри. *Адвокат*. 2013. № 1. 112 с.

105. Положення про автоматизовану систему документообігу суду : Затв. ріш. РСУ від 2 квітня 2015 р. № 25. URL: <https://court.gov.ua/sudova-vlada/969076/polozhenniapasds/> (дата звернення 30.06.2023)

106. Полякова Ю. В., Котуха О. С., Олашин М. М. Економіко-правові засади захисту інтелектуальної власності: Український та європейський досвід. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 3 (21). С. 122–132.

107. Поляк У. Ю. Деякі аспекти інституту свідочього імунітету у кримінальному процесі. *Право і Суспільство*. 2020. Вип. № 2 ч. 3. С. 126–132

108. Поляк У. Ю. Заборона допиту нотаріусів як свідків у кримінальному процесі. *Часопис Київського університету права*. 2019. Вип. № 4. С. 345–349

109. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» від 22 грудня 2017 р. Верховна Рада України : веб-сайт URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218 (дата звернення 30.06.2023)

110. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 червня 2017 р.

[URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text) (дата звернення 30.06.2023)

111. Правила етичної поведінки поліцейських : затв. наказом МВС від 9 листопада 2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text> (дата звернення 30.06.2023)

112. Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : Затв. пост. Правл. НБУ від 14 липня 2006 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text> (дата звернення 30.06.2023)

113. Правила професійної етики нотаріусів України : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 7 червня 2021 р. № 2039/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text> (дата звернення 30.06.2023)

114. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 30.06.2023)

115. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 30.06.2023)

116. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 7 червня 2018 р. №2447- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#n169> (дата звернення 30.06.2023)

117. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19 червня 2020 р. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n3448> (дата звернення 30.06.2023)

118. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції : Закон України від 17 жовтня 2019 р. № 198-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#n214> (дата звернення 30.06.2023)

119. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку ухвалення та проголошення судових рішень : Проект Закону України від 30 червня 2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1851309> (дата звернення 30.06.2023)

120. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста : Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.06.2023)

121. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17/print> (дата звернення 30.06.2023)

122. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення 30.06.2023)

123. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 30.06.2023)

124. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n917> (дата звернення 30.06.2023)

125. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/print> (дата звернення 30.06.2023)

126. Про контррозвідувальну діяльність : Закону України від 26 грудня 2002 р. № 374-IV. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text) (дата звернення 30.06.2023)

127. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n2349> (дата звернення 30.06.2023)

128. Про нотаріат : Закон Республіки Вірменія від 4 грудня 2001 р. ЗР-274. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1297&lang=rus> (дата звернення 30.06.2023)

129. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n430](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n430) (дата звернення 30.06.2023)

130. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text) (дата звернення 30.06.2023)

131. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 30.06.2023)

132. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text) (дата звернення 30.06.2023)

133. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (дата звернення 30.06.2023)

134. Про порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень : Положення, затв. рішенням РСУ від 19 квітня 2018 р. № 1200/0/15-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1200910-18#Text> (дата звернення 30.06.2023)

135. Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції : Наказ МВС та МОЗ України від 6 липня 2016 р. № 612/679. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text) (дата звернення 30.06.2023)

136. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text) (дата звернення 30.06.2023)

137. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text) (дата звернення 30.06.2023)

138. Про Службу військового капеланства : Закон України від 30 листопада 2021 р. № 1915-IX. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#Text) (дата звернення 30.06.2023)

139. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text) (дата звернення 30.06.2023)

140. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text) (дата звернення 30.06.2023)

141. Про схвалення концепції проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну таємницю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 1404-р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-2008-%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-2008-%D1%80#Text) (дата звернення 30.06.2023)

142. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80) (дата звернення 30.06.2023)

143. Редько К. Ю., Куніцька З. Е. Комерційна таємниця: особливості та проблеми нормативно-правового забезпечення в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 5.

URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/5_2021/36.pdf (дата звернення 30.06.2023)

144. Резнікова Г. І. Криміналістична характеристика злочинів щодо розголошення професійних таємниць : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса. Харків, 2015. 216 с.

145. Рекомендації CM/Rec(2016)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту журналістики й безпеки журналістів та інших медіа учасників, ухвалена 13.04.2016 на 1253 засіданні заступників міністрів : веб-сайт.

URL: https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Recommendation_CM_Rec20164_1.pdf (дата звернення 30.06.2023)

146. Рекомендації R(2000)7 Комітету міністрів Ради Європи. Про право журналістів не розкривати свої джерела, ухвалена 08.03.2000 на 701 засіданні заступників міністрів : веб-сайт.

URL: <https://cedem.org.ua/library/rekomendatsiya-r-2000-7-pro-pravo-zhurnalistiv-ne-rozkryvaty-svoyi-dzherela-informatsiyi/> (дата звернення 30.06.2023)

147. Рішення КСУ від 11.06.2020, № 7-р/2020. Справа № 1-305/2019(7162/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-20#Text> (дата звернення 30.06.2023)

148. Святі Таїнства. Католицький молитовник : веб-сайт. URL: http://www.truechristianity.info/ua/books/v_imya_hospodnie/v_imya_hospodnie_004.php (дата звернення: 30.06.2023)

149. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/print> (дата звернення 30.06.2023)

150. Сліпченко Т. Лікарська таємниця – правові основи захисту. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 2 (26). С. 91–96.

151. Соф'їн М. І. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. №4. С. 60–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2015_4_7 (дата звернення 30.06.2023)
152. Соф'їн М. І. Проблемні питання тимчасового доступу до речей та документів. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2016. Вип. 1 (98). С. 182–196
153. Степанова Т. В., Найфлейш В. Д. Окрема думка судді як складова суддівського угляду в господарському судочинстві : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 196 с. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8531/3/Stepanova_Naifleish.pdf (дата звернення 30.06.2023)
154. Тімашов В., Севастьяненко О. Правове регулювання банківської таємниці. *Підприємство, господарство і право*. 2018. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/11/26.pdf> (дата звернення 30.06.2023)
155. Удалова Л. Д., Кузьмічова-Кисленко Є.В. Лікарська таємниця у кримінальному процесі України : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 134 с.
156. Удалова Л. Д. Свідоцький імунітет за новим КПК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. Вип. № 1. С. 284–288
157. Ухвала Апеляційного суду Полтавської області від 29.03.2016, справа № 536/1348/15-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/57028910> (дата звернення 30.06.2023)
158. Ухвала Біляївського районного суду Одеської області від 06.02.2023, справа № 496/142/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108819092> (дата звернення 30.06.2023)

159. Ухвала Богунського районного суду м. Житомира від 21.08.2018, справа № 295/40703/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/76062007> (дата звернення 30.06.2023)

160. Ухвала Богуславського районного суду Київської області від 15.01.2019, справа № 358/8/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/79168781> (дата звернення 30.06.2023)

161. Ухвала Виноградівського районного суду Закарпатської області від 22.02.2022, справа № 299/3504/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/103492481> (дата звернення 30.06.2023)

162. Ухвала Галицького районного суду міста Львова від 07.08.2014, справа № 461/9465/14-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/464001196> (дата звернення 30.06.2023)

163. Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 27.01.2021, справа № 752/1941/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/95474468> (дата звернення 30.06.2023)

164. Ухвала Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області від 10.01.2018, справа №130/63/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/71512801> (дата звернення 30.06.2023)

165. Ухвала Жовтневого районного суду м. Маріуполя від 14.12.2021, справа № 263/12805/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/101889153> (дата звернення 30.06.2023)

166. Ухвала Канівського міськрайонного суду Черкаської області від 26.10.2021, справа № 697/1547/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/100567461> (дата звернення 30.06.2023)

167. Ухвала Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21.07.2020, справа № 720/381/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*

: веб-сайт. [URL: http://www.reestr.court.gov.ua/Review/90498226](http://www.reestr.court.gov.ua/Review/90498226) (дата звернення 30.06.2023)

168. Ухвала Київського апеляційного суду від 12.11.2019, справа № 11сс/824/6161/2019. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/85711417#> (дата звернення 30.06.2023)

169. Ухвала Кобеляцького районного суду Полтавської області від 17.03.2020, справа № 532/257/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/88247253> (дата звернення 30.06.2023)

170. Ухвала Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 04.05.2022, справа № 133/729/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/104197415> (дата звернення 30.06.2023)

171. Ухвала Комсомольського міського суду Полтавської області від 22.01.2018, справа № 534/53/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/71752818> (дата звернення 30.06.2023)

172. Ухвала Корабельного районного суду м. Миколаєва від 20.12.2021, справа № 488/4664/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/102319852> (дата звернення 30.06.2023)

173. Ухвала Коростишівського районного суду Житомирської області від 22.10.2018, справа № 280/1616/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/77263573> (дата звернення 30.06.2023)

174. Ухвала Крижопільського районного суду Вінницької області від 21.02.2023, справа № 134/295/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/109171287> (дата звернення 30.06.2023)

175. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 29.04.2021, справа № 463/4356/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/96912474> (дата звернення 30.06.2023)

176. Ухвала Млинівського районного суду Рівненської області від 06.04.2023, справа № 559/2433/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/110086527> (дата звернення 30.06.2023)

177. Ухвала Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області від 08.11.2021, справа № 740/6161/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/100928228> (дата звернення 30.06.2023)

178. Ухвала Новоушицького районного суду Хмельницької області від 26.10.2022, справа № 680/638/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/106961381> (дата звернення 30.06.2023)

179. Ухвала Октябрського районного суду м. Полтави від 17.04.2021, справа № 554/3554/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/96330282> (дата звернення 30.06.2023)

180. Ухвала Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 30.06.2021. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/97976256> (дата звернення 30.06.2023)

181. Ухвала Першотравневого районного суду Донецької області від 28.01.2021, справа №241/139/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/94469509> (дата звернення 30.06.2023)

182. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 15.09.2020, справа № 757/38873/20-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/91733111> (дата звернення 30.06.2023)

183. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 17.10.2019, справа № 757/55375/19-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/85316449> (дата звернення 30.06.2023)

184. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 20.11.2014, справа № 757/34328/19-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/54265991> (дата звернення 30.06.2023)

185. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 19.12.2019, справа № 757/55375/19-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/86724323> (дата звернення 30.06.2023)

186. Ухвала Придніпровського районного суду м. Черкаси від 02.05.2019, справа № 711/3504/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/81544734> (дата звернення 30.06.2023)

187. Ухвала Сватівського районного суду Луганської області від 13.10.2021, справа № 426/2972/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/100312726> (дата звернення 30.06.2023)

188. Ухвала Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 05.11.2021, справа № 456/5263/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/100878638> (дата звернення 30.06.2023)

189. Ухвала Сумського апеляційного суду від 22.01.2020, справа № 591/2816/14-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <http://www.reestr.court.gov.ua/Review/87185808> (дата звернення 30.06.2023)

190. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 16.04.2018, справа № 490/2098/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/73414568> (дата звернення 30.06.2023)

191. Ухвала Червоноградського міського суду Львівської області від 16.08.2019, справа № 459/2230/19. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83681744>;

192. Філософський енциклопедичний словник : веб-сайт. URL: <https://slovnyk.me/dict/fes/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F> (дата звернення 30.06.2023)

193. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 30.06.2023)

194. Шульга А. О. Тимчасовий доступ до речей і документів чи виїмка? Морально-правовий аналіз. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 170–177

195. Ярмак О.М. Окремі питання участі нотаріуса у кримінальному провадженні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 133–138

196. American Bar Association. ABA. (1983). Model Rules of Professional Conduct. URL: https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_2_scope_of_representation_allocation_of_authority_between_client_lawyer/

197. Judgment in the case of Artemov v. Russia, April, 3 2014. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22CASE%20OF%20ARTEMOV%20v.%20RUSSIA%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-142075%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22CASE%20OF%20ARTEMOV%20v.%20RUSSIA%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-142075%22]})

198. Judgment in the case of Brisc v. Romania, December, 11 2018. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22brisc%20romania%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-188274%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22brisc%20romania%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-188274%22]})

199. Judgment in the case of Chaushev and others v. Russia, October, 25 2016.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22\%22CASE%20OF%20CHAUSHEV%20AND%20OTHERS%20v.%20RUSSIA\%22%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-167796%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22\%22CASE%20OF%20CHAUSHEV%20AND%20OTHERS%20v.%20RUSSIA\%22%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-167796%22]})

200. Judgment in the case of Goodwin v. The United Kingdom, March, 27 1996.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22GOODWIN%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-57974%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22GOODWIN%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57974%22]})

201. Judgment in the case of Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia, July, 25 2013.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22\(\%22professional%20secrecy\%22\)%20investigator%20balance%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-122697%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22(\%22professional%20secrecy\%22)%20investigator%20balance%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-122697%22]})

202. Judgment in the case of Klaus Muller v. Germany, November, 19 2020.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22\(\%22attorney%20client%22\)%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-206165%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22(\%22attorney%20client%22)%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-206165%22]})

203. Judgment in the case of Roman Zakharov v. Russia, December, 4 2015.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%2247143/06%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%2247143/06%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-159324%22]})

204. Judgment in the case of Sanoma Uitgevers B.V. v. The Netherlands, September, 14 2010.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22Sanoma%20Uitgevers%20B.V.%20v.%20Netherlands%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-100448%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22Sanoma%20Uitgevers%20B.V.%20v.%20Netherlands%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-100448%22]})

205. Judgment in the case of Sommer v. Germany, April, 27 2017.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22\(\%22professional%20ba](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22(\%22professional%20ba)

[nk\%22\)%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-173091%22\]}}](#)

206. Judgment in the case of Volkov v. Russia, December, 4 2007.
URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22\%22CASE%20OF%20VOLKOV%20v.%20RUSSIA\%22%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-83739%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22\%22CASE%20OF%20VOLKOV%20v.%20RUSSIA\%22%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-83739%22]}})

207. Judgment in the case of Z v. Finland, February, 25 1997.
URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:\[%22investigation%20\(\%22prevention%20of%20disorder%20or%20crime\%22\)%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22violation%22:\[%228%22\],%22itemid%22:\[%22001-58033%22\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22fulltext%22:[%22investigation%20(\%22prevention%20of%20disorder%20or%20crime\%22)%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22violation%22:[%228%22],%22itemid%22:[%22001-58033%22]}})

208. Kantsir V., Baranyak V., Kryzhanovskyi A. Protection of private interests during criminal proceedings: comparative narratives. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2022. Том 9, № 4 (36). С. 196–202.

209. Kantsir V., Kozmuk N., Soroka S., Marko S., Riashko O., Kantsir I. Procedural participation of banks in covert investigative (search) action «Bank accounts monitoring». *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2021. № 4 (39). P. 21–28.

210. Law No. 772 *United States Code*. H. R. 3190, June 25, 1948.
URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml;jsessionid=33B1BE8BC7C72680CB9C8C8781B8AC99?req=granuleid%3AUSC-prelim-title18&saved=%7CZ3JhbnVsZWlkOIVTQy1wcmVsaW0tdGl0bGUxOC1zZWw0aW9uMjA3MQ%3D%3D%7C%7C%7C0%7Cfalse%7Cprelim&edition=prelim>

211. Law of France. (1958). *The Code of Criminal Procedure*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/ca/France_CPC_am2006_en.pdf

212. Law of German. (1987). *The Code of Criminal Procedure*.
URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

213. Law of Netherlands. (2012). *The Code of Criminal Procedure*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/d2/Netherlands_CPC_am2012_en.pdf

214. Law of Norway. (1981). *Criminal Procedure Act*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/30/Norway_Criminal_Procedure_Act_1981_am2013_en.pdf

215. Law of Republic of Kazakhstan. (2014). *Criminal Procedure Code*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/7c/Kazakhstan_CPC_2014_am2017_en.pdf

216. Law of Romania. (2010). *The Criminal Procedural Code*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/ec/Romania_CPC_am2014_EN.pdf

217. Law of the Czech Republic. (1961). *The Code of Criminal Procedure*.
URL: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/5f/Czech%20Republic_CPC_1961_am2012_en.pdf

218. Navrotska V., Bronevytska O., Yaremko G., Maksymovych R., Matolych V. The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10 (44), P. 241–251;
DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23>

219. Nix v. Whiteside, 84-1321, Alderson Reporting Company, Inc, Washington, D.C., U.S. 59, 1986.
URL: https://www.supremecourt.gov/pdfs/transcripts/1985/84-1321_11-05-1985.pdf

ДОДАТКИ

Додаток 1

ОПИТУВАННЯ

Шановний респонденте!

На кафедрі кримінально-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ
проводиться наукове дослідження за темою:

«Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні».

Думка практикуючих працівників і науковців має для нас важливе значення у виявленні найбільш оптимальних шляхів подолання прогалин та колізій, а також удосконалення чинних законодавчих норм. Питання сформульовані таким чином, що Ви не тільки маєте змогу обрати один із запропонованих варіантів, але й можете висловити свою думку.

Заздалегідь вдячні за участь у опитуванні.

1. Вкажіть будь-ласка ваше місце роботи та посаду

2. Стаж роботи у галузі права

до 5 років

від 5 до 10 років

понад 10 років

3. Які види інформації з обмеженим доступом охоплює поняття «професійна таємниця»?

- банківська таємниця
- комерційна таємниця
- нотаріальна таємниця
- адвокатська таємниця
- таємниця сповіді
- службова таємниця

- таємниця досудового розслідування
- таємниця наради членів суддівської колегії
- всі перелічені вище види і передбачений законом перелік не може бути вичерпним

4. Які види інформації, передбачені Законом України «Про доступ до публічної інформації» охоплює поняття «охоронювана законом таємниця», яке законодавець вживає у КПК?

- інформацію з обмеженим доступом
- конфіденційну інформацію
- таємну інформацію
- службову інформацію

5. Чи доцільно передбачити право потерпілого на участь у розгляді клопотання про надання тимчасового доступу до інформації, що становить лікарську таємницю?

- так, оскільки інформація про стан здоров'я потерпілого є конфіденційною
- ні, достатньо виклику розпорядника інформації
- інше

6. Чи може адвокат бути викривачем у кримінальному провадженні?

- так, оскільки це не заборонено законом
- ні, оскільки на нього покладено обов'язок зберігати адвокатську таємницю
- інше

7. Які з наведених суб'єктів, уповноважених зберігати нотаріальну таємницю, не підлягають допиту як свідки?

- тільки нотаріус

- нотаріус та особи, уповноважені на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних

- нотаріус; особи, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними професійних обов'язків; особи, залучені для вчинення нотаріальних дій

8. Чи доцільно на законодавчому рівні встановити адвокату заборону відмовитися свідчити про обставини, що становлять адвокатську таємницю, якщо клієнт звільнив його від обов'язку зберігати таку таємницю?

- так

- ні

- інше

9. Якою має бути процедура ухвалення вироку у випадку одноособового розгляду справи?

- суд повинен ухвалювати вирок у нарадчій кімнаті та оголошувати повний текст вироку, як передбачено чинним КПК

- без виходу до нарадчої кімнати після закінчення судового розгляду суд проголошує резолютивну частину вироку, а у випадку складності справи має право відкласти її проголошення на визначений законом строк

- інше

10. Чи суперечить нормам КПК постановлення судом ухвали, якою закінчується розгляд справи (наприклад, ухвали про звільнення від кримінальної відповідальності) без виходу до нарадчої кімнати?

- так

- ні, оскільки КПК не передбачено, що такий вид ухвали постановляється у нарадчій кімнаті

11. Чи відповідає суті обряду покаяння, норма КПК що надає можливість особі звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді?

- не відповідає, оскільки це суперечить значенню такого обряду і не відповідає нормі Конституції України, яка визначає, що церква є відокремленою від держави

- відповідає, оскільки це забезпечує виконання завдань кримінального провадження

- інше

12. Чи доцільно надати особі право за письмовою заявою звільнити журналіста від обов'язку зберігати конфіденційність джерела інформації?

- доцільно, оскільки це узгоджується зі змістом поняття «конфіденційна інформація»

- не доцільно, оскільки законодавством це не передбачено

- інше

13. Чи доцільно передбачити право журналіста чи медіа на оскарження ухвали про тимчасовий доступ до конфіденційної інформації, що знаходиться у їх володінні?

- так, доцільно

- ні, не доцільно, оскільки заперечення на таку ухвалу можуть бути подані під час підготовчого провадження

- інше

14. Яка інформація входить у обсяг поняття «таємниця досудового розслідування»?

- інформація, довірена уповноваженій особі учасниками кримінального провадження

- інформація, яку уповноважена особа отримала у ході збирання доказів

- інформація, яка створена уповноваженою особою у ході здійснення досудового розслідування

15. Хто, відповідно до чинного законодавства, може надати інформації щодо усиновлення за наявності згоди усиновлювача?

- суд, що здійснив усиновлення
- суд, що здійснив усиновлення, інші державні органи у розпорядженні яких є така інформація

16. Засада гласності на стадії досудового розслідування ...

- не діє
- діє, з чітким визначенням меж

17. Хто з наведених суб'єктів наділений правом вирішувати питання щодо надання слідчому доступу до матеріалів досудового розслідування у іншому кримінальному провадженні?

- слідчий суддя
- дізнавач, слідчий, прокурор

18. У якому порядку доцільно вирішувати питання щодо проведення закритого судового засідання якщо обвинувачений є неповнолітнім?

- ухвалою про призначення підготовчого судового засідання
- безпосередньо у підготовчому судовому засіданні, шляхом постановлення ухвали, яка заноситься до журналу судового засідання
- у підготовчому судовому засіданні шляхом постановлення ухвали, зміст якої слід викласти окремим процесуальним документом
- інше

19. Яке коло учасників може брати участь у закритому судовому засіданні?

- тільки сторони кримінального провадження
- учасники кримінального провадження
- інші особи, у випадках визначених законом

ПІДСУМКИ ОПИТУВАННЯ

(в опитуванні взяло участь 177 респондентів)

1. Вкажіть будь-ласка ваше місце роботи та посаду

працівники поліції – 45 осіб

прокурори – 21 особа

судді – 45 осіб

адвокати – 18 осіб

інші правничі професії – 48 осіб

2. Стаж роботи у галузі права

до 5 років 33,3%

від 5 до 10 років 11,5%

понад 10 років 55,1%

3. Які види інформації з обмеженим доступом охоплює поняття «професійна таємниця»?

банківська таємниця	7,7%
комерційна таємниця	6,4%
нотаріальна таємниця	7,7%
адвокатська таємниця	11,5%
таємниця сповіді	1,3%
службова таємниця	32,1%
таємниця досудового розслідування	14,1%
таємниця наради членів суддівської колегії	2,6%

всі перелічені вище види і передбачений законом перелік не може бути вичерпним	56,4%
--	-------

4. Які види інформації, передбачені Законом України «Про доступ до публічної інформації» охоплює поняття «охоронювана законом таємниця», яке законодавець вживає у КПК?

Інформацію з обмеженим доступом	57,7%
конфіденційну інформацію	25,6%
таємну інформацію	37,2%
службову інформацію	24,4%

5. Чи доцільно передбачити право потерпілого на участь у розгляді клопотання про надання тимчасового доступу до інформації, що становить лікарську таємницю?

Так, оскільки інформація про стан здоров'я потерпілого є конфіденційною	56,4%
ні, достатньо виклику розпорядника інформації	41%
потерпілий повинен бути поінформований про це	1,3%
право це не обов'язок, але якщо надати, ускладнить порядок розгляду клопотання, однак кінцевий результат від цього не зміниться	1,3%

6. Чи може адвокат бути викривачем у кримінальному провадженні?

Так, оскільки це не заборонено законом	32,1%
ні, оскільки на нього покладено обов'язок зберігати	64,1%

адвокатську таємницю	
так, за умови якщо його участь не призведе до розголошення адвокатської таємниці	3,8%

7. Які з наведених суб'єктів, уповноважених зберігати нотаріальну таємницю, не підлягають допиту як свідки?

Тільки нотаріус	21,8%
нотаріус та особи, уповноважені на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних	17,9%
нотаріус; особи, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними професійних обов'язків; особи, залучені для вчинення нотаріальних дій	60,3%

8. Чи доцільно на законодавчому рівні встановити адвокату заборону відмовитися свідчити про обставини, що становлять адвокатську таємницю, якщо клієнт звільнив його від обов'язку зберігати таку таємницю?

Так	55,1%
ні	41%
ні, не доцільно, оскільки, по-перше, це захищає самого адвоката; по-друге, клієнт може помилятися в цей конкретний момент	1,3%
не знаю	2,6%

9. Якою має бути процедура ухвалення вироку у випадку одноособового розгляду справи?

Суд повинен ухвалювати вирок у нарадчій кімнаті та оголошувати повний текст вироку, як передбачено чинним КПК	75,6%
без виходу до нарадчої кімнати після закінчення судового розгляду суд проголошує резолютивну частину вироку, а у випадку складності справи має право відкласти її проголошення на визначений законом строк	23,1%
діючий порядок по складних справам, в інших випадках вирок ухвалювати у нарадчій кімнаті із оголошенням резолютивної частини із наданням часу для виготовлення повного тексту вироку без застосування таємниці нарадчої кімнати	1,3%

10. Чи суперечить нормам КПК постановлення судом ухвали, якою закінчується розгляд справи (наприклад, ухвали про звільнення від кримінальної відповідальності) без виходу до нарадчої кімнати?

Так	42,3%
ні, оскільки КПК не передбачено, що такий вид ухвали постановляється у нарадчій кімнаті	57,7%

11. Чи відповідає суті обряду покаяння, норма КПК що надає можливість особі звільнити священнослужителя від обов'язку зберігати таємницю сповіді?

Не відповідає, оскільки це суперечить значенню такого обряду і не відповідає нормі Конституції України, яка визначає, що церква є відокремленою від держави	73,1%
відповідає, оскільки це забезпечує виконання завдань кримінального провадження	24,4%

так, якщо це спрямоване на доказування Невинуватості особи.	1,25%
вважаю суть питання не коректне. КПК передбачає заборону допиту священика як свідка щодо отриманої ним на сповіді інформації каялися на сповіді перед богом, а не перед судом, КПК до сповіді не підлягає застосуванню	1,25%

12. Чи доцільно надати особі право за письмовою заявою звільнити журналіста від обов'язку зберігати конфіденційність джерела інформації?

Доцільно, оскільки це узгоджується зі змістом поняття «конфіденційна інформація»	47,4%
не доцільно, оскільки законодавством це не передбачено	51,3%
так, але тільки якщо це не ставить в небезпеку особу, яка є джерелом інформації	1,3%

13. Чи доцільно передбачити право журналіста чи медіа на оскарження ухвали про тимчасовий доступ до конфіденційної інформації, що знаходиться у їх володінні?

Так, доцільно	44,9%
ні, не доцільно, оскільки заперечення на таку ухвалу можуть бути подані під час підготовчого провадження	53,8%
якщо і передбачати таке право оскарження, то для всіх володільців інформації, а не лише журналістів	1,3%

14. Яка інформація входить у обсяг поняття «таємниця досудового розслідування»

інформація, довірена уповноваженій особі учасниками кримінального провадження	33,3%
інформація, яку уповноважена особа отримала у ході збирання доказів	50%
інформація, яка створена уповноваженою особою у ході здійснення досудового розслідування	33,3%

15. Хто, відповідно до чинного законодавства, може надати інформації щодо усиновлення за наявності згоди усиновлювача?

Суд, що здійснював усиновлення	38,5%
суд, що здійснив усиновлення, інші державні органи у розпорядженні яких є така інформація	61,5%

16. Засада гласності на стадії досудового розслідування ...

не діє	23,1%
діє, з чітким визначенням меж	76,9%

17. Хто з наведених суб'єктів наділений правом вирішувати питання щодо надання слідчому доступу до матеріалів досудового розслідування у іншому кримінальному провадженні?

Слідчий суддя	67,9%
дізнавач, слідчий, прокурор	35,9%

18. У якому порядку доцільно вирішувати питання щодо проведення закритого судового засідання якщо обвинувачений є неповнолітнім?

Ухвалою про призначення підготовчого судового засідання	38,5%
безпосередньо у підготовчому судовому засіданні, шляхом постановлення ухвали, яка заноситься до журналу судового засідання	21,8%
у підготовчому судовому засіданні шляхом постановлення ухвали, зміст якої слід викласти окремим процесуальним документом	39,7%

19. Яке коло учасників може брати участь у закритому судовому засіданні?

Тільки сторони кримінального провадження	47,4%
учасники кримінального провадження	39,7%
інші особи, у випадках визначених законом	23,1%

**СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА
ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:**

Публікації в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Матолич В. В. Проблеми визначення понять та уніфікації термінології, що стосується видів інформації, за порядком доступу до неї. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-34-39> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

2. Navrotska V., Bronevytska O., Yaremko G., Maksymovych R., Matolych V. The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10 (44), P. 241–251; DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23> (стаття в закордонному виданні, проіндексованому у базі даних *Web of Science Core Collection*);

3. Матолич В. В. Удосконалення кримінально-процесуальних засобів доказування з метою забезпечення збереження професійної таємниці. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4 (14). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-109-115> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

4. Матолич В. В. Проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідоцький імунітет. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Випуск 4 (100). С. 136–147. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.136-147> (стаття в науковому виданні, включеному до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»);

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Матолич В. В. Проблеми надання тимчасового доступу до документів, що містять професійну таємницю. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.) / за заг. ред.. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 401–403.

6. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці усиновлення/удочеріння у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 травня 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 237–240.

7. Матолич В. В. Проблеми охорони таємниці досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред.. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 335–337.

8. Матолич В. В. Проблеми підсудності клопотань слідчого чи прокурора, доводи яких обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям* : VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.) / укладач І. Газдайка-Василишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 56–58.

9. Матолич В. В. Удосконалення процесуального порядку постановлення ухвал суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 252–256.

10. Матолич В. В. Окремі аспекти удосконалення процедури отримання інформації, що становить лікарську таємницю у ході досудового розслідування. *Правовий дискурс* : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції

здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2021. С. 147–149.

11. Матолич В. В. Визначення кола учасників, які можуть брати участь у закритому судовому засіданні. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 187–189.

12. Матолич В. В. Проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. Конф. (м. Львів, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. І. В. Красицького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 454–457.

13. Матолич В. В. Співвідношення публічних і приватних засад у процесі використання інформації, що становить професійну таємницю. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства* : матеріали Круглого столу (м. Львів, 22 червня 2023 р.) / упор. І. В. Гловюк, Н. Р. Лащук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 104–107.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА

№	Попередня редакція	Запропонована редакція
Кримінальний процесуальний кодекс України		
1	<p>Стаття 3</p> <p>...</p> <p>16²) викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 3</p> <p>...</p> <p>16²) викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.</p> <p><i>Викривачем не може бути адвокат, якщо у ході здійснення кримінального провадження він розкриває відомості, які становлять адвокатську таємницю за відсутності письмової згоди особи, яка довірила йому такі відомості.</i></p> <p>...</p>
2	<p>Стаття 27</p> <p>...</p> <p>2. Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров'ю особи. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у разі:</p>	<p>Стаття 27</p> <p>...</p> <p>2. Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров'ю особи. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) розгляду справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які

	<p>1) якщо обвинуваченим є неповнолітній;</p> <p>2) розгляду справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;</p> <p>3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи;</p> <p>4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;</p> <p>5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.</p> <p>...</p>	<p>принижують гідність особи;</p> <p>4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;</p> <p>5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.</p> <p><i>Слідчий суддя, суд за власною ініціативою чи за клопотанням учасників кримінального провадження вирішує питання щодо проведення закритого судового засідання, за участю учасників кримінального провадження на підставі поданих доказів та постановляє мотивовану ухвалу з зазначенням періоду на який застосовано обмеження засади гласності. Здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні з підстав, передбачених пунктами 3-5, упродовж усього судового провадження допускається лише у виняткових випадках, за умови, що ці підстави не перестануть існувати до завершення судового провадження.</i></p> <p>...</p>
3	<p>Стаття 65</p> <p>...</p> <p>2. Не можуть бути допитані як свідки:</p> <p>...</p> <p>1¹) відсутній</p> <p>...</p> <p>3) нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;</p> <p>...</p> <p>5) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;</p> <p>...</p> <p>7) судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час</p>	<p>Стаття 65</p> <p>...</p> <p>2. Не можуть бути допитані як свідки:</p> <p>...</p> <p>1¹) викривачі – про відомості, що становлять професійну таємницю</p> <p>...</p> <p>3) нотаріуси та інші особи, уповноважені законом на вчинення дій, що прирівняні до нотаріальних – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;</p> <p>...</p> <p>5) священнослужителі та інші особи, які були присутні на сповіді чи при здійсненні обряду покаяння – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;</p> <p>...</p> <p>7) судді та присяжні – про інформацію, що становить таємницю ухвалення судового рішення, за винятком випадків втручання у діяльність судді зі</p>

	<p>ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали;</p> <p>...</p> <p>11) експерти – щодо роз'яснення наданих ними висновків.</p> <p>3. Особи, передбачені пунктами 1-5 частини другої цієї статті, з приводу зазначених довірених відомостей можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі.</p> <p>...</p>
<p>4</p> <p>Стаття 162. Речі і документи, які містять охоронювану законом таємницю</p> <p>1. До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать:</p> <p>1) інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;</p> <p>...</p> <p>3) відомості, які можуть становити таємницю вчинення нотаріальних дій;</p> <p>...</p> <p>12) відсутній.</p>	<p>Стаття 162. Речі і документи, які містять інформацію з обмеженим доступом</p> <p>1. До інформації з обмеженим доступом, яка міститься в речах і документах, належать:</p> <p>1) інформація, що знаходиться у володінні <i>медіа</i> або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;</p> <p>...</p> <p>3) відомості, які можуть становити <i>нотаріальну таємницю</i>;</p> <p>...</p> <p>12) <i>інші види інформації з обмеженим доступом.</i></p>
<p>5</p> <p>Стаття 163</p> <p>1. Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у</p>	<p>Стаття 163</p> <p>1. Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку,</p>

	<p>володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку, встановленого частиною другою цієї статті.</p> <p>...</p>	<p>встановленого частиною другою цієї статті.</p> <p><i>Здійснюючи розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей та документів, які містять інформацію, що становить лікарську таємницю, доступ до якої обмежено потерпілим, суд здійснює виклик у судове засідання потерпілого, як особи, якої стосується ця інформація та з'ясовує його думку щодо заявленого клопотання. Неявка у судове засідання потерпілого, який був належно повідомлений про час та місце розгляду клопотання не перешкоджає розгляду клопотання.</i></p> <p>...</p>
6	<p>Стаття 165</p> <p>...</p> <p>Частина 5 відсутня</p>	<p>Стаття 165</p> <p>...</p> <p>5. За наявності заперечень щодо вилучення документів чи їх частини, такі заперечення заносяться до протоколу тимчасового вилучення і невідкладно передаються на розгляд слідчому судді, який постановив ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів. За результатами розгляду заперечень слідчий суддя може прийняти одне з таких рішень: визнати заперечення необґрунтованими і відмовити у поверненні документів; визнати заперечення обґрунтованими і повернути вилучені документи чи їх частину особі.</p>
7	<p>Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування</p> <p>1. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.</p> <p>2. Слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без</p>	<p>Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення</p> <p>1. Відомості досудового розслідування та відомості, отримані за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, можна розголошувати лише з письмового дозволу дізнавача, слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.</p> <p>2. Дізнавач, слідчий або прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування</p>

	його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.	<i>чи відомості щодо проведення процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, про обов'язок не розголошувати такі відомості без письмового дозволу.</i>
8	Стаття 275 2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.	Стаття 275 2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, інших осіб, уповноважених законом на вчинення прірівняних до нотаріальних дій, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.
9	Стаття 291 ... 4. До обвинувального акта додається: ... б) відсутній	Стаття 291 ... 4. До обвинувального акта додається: ... б) клопотання учасників кримінального провадження про проведення закритого судового розгляду.
10	Стаття 309 1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про: ... 10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа - підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність;	Стаття 309 1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про: ... 10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа - підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність, тимчасовий доступ до речей і документів, яким надано доступ до інформації, що знаходиться у володінні медіа або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

11	<p>Стаття 314</p> <p>1. Після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 314</p> <p>1. Після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.</p> <p><i>Під час вирішення питання щодо призначення підготовчого судового засідання за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини 2 статті 27 КПК України, суд зобов'язаний вирішити питання щодо здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні.</i></p> <p>...</p>
12	<p>Стаття 367 Таємниця наради суддів</p> <p>1. Під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд.</p> <p>2. Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні.</p> <p>3. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті.</p> <p>4. Постановлення ухвали суду в нарадчій кімнаті здійснюється відповідно до правил, передбачених цією статтею.</p>	<p>Стаття 367. Таємниця ухвалення судового рішення</p> <p>1. Таємницю ухвалення судового рішення становить інформація про хід ухвалення судового рішення, а саме: інформація, що стосується індивідуальної оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інформація щодо ходу обговорення цих обставин складом суду, інші доводи, висновки і міркування суддів щодо результатів розгляду кримінального провадження.</p> <p>2. Таємниця ухвалення судового рішення не підлягає розголошенню складом суду, за винятком випадків, встановлених законом.</p> <p>3. Не вважається розголошенням таємниці ухвалення судового рішення викладення суддею окремої думки, за умови що у її тексті викладено виключно інформацію, що стосується індивідуальної оцінки обставин, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні та інші доводи, висновки і міркування щодо результатів розгляду кримінального провадження судді, який викладає окрему думку.</p> <p>4. Стороннє втручання у процес ухвалення судового</p>

		<i>рішення забороняється.</i>
13	<p>Стаття 398</p> <p>1. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її на відповідність вимогам статті 396 цього Кодексу і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.</p>	<p>Стаття 398</p> <p>1. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її на відповідність вимогам статті 396 цього Кодексу і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.</p> <p><i>При вирішенні питання про відкриття провадження, за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини 2 статті 27 КПК України, суд зобов'язаний вирішити питання щодо здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні.</i></p>
14	<p>Стаття 428</p> <p>1. Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом п'яти днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Питання про відкриття касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує без виклику сторін кримінального провадження.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 428</p> <p>1. Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом п'яти днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Питання про відкриття касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує без виклику сторін кримінального провадження.</p> <p><i>При вирішенні питання про відкриття провадження, за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини 2 статті 27 КПК України, суд зобов'язаний вирішити питання щодо здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні.</i></p> <p>...</p>
Сімейний кодекс України		
15	<p>Стаття 228</p> <p>...</p> <p>2. Відомості про усиновлення видаються судом лише за згодою усиновлювача, крім випадків, коли такі відомості потрібні правоохоронним</p>	<p>Стаття 228</p> <p>...</p> <p>2. Інформація про усиновлення (удочеріння) видається судом лише за письмовою згодою особи, яка усиновила (удочерила) дитину чи повнолітню особу, що</p>

	органам, суду у зв'язку з цивільною справою чи кримінальним провадженням.	<p>надається цією особою безпосередньо суду.</p> <p><i>Якщо ця інформація потрібна правоохоронним органам у ході здійснення кримінального провадження або суду у зв'язку з розглядом справи, а відомості про особу, яка усиновила (удочерила) дитину чи повнолітню особу, відсутні або відсутня згода такої особи на отримання інформації, така інформація може бути надана судом, що здійснив усиновлення на запит правоохоронного органу чи на ухвалу суду.</i></p> <p><i>Інформація про усиновлення (удочеріння) надається посадовими особами, яким вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, на підставі ухвали слідчого судді у ході здійснення кримінального провадження.</i></p>
Правила адвокатської етики		
16	<p>Абзац 5 статті 10</p> <p>...</p> <p>Інформація та документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за згодою клієнта або особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання професійної правничої (правової) допомоги, що викладена у її письмовій заяві. При цьому, з метою захисту своїх професійних прав та гарантій адвокатської діяльності адвокат має право продовжити зберігати інформацію та документи в статусі адвокатської таємниці.</p> <p>...</p>	<p>Абзац 5 статті 10</p> <p>...</p> <p><i>Інформація та документи втрачають статус адвокатської таємниці за згодою клієнта або особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання професійної правничої (правової) допомоги, що викладена у її письмовій заяві.</i></p> <p>...</p>
Закон України «Про доступ до публічної інформації»		
17	<p>Частина 2 статті 9</p> <p>...</p> <p>2. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф "для службового користування". Доступ до таких документів надається відповідно</p>	<p>Частина 2 статті 9</p> <p>...</p> <p>2. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування». Доступ до таких документів надається відповідно до статті 6 цього</p>

	до <u>частини другої статті 6</u> цього Закону.	<i>Закону.</i>
Інструкція щодо заповнення в журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції		
18	<p>Пункти 4, 8</p> <p>...</p> <p>4. Працівник закладу охорони здоров'я після закінчення огляду постраждалої особи, яка звернулася або була доставлена із тілесними ушкодженнями кримінального характеру, інформує телефоном про це чергову частину органу та підрозділу поліції.</p> <p>...</p> <p>8. Працівники закладів охорони здоров'я на вимогу уповноваженого працівника органу чи підрозділу поліції надають для ознайомлення журнал.</p>	<p>Пункти 4, 8</p> <p>...</p> <p><i>4. Працівник закладу охорони здоров'я після закінчення огляду постраждалої особи, яка звернулася або була доставлена із тілесними ушкодженнями кримінального характеру, інформує телефоном про це чергову частину органу та підрозділу поліції, у якому зазначає відомості про обставини отримання тілесних ушкоджень (дата, час, місце отримання, способи нанесення ушкоджень, відомості про особу (осіб), яка (які) їх нанесла(ли), застосування вогнепальної або холодної зброї), а також інші відомості щодо отримання тілесних ушкоджень.</i></p> <p>...</p> <p><i>8. Працівники закладів охорони здоров'я надають для ознайомлення журнал, особі, уповноваженій на здійснення досудового розслідування або дізнання.</i></p>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Львівського державного університету

внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

полковник поліції

Тарас СОЗАНСЬКИЙ

2023

АКТ

07.07. 2023

Львів

№ 42

Про впровадження результатів дисертації Матолич Віги Василівни на тему «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні» в освітній процес ЛьвДУВС

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- директора Інституту права кандидата юридичних наук, професора Івана КРАСНИЦЬКОГО;
- завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права, кандидата юридичних наук, доцента Наталії ЛАЩУК;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до наказу по університету від 24 березня 2021 року № 100 розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» та наукові праці аспіранта кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ Матолич Віги Василівни за темою «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні».

Проаналізовано основні результати дослідження Матолич В.В., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Матолич В.В. Проблеми визначення понять та уніфікації термінології, що стосується видів інформації, за порядком доступу до неї. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3(9). С.34-39. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-34-39>

2. Navrotska V., Bronevytska O., Yaremko G., Maksymovych R., Matolych V. The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10(44), P. 241-251. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23>

3. Матолич В.В. Удосконалення кримінально-процесуальних засобів доказування з метою забезпечення збереження професійної таємниці. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4(14). С. 109-115. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-109-115>

4. Матолич В.В. Проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідочий імунітет. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. Випуск 4(100). С. 136-147. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.136-147>

5. Матолич В.В. Проблеми надання тимчасового доступу до документів, що містять професійну таємницю. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 401-403.

6. Матолич В.В. Проблеми охорони таємниці усиновлення/удочеріння у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 травня 2020 р.)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 237-240.

7. Матолич В.В. Проблеми охорони таємниці досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 335-337.

8. Матолич В.В. Проблеми підсудності клопотань слідчого чи прокурора, доводи яких обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям: VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.) / укладач І. Газдайка-Василишин*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 56-58.

9. Матолич В.В. Удосконалення процесуального порядку постановлення ухвал суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи: матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 р.)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 252-256.

10. Матолич В.В. Окремі аспекти удосконалення процедури отримання інформації, що становить лікарську таємницю у ході досудового розслідування. *Правовий дискурс: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти*. Черкаси: Видавець Третяков О.М., 2021. С. 147-149.

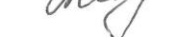
11. Матолич В.В. Визначення кола учасників, які можуть брати участь у закритому судовому засіданні. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 р.) / упор. І.В. Гловюк, Н.Р. Лащук, В.В. Навроцька, І.Р. Серкевич, Н.І. Устрицька*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 187-189.

12. Матолич В.В. Проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 454-457.

13. Матолич В.В. Співвідношення публічних і приватних засад у процесі використання інформації, що становить професійну таємницю. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства*: матеріали Круглого столу (м. Львів, 22 червня 2023 року) / упор. І.В. Гловюк, Н.Р. Лащук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 104-107.

На основі проведеного аналізу комісія дійшла висновку, що наукові праці Матолич В.В. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне процесуальне право України», «Прокурорська і судова етика» та «Теоретико-прикладні проблеми кримінального судочинства», а також рекомендувати до вивчення під час самостійної підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» та «магістр».

Члени комісії:

 Людмила ПАВЛИК
 Руслан СТРОЦЬКИЙ
 Іван КРАСНИЦЬКИЙ
 Наталія ЛАЩУК
 Ірина КРАВЕЦЬ

Прокуратура України
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ПРОКУРАТУРА

пр. Шевченка, 17/19, м. Львів, 79005 факс: (032) 235-83-53, 235-83-61
e-mail: sekretari@oblprok.lviv.ua, web: www.lviv.gp.gov.ua
Код ЄДРПОУ 02910031

12.07.23 № 07-594 Вих-23

На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації на здобуття ступеня доктора
філософії Матолич Віти Василівни на тему:
«Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні»
виконаної за спеціальністю 081-право

Для Львівської обласної прокуратури, у межах повноважень, передбачених чинним законодавством, наукове дослідження В.В. Матолич на тему «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні», результати якого викладені у публікаціях:

1. Матолич В.В. Проблеми визначення понять та уніфікації термінології, що стосується видів інформації, за порядком доступу до неї. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3(9). С.34-39. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-34-39>;

2. Navrotska V., Bronevytska O., Yaremko G., Maksymovych R., Matolych V. The criminal responsibility for defamation of knowingly innocent. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10(44), P. 241-251. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.23>;

3. Матолич В.В. Удосконалення кримінально-процесуальних засобів доказування з метою забезпечення збереження професійної таємниці. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4(14). С.109-115. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-109-115>;

4. Матолич В.В. Проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідочий імунітет. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. Випуск 4 (100). С.136-147. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.136-147>;

5. Матолич В.В. Проблеми надання тимчасового доступу до документів, що містять професійну таємницю. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 401-403;

6. Матолич В.В. Проблеми охорони таємниці усиновлення/удочеріння у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 травня 2020 р.)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 237-240;

Львівська обласна прокуратура
12.07.2023 №07-594ВИХ-23

7. Матолич В.В. Проблеми охорони таємниці досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 335-337;

8. Матолич В.В. Проблеми підсудності клопотань слідчого чи прокурора, доводи яких обґрунтовують інформацією, що містить державну таємницю. *Українська модель кримінальної юстиції: блукаючи задзеркаллям*: VI (XIX) Львівський форум кримінальної юстиції: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 вересня 2020 р.) / укладач І. Газдайка-Василишин. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 56-58;

9. Матолич В.В. Удосконалення процесуального порядку постановлення ухвал суду. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи*: матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 252-256;

10. Матолич В.В. Окремі аспекти удосконалення процедури отримання інформації, що становить лікарську таємницю у ході досудового розслідування. *Правовий дискурс*: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. – Черкаси : Видавець Третьяков О.М., 2021. – С. 147-149;

11. Матолич В.В. Визначення кола учасників, які можуть брати участь у закритому судовому засіданні. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи*: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 вересня 2022 р.) / упор. І.В. Гловюк, Н.Р. Лащук, В.В. Навроцька, І.Р. Серкевич, Н.І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 187-189;

12. Матолич В.В. Проведення закритого судового засідання з метою забезпечення збереження таємниці, що охороняється законом. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. І.В. Красицького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 454-457;

13. Матолич В.В. Співвідношення публічних і приватних засад у процесі використання інформації, що становить професійну таємницю. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства*: матеріали Круглого столу (м. Львів, 22 червня 2023 року) / упор. І.В. Гловюк, Н.Р. Лащук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 104-107,

є важливим для організації і здійснення діяльності органів прокуратури, що, в свою чергу, дає підстави запровадити їх для використання в практичній діяльності.

Пропозиції, викладені у науковому дослідженні В.В. Матолич будуть використані під час здійснення нагляду за дотриманням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове розслідування та підтримання публічного обвинувачення в суді.

Керівник

Львівської обласної прокуратури

Геннадій ДЕМЧЕНКО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»
кандидат технічних наук, доцент

Олег ДАВИДЧАК

2023 року

АКТ

20.07.2023

Львів

№ 67-13-У/111

**Про впровадження результатів дисертації МАТОЛИЧ Віти Василівни на тему
«Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні» в освітній процес
Національного університету «Львівська політехніка»**

Уклала комісія у складі:

- заступник з науково-педагогічної роботи директора Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор Тарас ГАРАСИМІВ;
- завідувач кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор Олексій ГУМІН;
- професор кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, доктор юридичних наук, професор Володимир КАНЦІР.

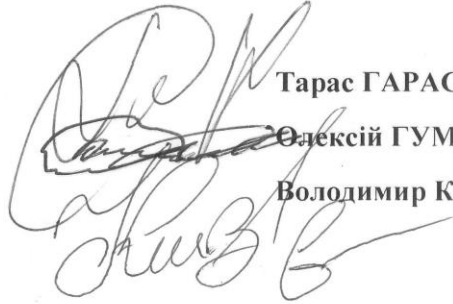
Комісія встановила, що основні положення та результати дисертаційного дослідження Матолич Віти Василівни на тему «Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні» впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються при підготовці бакалаврських й магістерських кваліфікаційних робіт спеціальності 081 «Право», у тематиці наукових досліджень освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право. Положення даної наукової роботи використовуються у викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального права і процесу» та «Практикум із складання процесуальних документів» та ін. для бакалаврів та магістрів спеціальності 081 «Право». Основні домінанти цього дослідження враховані при підготовці навчальних та робочих програм, планів семінарських робіт і практичних занять, питань контролю успішності студентів означених навчальних дисциплін. Зокрема, в освітньому процесі впроваджено запропоновані Матолич В.В. такі положення щодо:

- **використання інформації, що становить професійну таємницю у кримінальному провадженні, теоретичний аспект** (Розділ 1: поняття професійна таємниця, її місце у системі охоронюваних законом таємниць; етичний аспект використання інформації, що становить професійну таємницю; співвідношення публічних та приватних інтересів при використанні інформації, що становить професійну таємницю);
- **правового аналізу окремих видів професійних таємниць** (Розділ 2: банківська таємниця; комерційна таємниця; нотаріальна таємниця; адвокатська таємниця; таємниця ухвалення судового рішення; таємниця сповіді чи іншого обряду, схожого з

покаянням; конфіденційна інформація професійного характеру, що знаходиться у володінні медіа або журналіста; медична тасмниця; тасмниця усиновлення (удочеріння);

- **підстав та умов використання у кримінальному провадженні інформації, що становить професійну тасмницю** (Розділ 3: аналіз проблемних питань, що стосуються збирання інформації, що становить професійну тасмницю, у кримінальному провадженні; проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства про свідочий імунітет; недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування та відомостей, отриманих за результатами проведення процесуальних дій у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення; закриті судові засідання як спосіб захисту професійних тасмниць).

Члени комісії:

Тарас ГАРАСИМІВ
Олексій ГУМІН
Володимир КАНЦІР